

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

სწავლება და შეფასება

 **საქართველოს
განათლების
და მენეჯერების
სამინისტრო**

საქართველოს განათლების
და მენეჯერების სამინისტრო

სწავლება და
გეგმვა

დამხმარე სახელმძღვანელო

II

ავტორები:

რუსუდან ტყემალაძე
ნანა დალაქიშვილი
ქეთევან თოფაძე
თათია პაჭკორია
თამარ ბუწაშვილი

საკონსულტაციო საბჭო: სიმონ ჯანაშია, ნათელა იმედაძე, მარინა ჯაფარიძე, თამარ კერძაია, ია კუტალაძე, თამარ გაგოშიძე, თამარ ოკუჩავა, ხათუნა მხეიძე

რედაქტორები:

ნათია ნაცვლიშვილი
სოფიო გორგოძე

K 263.972

ილუსტრაცია, დიზაინი: გიორგი გამეზარდაშვილი
კომპიუტერული უზრუნველყოფა: თამარ გოდერძიშვილი

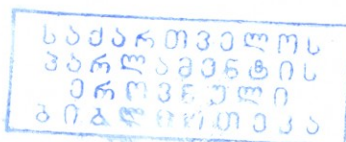
პროექტის კოორდინატორი: ეთერ გველეხიანი

გამომცემლობა: „საქართველოს მაცნე“

© მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ცენტრი, 2008.

ISBN 978-9941-0-0674-6

ISBN 978-9941-0-0676-0

საშუალებები

I

ამ თავის წაკითხვის შემდეგ თქვენ გეცოდინებათ:

რას ნიშნავს გარეგანი და შინაგანი მოტივაცია;

რატომ არის მნიშვნელოვანი მოსწავლეთა მოტივაციის ამაღლებაზე მუშაობა;

რა სტრატეგიებს უნდა მიმართოთ მოსწავლეებში მოტივაციის ასამაღლებლად;

როგორ უნდა დაიცვათ ბალანსი შინაგანი და გარეგანი მოტივაციის ასამაღლებელი სტრატეგიების გამოყენებისას.

მოტივაცია არის იმპულსი/სურვილი, შინაგანი პროცესი, რომელიც ადამიანს ქმედებებისკენ უბიძგებს და ამ ქმედებებს გარკვეული მიზნის მიღწევისაკენ მიმართავს. მაგალითად, მოსწავლე, რომელიც ბევრს მეცადინეობს, კეთილსინდისიერად ეკიდება სასწავლო პროცესს, ორიენტირებულია კარგი ნიშნების მიღებაზე, შეიძლება დაგვახასიათოთ, როგორც მაღალმოტივირებული. მოტივაცია განაპირობებს მოსწავლის შესაძლებლობებისა და უნარების რეალიზებას. მოსწავლის მოტივაციას განსაზღვრავს მისი გარემო. ეს შეიძლება იყოს მშობლები, თანატოლები, მიმზიდველი სასწავლო გარემო. თუმცა, მოსწავლეების მოტივირების თვალსაზრისით, მასწავლებლის როლი ყველაზე მნიშვნელოვანია.

მოტივაციის ამაღლებაზე სისტემატური მუშაობა დიდწილად განაპირობებს მოსწავლეთა მაღალ აკადემიურ მოსწრებას და სასწავლო პროცესის სასიამოვნოდ და სახალისოდ წარმართვას.

დასავლური ფსიქოლოგიური სკოლა გამოარჩევს ე.წ. შინაგან და გარეგან მოტივაციას. განვიხილოთ მაგალითები.

სიტუაცია 1

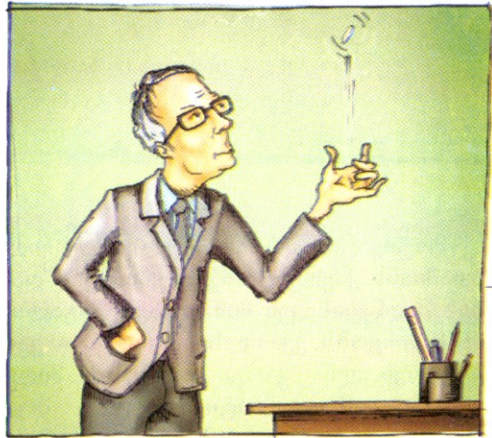
ფიზიკის გაკვეთილია. მასწავლებელი იღებს ჯიბიდან ხურდას და აგდებს მაღლა. ფული მიწაზე ეცემა. მოსწავლეები აკვირდებიან პედაგოგის ქმედებას. ამის შემდეგ მასწავლებელი ინსტრუქციას აძლევს თითოეულ მოსწავლეს: „ფიქრით იმის შესახებ, რაც ახლა მოხდა თქვენ თვალწინ. ჩამოწერეთ თქვენი კომენტარები და გამოცანით, რატომ დაეცა ჩემ მიერ ზევით აგდებული ფული იატაკზე. ჩამოაყალიბეთ მოსაზრება, რომელიც ახსნის და დაასაბუთებს ამ მოვლენას. ამისათვის გეძლევათ 10 წუთი“.

სიტუაცია 2

მეორდება პირველი სიტუაცია, ოღონდ მასწავლებელი, იმის გარდა, რომ მოსწავლეებს სთხოვს მოვლენის ახსნას და დასაბუთებას, გარკვეულ მოლოდინს უქმნის:

„რომელი თქვენგანიც უფრო მაღე ჩამოაყალიბებს სწორ და დასაბუთებულ პასუხს, დაიმსახურებს უმაღლეს შეფასებას და გამოცხადდება დღევანდელი გაკვეთილის ლიდერად.“

ორივე შემთხვევაში მასწავლებელს ერთი მიზანი ამოძრავებს, აამაღლოს მოსწავლეებში მოტივაციის შეგრძნება. პირველი შემთხვევა შინაგანი

მოტივაციის მაგალითის ნიმუშია. აქ პედაგოგი მოსწავლეებს უდვიტებს ცნობისმოყვარეობას და მათ აზროვნების, ფიქრის და აღმოჩენისკენ უბიძგებს. აქ განმსაზღვრელია ის შინაგანი ინტერესი, რომელიც მოსწავლეს სიამოვნებას ანიჭებს. ეს სიამოვნება მის ქმედებებს დასახული მიზნისაკენ მიმართავს. აქ გარეშე ფაქტორები (ნიშანი, შექება, ჯილდო და სხვ.) თითქმის უმნიშვნელოა.

შინაგანი მოტივაცია არის კონკრეტული ქმედებისაკენ სწრაფვა, რომელიც შიგნიდან არის გამოწვეული ცნობისმოყვარეობის დაკმაყოფილების თუ რაღაცის აღმოჩენის სურვილით.

მეორე შემთხვევა სიტუაციურად იმავეს გვიამბობს, რასაც პირველი. განსხვავება მხოლოდ ისაა, რომ მასწავლებელი გარეშე ფაქტორის/

ების შემოტანით ცდილობს, მოსწავლეებში გაამძაფროს მიზნის მიღწევის სურვილი და მათი მოქმედებებიც აქეთ მიმართოს.

გარეგანი მოტივაცია არის კონკრეტული ქმედებისაკენ სწრაფვა, რომელიც გამოწვეულია გარე ფაქტორებით. გარკვეული ჯილდოს ან აღიარების მოპოვების სურვილით.

მიუხედავად იმისა, რომ მოსწავლეში შინაგანი მოტივაციის გაღვივება აკადემიურ შედეგებზე განსაკუთრებით დადებით გავლენას ახდენს, აუცილებელია მასწავლებელი იყენებდეს გარეგანი მოტივაციის სტრატეგიებსაც.

ქართველი მეცნიერი დ. უზნაძე საუბრობს შემეცნებით ინტერესზე და სწავლის ღირებულების მიმართ გაცნობიერებულ დამოკიდებულებაზე, რაც, შეიძლება ითქვას, რომ უახლოვდება დასავლური ფსიქოლოგიური სკოლის მიერ აღიარებულ შინაგან მოტივაციას.

ობ. I - გვ. 64

მეცნიერთა უმრავლესობა მიიჩნევს, რომ I-III კლასებში მოსწავლეთა დიდი ნაწილი შინაგანად არის მოტივირებული, თუმცა მესამე კლასიდან შინაგანი ინტერესი მნიშვნელოვნად კლებულობს და მოსწავლეები უფრო დიდ ანგარიშს უწევენ გარე ფაქტორებს, მაგალითად წარმატების მიღწევას მხოლოდ იმ საგნებში, რომელიც უმაღლეს სასწავლებელში სწავლის გასაგრძელებლად სჭირდებათ.

თუმცა, ზოგიერთ შემთხვევაში, გარე ფაქტორებიც უძლურია, რადგან მასალა რთულდება, მოსწავლეებისთვის უფრო მოსაწყენი ხდება საგაკვეთილო პროცესი და მოსწავლე კარგავს სწავლის მოტივაციას (ორმონდი, 2008). სწორედ აქ იკვეთება მასწავლებლის განსაკუთრებული როლი, რომ იზრუნოს მოსწავლეებში როგორც შინაგანი, ასევე გარეგანი მოტივაციის ამადლებაზე. ასევე, მნიშვნელოვანია, მასწავლებელმა იცოდეს, რომ სწავლის მოტივაციის ამადლება უკაფშირდება მოსწავლის სხვა საჭიროებებს.

ობ. I - გვ. 178

შინაგანი მოტივაციის ამადლებისათვის მასწავლებლები სხვადასხვა სტრატეგიას მიმართავენ:

- დავალების მოსწავლეთა ინტერესების მიხედვით შერჩევა;
- გარკვეულ შემთხვევებში მათთვის არჩევანის უფლების მინიჭება;

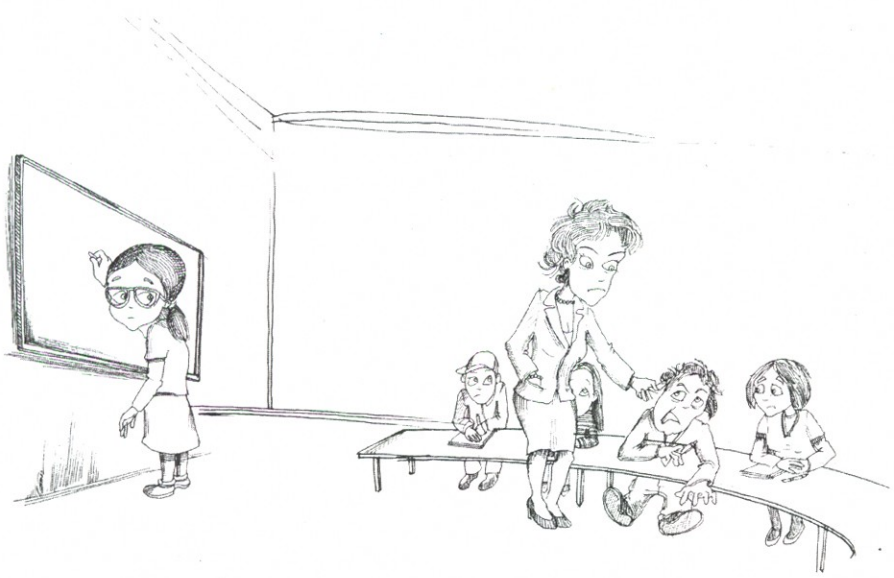
- თავისი აზრის, თუნდაც საწინააღმდეგო მოსაზრების თამამად გამოხატვის შესაძლებლობა;
- თამაშის ტიპის სახალისო აქტივობების ჩართვა სასწავლო პროცესში.

დავასახელებთ იმ სტრატეგიებს, რომლებსაც მასწავლებელმა შეიძლება მიმართოს გარეგანი მოტივაციის ამადლების მიზნით:

- გარკვეული ჯილდოს, საჩუქრის შეთავაზება კარგი ან გაუმჯობესებული შედეგებისათვის (მაგალითად, ყველაზე მაღალი ნიშანი, ან კონკრეტული ტესტიდან გათავისუფლება და ა.შ.);
- წერილობითი ან სიტყვიერი შექება, რომელიც არის არა ზოგადი (მაგალითად, არა უბრალოდ „კარგი გოგო ხარ“, არამედ უფრო კონკრეტულად „ყოჩაღ, შენ ეს პერსონაჟი ზუსტად დააკავშირე მის რეალურ პროტოტიპთან“);
- შეჯიბრების მოწყობა (კლასში, პარალელურ ჯგუფში ან სხვა სკოლების მოსწავლეებთან).

ობ. გვ. 132

აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ მნიშვნელოვანია ნიჭიერი ბავშვების მოტივაციაც. ხშირად ხდება, რომ ნიჭიერ ბავშვებს სწავლაში დაბალი შედეგები აქვთ, რისი ერთ-ერთი მიზეზიც სწორედ მოტივაციის არარსებობაა.

სიტუაცია 3

„გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრების“ შესწავლის დაწყებისას მასწავლებელი წავლენები ნათია მასწავლებელს ეწუწუნებიან და უკმაყოფილონი გამოთქვამენ, რომ ტექსტი საკმაოდ დიდი და რთულია.

მასწავლებელმა შეიძლება გამოიყენოს შინაგანი ან გარეგანი მოტივაციის სტრატეგია.

გთავაზობთ ორ ვარიანტს.

1. სანამ ნათია მასწავლებელი ტექსტის ახსნას დაიწყებდა, გადაწყვიტა ბავშვებისთვის ეჩვენებინა ტაო-კლარჯეთის, იქაური ეკლესია-მონასტრების სურათები, ტაო-კლარჯეთის ტერიტორიაზე გადაღებული ვიდეოფილმი; მოეყოლა ამბები იქ მყოფ ქართველებზე. ნათია მასწავლებელმა შეგნებულად გადაუხვია სასწავლო გეგმას და ორი გაკვეთილის განმავლობაში ტექსტის ახსნა არ დაუწვია. მეორე გაკვეთილის ბოლოს, მოსწავლეები დაინტერესდნენ და თვითონ მოითხოვეს ტექსტის შესწავლა.

2. ნათია მასწავლებელი მოსწავლეებს დაპირდა, რომ ვინც ყველაზე კარგად ისწავლიდა ტექსტს, წლის ბოლოს ტაო-კლარჯეთში მიმავალ სამოგზაურო ტურისტულ ჯგუფში ჩართავდა. ამ მომხიბვლელი წინადადების შემდეგ ბავშვები მონდომებით შეუდგნენ ტექსტის შესწავლას.

როგორც მაგალითი გვიჩვენებს, „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრების“ შესწავლისას მოტივაციის ორივე სტრატეგია წარმატებული აღმოჩნდა. თუმცა, თუ მოსწავლეს ხშირად ვპირდებით ჯილდოს, ანუ გარეგანი მოტივირების გზას მივმართავთ, შეიძლება ამ გზით შინაგანი მოტივაცია თანდათან დაუქვეითდეს და ყოველთვის ჯილდოს, ნიშნის ან სხვა რამის საფასურად გააკეთოს კონკრეტული დავალება. კვლევები მიუთითებენ, რომ როდესაც მასწავლებლები ხშირად იყენებენ გარეგან მოტივაციას, სხვა შემთხვევაში მოსწავლეები გულგრილები ხდებიან სწავლის მიმართ.

გრინმა, სტერნბერგმა და ლეკერმა (1976) ასეთი ექსპერიმენტი ჩაატარეს: მათ გამოიყენეს მათემატიკური თამაშები სკოლის ბავშვებთან, რომლებიც მოსწავლეებს ძალიან მოეწონათ. ცოტა ხნის შემდეგ თამაშში წარმატებულ ბავშვებს საჩუქრები დაურიგეს. შემდეგ საჩუქრების მიცემა შეწყვიტეს. მას შემდეგ რაც საჩუქრები ვეღარ

მიიღეს, ბავშვებმა თამაში შეწყვიტეს. მათ ჩამოუყვალდათ განწყობა, რომ ისინი უკვე არა გართობის მიზნით, არამედ სანუქრებისთვის თამაშობდნენ.

პედაგოგმა მოტივაციის ორივე ფორმას უნდა მიმართოს. აქ მოსწავლის ხასიათი, მისი ბუნება და ასაკი გადამწყვეტ როლს თამაშობს. ზოგს გარეგანი მოტივაციის ფორმები უფრო მეტი ენთუზიაზმით აღაფრთხილებს, ვიდრე შინაგანი. ამიტომაც, როგორც წესი, სწორედ მათი შეზავებითა და ვარიანტებით მიიღწევა სასურველი, მაქსიმალური შედეგი.

თქვენ უკვე შეგიძლიათ, იპოვოთ პასუხი ამ თავის დასაწყისში მოცემულ კველა შეკითხვაზე. დაუბრუნდით კითხვებს და გაეცით პასუხები.

ძირითადი დასკვნები და რეკომენდაციები:

- პედაგოგი სისტემატურად და გეგმაზომიერად უნდა მუშაობდეს მოტივაციის ამაღლებაზე. ამ ტიპის სამუშაოები მას მიზნობრივად და თანმიმდევრულად უნდა აქონდეს დაგეგმილი სასწავლო პროგრამაში;

- პედაგოგმა მოტივაციის ორივე ფორმას უნდა მიმართოს. თუმცა ყურადსაღებია ის ფაქტი, რომ შინაგანი მოტივაცია ბევრად უფრო მდგრადია და მოსწავლეთა განვითარებას განსაკუთრებით უწყობს ხელს;

- მოტივაციის ამაღლებისათვის მასწავლებელმა მრავალჯერ სტრატეგიას შეიძლება მიმართოს, მაგრამ ყოველთვის უნდა ითვალისწინებდეს ასაკობრივი ჯგუფისა და კონკრეტული მოსწავლის ხასიათის თუ მუშაობის სტილის თავისებურებებს.

ამ თავის წაკითხვის შემდეგ თქვენ გეცოდინებათ:

მოტივაციის ამაღლები და საშუალებები არსებობს;

რატომ არის მნიშვნელოვანი მოსწავლეებთან კარგი პიროვნული ურთიერთობის დამყარება;

რა პრინციპებით უნდა იხელმძღვანელოს მასწავლებელმა მოსწავლეებთან დადებითი პიროვნული ურთიერთობის დასამყარებლად;

გაცანით ქვემოთ დასმულ შეკითხვებს და დაფიქრდით პასუხებზე:

1. რა გავლენას ახდენს სასწავლო პროცესზე მოსწავლესა და მასწავლებელს შორის დადებითი პიროვნული ურთიერთობები?
2. რის საფუძველზე შეიძლება აიგოს კარგი პიროვნული ურთიერთობები მოსწავლესა და მასწავლებელს შორის?
3. მასწავლებლის მხრიდან რა თვისებების გამოვლენამ შეიძლება შეუშალოს ხელი მოსწავლეში მოტივაციის ამაღლებას?
4. მოტივაციის ამაღლებისათვის რამდენად საკმარისია მხოლოდ კარგი პიროვნული ურთიერთობების დამყარება?

მოტივაციის ამაღლების ძირითადი საშუალებებია: პიროვნული ურთიერთობები, სასწავლო ატმოსფერო და სასწავლო გეგმისა თუ კონკრეტული პედაგოგის მიერ წამოყენებული სასწავლო მოთხოვნები. სქემატურად ეს ასე შეიძლება წარმოვიდგინოთ:

პიროვნული
ურთიერთობები

სასწავლო
ატმოსფერო

მასწავლებლის
მოთხოვნები

პიროვნული ურთიერთობები

მასწავლებელი მოვალეა, კარგი პიროვნული ურთიერთობები დაამყაროს თავის მოსწავლეებთან. კვლევები გვიჩვენებს, რომ მოსწავლეები, რომლებსაც მოსწონთ მასწავლებელი, კეთილსინდისიერად ეკიდებიან სასწავლო პროგრამას, ნაკლებად ქმნიან დისციპლინურ პრობლემებს და ითვალისწინებენ მასწავლებლის მოთხოვნებს. აგრეთვე, მასწავლებელი მოვალეა, რომ აგრძნობინოს მათ თავი ღირსეულ, პატივსაცემ ადამიანებად და შექმნას დაცული, კომფორტული, ჯანსაღი გარემო, სადაც სწავლა სასიამოვნო პროცესად იქცევა. ამგვარ შემთხვევაში მოსწავლეებს შორის მოტივაციის ხარისხი მკვეთრად მატულობს.

განვიხილოთ რამდენიმე სიტუაცია, რომელშიც აღწერილია, თუ რა შეუშლიდა ხელს მოსწავლე-მასწავლებელს შორის პოზიტიური ურთიერთამოკიდებულების ჩამოყალიბებას.

სიტუაცია 1

გიორგი ხელს უშლის გაკვეთილის მიმდინარეობას. იგი განუწყვეტლივ ცქმუტავს, იცინის, ეწურწულება გვერდით მჯდომ მოსწავლეს. მასწავლებელმა მას რამდენჯერმე მისცა შენიშვნა, მაგრამ უშედეგოდ. გიორგი კიდევ უფრო ცუდად იქცევა, თითქოს ასეთი საქციელით განსაკუთრებული ყურადღების მიპყრობას ცდილობს. მასწავლებელი ნელ-ნელა გამოდის წყობიდან. შენიშვნების მიცემას აზრი ეკარგება და მასწავლებელი გიორგის დასჯის მიზნით საკლასო ურნალში ყველაზე დაბალ ქულას უფორმებს, რომ როგორმე გააჩეროს. ეს მოსწავლის უკმაყოფილებას იწვევს, ეწინააღმდეგება მასწავლებელს და ამბობს, რომ მან გაკვეთილი კარგად იცის და ცუდი ნიშნის დაწერა ცუდ საქციელში უსამართლობაა! იწყება კამათი, შეპასუხება და კონფლიქტი.

სიტუაცია 2

მასწავლებელმა აღმოაჩინა, რომ სანდროს დავალება სახლში დატოვა. მოგვიანებით ისიც გაიგო, რომ სანდროს არც წიგნი და არც კალამი აქვს.

- აბა, რისთვის მოხვედი სკოლაში, ან შენი მშობელი რას ფიქრობს! წლის ბოლოს ხომ მოგინდება ნიშანი?

- დამრჩა, მას, და რა ვქნა?!

- რატომ თავი არ დაგრჩა? თუ ბევრს შემეპასუხები, კლასიდანაც გაბრძანდები!

სიტუაცია 3

მასწავლებელმა ნინო დაფასთან გაიძახა. ნინო გაკვეთილს ყვება. ჩანს, რომ ნერვიულობს, უჭირს აუდიტორიის წინაშე საუბარი. მასწავლებელი ჯდება თავის მაგიდასთან, შლის საკლასო ჟურნალს, ავსებს. მერე დგება, რიგებს შორის დადის. ერთ მოსწავლეს შენიშვნით მიმართავს: გასწორდი და წესიერად დაჯექი, უსმინე შენს კლასელს! მერე მეორეს უბრუნდება: სად არის შენი დავალება? რვეული მერსზე უნდა იდოს და არა ჩანთაში. ნინო გრძნობს, რომ მასწავლებელი მას ყურადღებით არ უსმენს.

მოცემული სიტუაციები ნათლად გვიჩვენებს, რომ ამგვარი დამოკიდებულებებითა და რეაქციებით მოსწავლე-მასწავლებელს შორის პატივისცემასა და სიმპათიაზე დაფუძნებული ურთიერთ-დამოკიდებულება ვერ ჩამოყალიბდება. პირველ სიტუაციაში დაფუძნებული უსამართლობა, მეორე სიტუაციის სარკაზმი და უხეშობა, მესამე სიტუაციაში ასახული გულგრილობა ვერ შექმნის მოტივაციის ამღვლელებზე ორიენტირებულ გარემოს. ამ მაგალითების საპირისპიროდ კი შეგვიძლია გამოვეყოთ რამდენიმე ძირითადი კრიტერიუმი, რომელიც პედაგოგს დიდ დახმარებას გაუწევს თავის მოსწავლეებთან კარგი პიროვნული ურთიერთობების დამყარებაში.

სამართლიანობა

სანამ მოსწავლე არ დაინახავს, რომ მასწავლებელი სამართლიანია ისეთი გადაწყვეტილებების მიღების დროს, როგორცაა დავალების რაოდენობა, აკადემიური მოსწრების შეფასება, მოსწავლეთა დახმარება, ჯგუფების შედგენა, დისციპლინური საკითხების განსჯა და ა.შ. მოსწავლეს ვერ მოეწონება იგი.

გარეგნობა

ბავშვები უფრო დიდ მნიშვნელობას ანიჭებენ ადამიანის გარეგნულ მხარეს, ვიდრე დიდები. შესაბამისად, მოწესრიგებული და დახვეწილი მასწავლებელი მათ, გარკვეულწილად, შთააგონებთ პატივისცემას არამარტო კონკრეტული პიროვნების, არამედ იმ საგნის მიმართაც, რომელსაც იგი ასწავლის.

იუმორი

ერთ-ერთი თანამედროვე განმანათლებელი, უილიამ გლოსერი აღნიშნავს, იუმორი ზრუნვის გამოხატვის ერთგვარი ფორმააო. ცხადია, მასწავლებელი ხუმარად არ უნდა იქცეს, მაგრამ თავისუფალი, გახსნილი, იუმორისტული რეაქციები გარკვეულ სიტუაციებში მას ხიბლს სძენს, აახლოვებს მოსწავლესთან.

თავაზიანობა

თავაზიანობის გამოვლენა, თუნდაც სრულიად ფორმალური, პატივისცემის დაფიქსირების ყველაზე მკაფიო ექსტია და, ცხადია, ხელს უწყობს სიმპათიის გაღვივებას. თავაზიანობის უკუღებელყოფა მოსწავლეში იწვევს პროტესტის გრძნობას და ხელს უშლის კარგი ურთ-

სიხალასე

ტრადიციულად, მასწავლებელი ავტორიტარულ, საშიშ, დესპოტურ ფიგურად აღიქმება. პედაგოგის ამგვარი აღქმა, ხშირ შემთხვევაში, ხელს უშლის მოსწავლეებში მოტივაციის გაღვივებას და მათთან ჯანსაღი ურთიერთობების ჩამოყალიბებას. მოსწავლე-მასწავლებლის ურთიერთობა უკეთ წარიმართება, როდესაც მასწავლებელი არის სადა, ხალასი ადამიანი, რომლის ნაამბობიც პიროვნულ გამოცდილებებს, დაკვირვებებსა და შეგრძნებებს ეყრდნობა. სწორედ ამგვარი თხრობისას აღიქვამენ მოსწავლეები მას ჩვეულებრივ, გრძნობების მქონე, გახსნილ ადამიანად, და არა გაყინულ დიდაქტიკოსად.

ურთიერთობების აღდგენა

მოსწავლესა და მასწავლებელს შორის გარკვეული სადამსჯელო ღონისძიების გატარება (კლასიდან გაგდება, მკაცრი შენიშვნის მიცემა, დირექტორთან მიყვანა და სხვ.) ურთიერთობას ჩიხში აქცევს. ამგვარი ქმედებების შემდეგ უმნიშვნელოვანესია, მოსწავლემ იცოდეს, რომ მასწავლებელი მას პატიობს, რომ იგი ბოლმას არ იდებს გულში, რომ იგი ყოველთვის მზადაა, გადაადგას პირველი ნაბიჯი ურთიერთობის აღდგენისკენ.

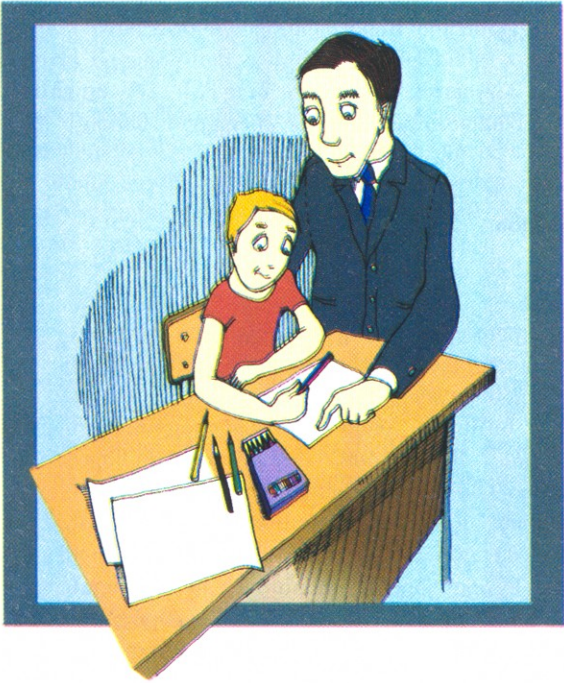
აქტიური მოსმენა

როდესაც მასწავლებელი ყურადღებით უგდებას ყურს თავის მოსწავლეებს, ისინი გრძნობენ, რომ მათი აზრი მნიშვნელოვანია, ყურადსაღები და საინტერესოა. ცხადია, ეს არ ნიშნავს, რომ მასწავლებლისთვის ყველა მოსაზრება მისაღებია. აქტიური მოსმენა, (აქტიური მოსმენა ნიშნავს რეაგირებას, კითხვების დასმას, პოზიტიურ გამოხმაურებას მოსწავლეების ნაზრევზე და ა. შ.) აგრძნობინებს მოსწავლეებს, რომ მათი პოზიცია მასწავლებელს ესმის. ეს კი ზრუნვის გამოხატვის ერთ-ერთი ფორმაა. მასწავლებლები, რომლებიც აქტიურად უსმენენ თავიანთ მოსწავლეებს, პატივისცემითა და სიყვარულით სარგებლობენ.

იხ. გვ. 132

ბოლოს, ისიც უნდა აღვნიშნოთ, რომ მხოლოდ კარგი პირობები ურთიერთობების დამყარება მოტივაციის ამაღლებას ვერ განაპირობებს. აუცილებელია პირადი მაგალითის მიცემაც. მაგალითად, კითხვის მოტივაციის გაზრდა მოსწავლეებში გაგვიჭირდება, თუ ჩვენ თვითონ არ ვკითხულობთ; გაგვიჭირდება, მოსწავლეებს ავუმაღლოთ მოსმენის მოტივაცია, თუ ჩვენ თვითონ არ ვუსმენთ მათ. მაგალითის მიცემა ერთ-ერთია იმ კომპონენტებიდან, რომლებიც ხელს უწყობენ მოსწავლის მოტივაციის ამაღლებას.

თქვენ უკვე შეგიძლიათ, იპოვოთ პასუხი ამ თავის დახაწვისში მოცემულ ყველა შეკითხვაზე. დაუბრუნდით კითხვებს და გაეცით პასუხები.

ძირითადი დასკვნები და რეკომენდაციები:

- ყოველთვის უნდა გვახსოვდეს, რომ იუმორი მოსწავლეებთან ურთიერთობაში გამოსადეგი ხერხია, მაგრამ სარკაზმი, გადაძეგბული, ღვარძლიანი დაცინვა ყოველად დაუშვებელია. ეს ყველაზე მეტად უშლის ხელს მოსწავლესა და მასწავლებელს შორის ჯანსაღი ურთიერთდამოკიდებულების დამყარებას;
- კარგი პიროვნული ურთიერთობების ჩამოყალიბებაზე ზრუნვა მოტივაციის ამადლების ერთ-ერთი უაღრესად მნიშვნელოვანი კომპონენტია;
- კარგი პიროვნული ურთიერთობების ჩამოყალიბებით მასწავლებელი ხელს უწყობს მოსწავლეში ღირსების გრძნობის ამადლებას.

III

გაცანით ქვემოთ დასმულ შეკითხვებს და დაფიქრდით პასუხებზე:

1. რა უწყობს ხელს მაღალი აკადემიური მოსწრებისათვის სასურველი ატმოსფეროს შექმნას?
2. რატომ არის მნიშვნელოვანი თანამშრომლობითი ატმოსფეროს შექმნა?
3. რას ნიშნავს და რატომ არის მნიშვნელოვანი დაცული სასწავლო გარემოს ჩამოყალიბება?
4. რატომ არის საჭირო მოსწავლეებისთვის არჩევანის უფლების მინიჭება?
5. რატომ უნდა ვასწავლოთ მოსწავლეებს სწავლის პრინციპები და სტრატეგიები?

კარგმა მასწავლებელმა იცის, რომ ჯანსაღ ურთიერთობებსა და მაღალ აკადემიურ მიღწევებზე ორიენტირებული სასწავლო ატმოსფერო იქმნება მაშინ, როდესაც მოსწავლეები სკოლაში თავს სტუმრად არ გრძნობენ და სამუშაოს ბოლომდე ითავისებენ. განვიხილოთ ის ფაქტორები, რომლებიც ხელს უწყობს მოსწავლეებში ამ განცდის გაღვივებას. ესენია: გუნდურობისა და თანამშრომლობის, დაცულობის, დაბალი რისკის (დაცინვასთან, სარკაზმთან, თუ დასჯასთან დაკავშირებით), ნდობისა და პიროვნული ღირსების ფაქტორი. სქემატურად ეს ასე შეიძლება წარმოვიდგინოთ:

მაღალი აკადემიური მოსწრებისათვის სასურველ ატმოსფეროს ქმნის		
გუნდურობა/ თანამშრომლობა	დაცულობა/ნდობა	პ ი რ ვ ნ უ ლ ი ღირსების შეგრძნება
„მე ვგრძნობ, რომ კლასი/ჯგუფი მიღებს, მოსწავლეები ჩემ გვერდით დგანან. მათ სურთ ჩემი წარმატება და მზად არიან, რომ დამეხმარონ.“	„შეცდომების დაშვება რისკთან (დაცინვა, გაბრაზება, დასჯა) არ არის დაკავშირებული. თუ შეცდომებზე ვისწავლი, წარმატებასაც მივაღწევ.“	„ მე მნიშვნელოვანი და დაფასებული ვარ ამ გარემოში ჩემი ქმედებებით, სიტყვით, აქტიურობით. შემოდისა მოვლენებისა და სიტუაციების შეცვლა.“

ზემოთქმულიდან გამომდინარე, სასურველი სასწავლო ატმოსფეროს შესაქმნელად, მასწავლებელმა კლასში ამგვარი ღირებულებებისა და დამოკიდებულებების დანერგვა უნდა შეძლოს:

გრაფა №1

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

K263.942
3

შეცდომებთან დაკავშირებით: შეცდომები ეხმარება ადამიანს სწავლაში. ყველას აქვს შეცდომის დაშვების უფლება და არავინ ისჯება ამის გამო.

ტემპთან დაკავშირებით: არ არის აუცილებელი ყველაფრის უცებ გაგება და გაკეთება. მცდელობა, კეთილსინდისიერება, ხარისხი, დაკვირვება არის ის, რასაც ყველაზე დიდ ყურადღებას ვაქცევ.

დახმარებასთან დაკავშირებით: კარგ მოსწავლეებსაც შეუძლიათ, ითხოვონ დახმარება, შესრულებული სამუშაოს/მუშაობის პროცესის დამატებითი კომენტირება.

მცდელობის შესახებ: სისტემატური მცდელობა და სამუშაოს ყვექტიანი დაგეგმვა წარმატების საწინდარია.

შესაძლებლობების შესახებ: მაღალი აკადემიური მოსწრების მიღწევა ყველას შეუძლია.

დააკვირდით იმ ღირებულებებს და დამოკიდებულებებს, რომლებიც ქვემოთ მოყვანილ გრაფაშია წარმოდგენილი:

გრაფა №2

შეცდომებთან დაკავშირებით: შეცდომები სისუსტის ნიშანია.

სწავლის ტემპთან დაკავშირებით: ვინც ყველაზე სწრაფად ამოხსნის ამ ამოცანას, ის ყველაზე ჭკვიანი/ძლიერია.

დახმარებასთან დაკავშირებით: კარგი მოსწავლეები სამუშაოს დახმარების გარეშეც ართმევენ თავს.

მცდელობის შესახებ: მხოლოდ ჭკვიანი, გონებასხარტი მოსწავლეები იღებენ მაღალ ნიშნებს და აღწევენ წარმატებას.

შესაძლებლობების შესახებ: ნიჭი წარმატების გარანტია.

ს ა ძ ა რ თ ვ ე ლ ო ს
პ ა რ ლ ა მ ე ნ ტ ი ს
ე რ ო ვ ნ უ ლ ი
ბ ი ბ ლ ი ო თ ე კ ა

ხემათ მოცემული ორი გრაფის შედარებისას, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ მეორე გრაფაში მოცემული დამოკიდებულებებით, ნაკლებად სანერაულოა, სასწავლო გარემო იყოს პოზიტიური, რაც ხელს შეუწყობს მოსწავლეთა მოტივაციის ამაღლებაში. ხოლო პირველ გრაფაში მოცემული დამოკიდებულებები ხელს უწყობს ჯანსაღი და მოტივირებული სასწავლო გარემოს შექმნას და მოსწავლეთა მოტივაციის ამაღლებას.

როდესაც დადებითი სასწავლო ატმოსფეროს შექმნაზე ვსაუბრობთ, აუცილებლად უნდა გავითვალისწინოთ კიდევ სამი მნიშვნელოვანი კომპონენტი:

- შეთანხმება კლასში ქცევის წესების, „თამაშის წესების“ შესახებ;
- მოსწავლეთათვის სწავლის პრინციპებისა და სტრატეგიების სწავლება;
- სწავლის სტილისა და არჩევანის უფლების შეთავაზება.

სიტუაცია 1.

მოსწავლეები თხზულების წერის პროცესში არიან. მათ ერთი თხზულების რამდენიმე რედაქცია უნდა დაწერონ. ეს ხანგრძლივი პროცესია. მასწავლებელი ითხოვს, მოსწავლეებმა დაგეგმონ, რომელ რიცხვში რომელი რედაქცია უნდა ჩააბარონ მას და ამ დაგეგმვის პროცესში მათ თანამონაწილეობისკენ მოუწოდებს:

- მოდით, ერთად შევთანხმდეთ, რომელი დღე იქნება პირველი რედაქციის ჩაბარების საბოლოო ვადა. დაფიქრდით და განსაზღვრეთ, რამდენი დღე დაგჭირდებათ, რომ თქვენს თხზულებებს მეტ-ნაკლებად ჩამოყალიბებული სახე მისცეთ?

მასწავლებელი მსჯელობისათვის 5-7 წუთს გამოყოფს. მოსწავლეები მსჯელობენ, ფიქრობენ, ერთმანეთს უთანხმდებიან და აღგენენ ნაწერის ჩაბარების მისაღებ თარიღს.

ასეთი შეთანხმებული/ერთობლივი დაგეგმვა, „თამაშის წესების“ (სამუშაოს ტექნიკური ნაწილის, რუტინის, დისციპლინის) ერთობლივად შერჩევა მოსწავლეებს სკოლის მშობლიურობის განცდას უძლიერებს. მათ ეძლევათ საშუალება, რომ გარკვეული გავლენა იქონიონ სამუშაოს დაგეგმვასა და დინამიკაზე. სწორედ აქ გრძნობენ ისინი, რომ მათი ხმა, ხედვა, პრიორიტეტები მნიშვნელოვანია.

დადებითი სასწავლო ატმოსფეროს ჩამოყალიბებისათვის უადრესად მნიშვნელოვანია, რომ მოსწავლეები ჩავროთ სწავლის პროცესის კონტროლის მექანიზმებში. ამიტომაც სასურველია, რომ მათ სწავლის გარკვეული სტრატეგიები ისე გავაცნოთ, რომ დამოუკიდებლად შესძლონ მათი გამოყენება. გთავაზობთ შემდეგ სტრატეგიებს:

- სააზროვნო სქემები, ე.წ. კოგნიტური დიაგრამები
 - გონებრივი იერიში
 - სიუჟეტური განვითარების/თანამიმდევრობის დაფიქსირება
- გეგმები
- საუბრები სასწავლო მიზნის გაცნობიერებისათვის
 - სტრატეგიები არსებული ცოდნის გასააქტიურებლად
- ამგვარი სტრატეგიების გამოყენებით მოსწავლეებს განუვითარდებათ დამოუკიდებლად სწავლის, დაგეგმვის, პრიორიტეტების დასახვის და პასუხისმგებლობის უნარ-ჩვევები, რაც, თავის მხრივ, აძლიერებს მოტივაციას სასწავლო პროცესის მიმართ.

განვიხილოთ ასეთი მაგალითი:

მასწავლებელს კლასში შეაქვს სამეცნიერო ტექსტი.

- იმისათვის, რომ ამგვარი სამეცნიერო-ანალიტიკური ტექსტები უფრო ადვილად დაამუშაოთ და საკუთარი დამოკიდებულებაც განსაზღვროთ დასმული საკითხების მიმართ, გასწავლით ერთ სტრატეგიას. ჯერ ტექსტი წაიკითხეთ, დაფიქრდით, შემდეგ ხელახლა მიუბრუნდით და ორი-სამი წინადადებით ჩამოწერეთ:

3 რამ, რაც ყველაზე მნიშვნელოვანი იყო

2 რამ, რაზეც მეტი მინდა გავიგო

1 რამ, რასაც გავაკრიტიკებდი ან რაც ბუნდოვანი დარჩა

სასურველია, რომ პედაგოგმა ეს მოთხოვნები დაფაზვეც დაწეროს.

აქვე ისიც აუცილებელია, რომ მან განუმარტოს (არა მხოლოდ ზეპირად, არამედ დაფაზვეც დაწერითაც) მოსწავლეებს, თუ რა მიზანს ისახავს ამ სტრატეგიით მუშაობა და რამდენად მნიშვნელოვანია მათთვის ამ მიზნების მიღწევა.

რა მიზანს ისახავს მოცემული სტრატეგია?

- ააქტიურებს ახლად ათვისებულ ინფორმაციას;
- აჯამებს მოსაზრებებს წაკითხული მასალის შესახებ;
- აძლიერებს მოტივაციას;
- ავითარებს კრიტიკული აზროვნების უნარ-ჩვევას;
- აყალიბებს მოსწავლეს აქტიურ მკითხველად;
- ავითარებს წერითი მეტყველების უნარ-ჩვევებს.

სტრატეგიის არსის და დატვირთვის მიმოხილვის შემდეგ მასწავ-

ლებელი ამბობს:

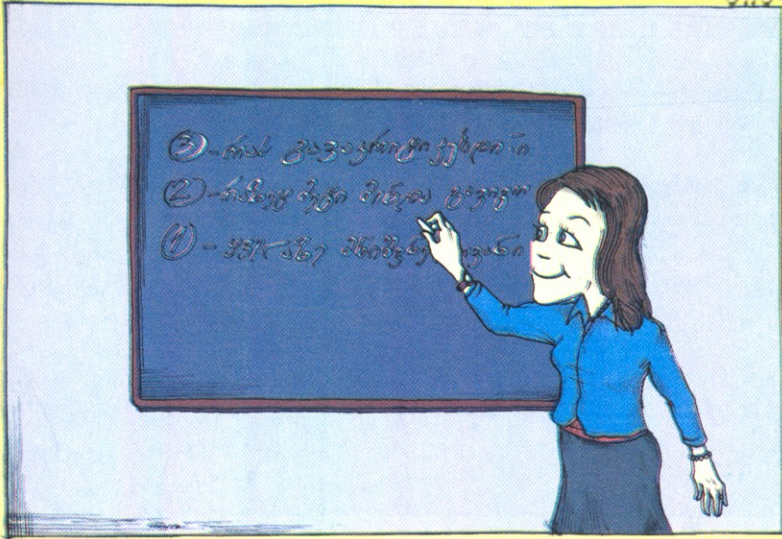
- ამ სტრატეგიას ხშირად გამოვიყენებთ კლასში მუშაობის დროს. მე გირჩევდით, რომ საშინაო დავალების მომზადებისას თავადაც გამოიყენოთ იგი. ჩვენ კი ამ სტრატეგიას გამოვიყენებთ როგორც გუნდებში და წყვილებში, ასევე ინდივიდუალურად მუშაობის დროს. ამჯერად ინდივიდუალურად წავიკითხოთ ჩემ მიერ ჩამორიგებული ეს პატარა ტექსტი და რვეულში ჩამოვწეროთ პასუხები სამივე კითხვაზე.

შესაძლოა, სტრატეგიების ან სწავლის პრინციპების ახსნამ გაკვეთილის დიდი დრო წაიღოს. ერთი შეხედვით, მასწავლებელს მასალის დაფარვა უნდა ეჩქარებოდეს, მაგრამ, მეორე მხრივ, მასალის დაფარვაზე ბევრად მნიშვნელოვანი საკითხია ის, თუ რამდენად გაცნობიერებულად, ხარისხიანად და ენთუზიაზმით ჩაწვდება მოსწავლე დავალების არსსა და მიზანს. ამიტომ გაკვეთილის დროის „დანახება“ სტრატეგიების სწავლებაზე მიზანშეწონილი არ არის. ამგვარ სამუშაოს მხოლოდ დასაწყის პერიოდში სჭირდება დიდი დრო, სანამ მასწავლებელი სათითაოდ ყველა საჭირო სტრატეგიას გააცნობს მოსწავლეებს. მას შემდეგ კი, როცა მოსწავლეებს უკვე ექნებათ სტრატეგიათა გარკვეული მარაგი და დამოუკიდებლად შეძლებენ მათ გამოყენებას, დიდი დროის დაზოგვა გახდება შესაძლებელი. შემდეგ მასწავლებელი უბრალოდ მიუთითებს:

- ვმუშაობთ ამა და ამ თავზე... ვიყენებთ ამა და ამ სტრატეგიას.
- სახლში დავალებად გეძღვევით, რომ მოიფიქროთ ესა და ეს და გამოიყენოთ/შეავსოთ ესა და ეს სააზროვნო სქემა.

განხილული მაგალითები გვიჩვენებს, რომ ამგვარი მუშაობით მასწავლებელი მოსწავლეებს სწავლისა და სწავლების განსხვავებულ სტილს, გარკვეულ მრავალფეროვნებას და არჩევანის საშუალებას სთავაზობს. ეს მაღალმოტივირებული სასწავლო ატმოსფეროს ჩამოყალიბებას უზრუნველყოფს. სახალისო, საინტერესო, მრავალფეროვანი სასწავლო ატმოსფერო ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი პარამეტრია მოტივაციის ამაღლებისათვის.

თქვენ უკვე შეგიძლიათ, იპოვოთ პასუხი ამ თავის დასაწყისში მოცემულ ყველა შეკითხვაზე. დაუბრუნდით კითხვებს და გაეცით პასუხები.

ძირითადი დასკვნები და რეკომენდაციები:

- უმნიშვნელოვანესია, რომ პედაგოგი სისტემატურად მუშაობდეს დადებითი სასწავლო ატმოსფეროს ჩამოყალიბებაზე. ამგვარი აქტივობების ჩატარებას პერმანენტული ხასიათი უნდა ჰქონდეს და არ უნდა დარჩეს წელიწადში რამდენჯერმე ჩატარებულ ცალკეულ შემთხვევად;

- სწავლების სტრატეგიების და სწავლის პრინციპების მოსწავლეთათვის ახსნას დიდი დრო უნდა დაეთმოს. მასწავლებელმა არ უნდა ჩათვალოს, რომ ეს სამუშაო მას დროს აკარგვინებს.

ამ თავის წაკითხვის შემდეგ თქვენ გეცოდინებათ :

რატომ არის მნიშვნელოვანი მოსწავლეების წინაშე მაღალი მოთხოვნების დაყენება;

რა ხერხებს შეიძლება მიმართონ პედაგოგებმა, რომ მოსწავლეების წინაშე ადეკვატური მოთხოვნები დააყენონ;

მასწავლებლის საქმიანობის რომელ სფეროებზე ვრცელდება მაღალი მოთხოვნების დაყენების აუცილებლობა;

როგორ უნდა დაეხმაროს პედაგოგი მოსწავლეებს, რომ მოთხოვნები მხოლოდ მოთხოვნებად არ დარჩეს და რეალობად იქცეს.

გაეცანით ქვემოთ დასმულ შეკითხვებს და დაფიქრდით პასუხებზე:

1. რა სახის საკითხებთან დაკავშირებით უნდა დასახოს მასწავლებელმა მაღალი მოთხოვნები?
2. რას დაასახელებდით მაღალი მოთხოვნების ძირითად მახასიათებლებად?
3. რა თვალსაზრისით უწყობს ხელს მაღალი მოთხოვნების დასახვა მოტივაციის ამაღლებას?
4. მაღალი აკადემიური მოთხოვნების დაყენების დროს, სწავლების რომელ კომპონენტებზე გაამახვილებდით ყურადღებას?

განვიხილოთ მოთხოვნები, როგორც მოტივაციის ამაღლების ერთ-ერთი საშუალება.

როგორც წესი, მასწავლებლებს მოთხოვნები ოთხ ძირითად

საკითხზე ვრცელდება:

- სამუშაოს რაოდენობა და ხარისხი;
- სწავლის ჩვევები და ამასთან დაკავშირებული პროცესები;

საკითხები:

- ტექნიკურ-ადმინისტრაციული საკითხების მოგვარება;
- ქცევის ნორმების დაცვა და ურთიერთობების რეგულირება.

თანამედროვე პედაგოგიკის თვალსაჩინო წარმომადგენელი, ჯონ საფაიარი ამბობს: „არაფერი განაპირობებს მოსწავლის ქმედებებს ისე ძლიერად, როგორც მისთვის მნიშვნელოვანი ადამიანის მკაფიო მოთხოვნები.“ (საფაიარი და გაუერი, 1997) როგორც წესი, მოსწავლისათვის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ადამიანი მისი მასწავლებელია. მასწავლებლის მოთხოვნები კი გაკვეთილის პროცესის დიდ ნაწილს წარმოადგენს. სასწავლო ატმოსფეროს აყალიბებს მოსწავლისა და მასწავლებლის დამოკიდებულება დასახული მოთხოვნების მიმართ. წარმოდგენილ ციტატაში ორი ყურადსაღები მომენტი იკვეთება: პირველი არის სიტყვა „მკაფიო“ – რაც გულისხმობს, რომ მასწავლებლის ყოველი მოთხოვნა უნდა იყოს ნათელი და მარტივად ჩამოყალიბებული. ციტატის მეორე საინტერესო ნაწილია ფრაზა – „მნიშვნელოვანი ადამიანი“.

მასწავლებლები, ისევე როგორც მშობლები, მნიშვნელოვანი ადამიანები არიან ბავშვებისათვის, თუნდაც იმიტომ, რომ რაღაც გავლენას ახდენენ მათზე, რომ აღარაფერი ვთქვათ მოსწავლე-მასწავლებლის ურთიერთობის სხვა მნიშვნელოვან ასპექტებზე.

მოცემული ციტატა გულისხმობს ერთ მეტად საინტერესო აზრს: მნიშვნელოვანი პიროვნების მიერ მკაფიო მოთხოვნების დაყენების შემთხვევაში იგი იღებს იმას, რასაც ითხოვს! აქედან გამომდინარე, მასწავლებლის მოთხოვნების მკაფიოობასა და სიმძაფრეზეა დამოკიდებული მოსწავლის როგორც აკადემიური მოსწრება, ასევე მისი სოციალური უნარ-ჩვევების გამოვლენის სიხშირე და ხარისხი. თუ მოთხოვნები მაღალი, ნათლად ჩამოყალიბებული და კონკრეტულია, მოსწავლე მაქსიმალურად იხარჯება და, პირიქით, დაბალი მოთხოვნების დასახვის შემთხვევაში, მოსწავლე ნაკლებად პროდუქტიული, ინერტული და პასიური ხდება. ცხადია, ეს იმ შემთხვევას ეხება, როდესაც მასწავლებლის მიერ დასმული მოთხოვნები რეალისტურია და არაგადაჭარბებული, როცა ის მოსწავლეებს შეუძლებელს არ სთხოვს.

ამ სამი მნიშვნელოვანი ინფორმაციის სისტემატური შეხსენება მოსწავლეს ნიადაგს უმზადებს მასწავლებლის მიერ დასახული მოთხოვნების მთელი სერიოზულობით აღქმისათვის:

- ჩემი მოთხოვნები მნიშვნელოვანია შენი წარმატებისთვის!
- შენ შეგიძლია მათი შესრულება!
- ვიცი, რომ შენ მათ აუცილებლად შეასრულებ!

მკაფიო, ნათელი და გასაგები მოთხოვნების დაყენების რამდენიმე ხერხი არსებობს:

1. მოსწავლეთა ყურადღების მობილიზების შემდეგ მოთხოვნის სიტყვიერად ჩამოყალიბება.

მასწავლებლის ინსტრუქციის მაგალითი:

„ყოველთვის გახსოვდეთ, არ დაგაეიწოდეთ, რვეულშიც ჩაინიშნეთ, რომ გადაშლისთანავე გავახსენდეთ, სახაზავი და ფარგალი ყოველ გაკვეთილზე დაგჭირდებათ!“

2. საფეხურებად დანაწევრებული, თანმიმდევრული და დეტალური ინფორმაციის წერილობითი გზით გადაცემა.

მასწავლებლის ინსტრუქციის მაგალითი:

“შე ჩამოვიწერეთ და ახლა დავირიგებთ გვეგას, რის შემდეგ რა უნდა გააკეთოთ პირველ ეტაპზე. სამუშაოს შესრულებისას იხელმძღვანელოთ ამ გვეგით, მიჰყევით მას. ახლა კი წაიკითხეთ ეს გვეგა. თუ კითხვები გაგისწდებათ, ან რამე ბუნდოვანი დარჩება, განვიმარტაოთ!”

მასწავლებლის მიერ შეთავაზებული გვეგის ნიმუში:

მოიძიეთ ინფორმაცია – პირველი საფეხური:

1. დააკვირდი მოვლენას/ ფაქტს	1. გაითვალისწინე შენი და შენი ახლობლების პირადი გამოცდილება	1. გამოკითხე სხვა საკითხთან/ფაქტთან დაკავშირებით.	1. მოიძიე წიგნი საკითხთან დაკავშირებით/წადი ბიბლიოთეკაში
2. შეაგროვე შენი დაკვირვებები	2. ჩაინიშნე	2. ყურადღებით დაუბდე ყური.	2. იპოვე ინფორმაცია ინტერნეტში
3. ჩაიწერე, ჩაინიშნე.		3. ჩაინიშნე ყველაფერი, რაც ჯერ არ გსმენია, ახალია.	3. ნახე, რამე ფილმი ხომ არ არსებობს ამის შესახებ?
		4. დაუხვი კითხვები რესპოდენტს	4. დაათვალიერე ჟურნალი, ალბომი.

3. მოთხოვნის ხშირ-ხშირად, სისტემატურად გამეორება.

მასწავლებლის ინსტრუქციის მაგალითი:

„ყოველ ორშაბათს და ხუთშაბათს გააკეთილს დავიწყებთ ერთი განცხადებით: მოსწავლეს კლასში სამუშაოდ რვეული უნდა ჰქონდეს. რვეულის დარჩენა საპატიო მიზეზი არ არის. თითოეულ წევრგანს კლასში რვეული აუცილებლად სჭირდება. მე ჩაინიშნავ იმ შემთხვევებს, როცა მოსწავლეს რვეული არ ექნება და ეს აუცილებლად აისახება ტრიმესტრულ შეფასებაზე.“

4. მასწავლებლის მიერ ინფორმაციის ენთუზიაზმითა და წამახალისებელი ფორმით მიწოდება მოსწავლეებში მოტივაციის ამადლებას უწყობს ხელს.

მასწავლებლის ინსტრუქციის მაგალითი:

„ერთი სული მაქვს, როდის გვექნება პრეზენტაცია. ძალიან მაინტერესებს, როგორ გაართვით ასეთ რთულ და საინტერესო საკითხებს თავი. ისე კარგად მუშაობთ, რომ დარწმუნებული ვარ, არანეველებრივ საპრეზენტაციო თემებს მოამზადებთ.“

5. ინფორმაციის დემონსტრირების, მაგალითების ჩვენების გზით მოთხოვნის არსის დაკონკრეტება.

მასწავლებლის ინსტრუქციის მაგალითი:

„იმისთვის, რომ უკეთესად გაიგოთ ახსნილი ახალი მასალა, ერთ მაგალითს მე ამოვიხსნით. თანმიმდევრობით გამოვყოფ ყოველ საფეხურს, რომ დაინახოთ ლოგიკა, ერთ-ერთი ვაა, რის მიხედვითაც უნდა ამოხსნათ დავალებად მოცემული ამოცანები.“

6. მასწავლებლის ხმის ტემბრის, მოქმედებების და ექსტიკულაციის მეშვეობით მოთხოვნისათვის მომთხოვნი, შეუვალი ტონალობის მინიჭება და თავად პედაგოგის თანმიმდევრული დამოკიდებულების დაფიქსირება.

მასწავლებლის ინსტრუქციის მაგალითი:

„მე უკვე მკარედ ვაგაფრთხილეთ. მჯერა, რომ ერთი ვაფრთხილება საკმარისი უნდა იყოს. ვერ შევეგუები იმას, რომ მოსწავლეებს დავალება არ პქონდეთ ამა თუ იმ მიზეზის გამო. მესამე ვაფრთხილებას სერიოზული შედეგები მოევეება და ეს უკვე თქვენი არჩევანი იქნება, საივდებთ თუ არა თავს მძიმე მდგომარეობაში.“ მასწავლებელი აქ აძლიერებს თვალთ კონტაქტს კონკრეტულ მოსწავლეებთან, მიმართავს ექსტიკულაციას (თავის მაღლა აწევა, ხელით მანიპულირება, შეგნებული პაუზების ვაკეთება ფრაზებს შორის), რომელიც მის კატეგორიულობასა და შეუვალ პოზიციას ვაუხვამს ხაზს.

მოთხოვნებისა და მოლოდინების დაფიქსირების აღნიშნული ფორმები ხელს უწყობს დასახული მიზნების სრული სერიოზულობითა და პასუხისმგებლობით აღქმას, რაც, თავის მხრივ, აძლიერებს მოსწავლეთა მობილიზების, ორგანიზებულობისა და მოტივაციის ხარისხს.

მასწავლებელს შეუძლია დაეხმაროს მოსწავლეებს მაღალი მოლოდინისა და შესაბამისი აკადემიური მოსწრების მიღწევაში, თუკი აღეკვტურ და მკაფიო მოთხოვნებთან ერთად, იგი ყურადღებას კიდევ ოთხ ძირითად საკითხზე ვაამახვილებს. ესენია:

- საჭირო დროის რაოდენობა

მოსწავლეებს უჭირთ იმასთან შეგუება, რომ რამდენიმე საათის მუშაობა შეიძლება დასჭირდეთ საბოლოო პროდუქტის შექმნამდე.

მაგალითად, თხზულების დაწერამდე ან პროექტის მომზადებამდე მათ შეიძლება 7-8 საათი დასჭირდეთ დაგეგმვის, მასალის შეგროვების და განალიზებისათვის. ასეთ შემთხვევებში მასწავლებელმა არამხოლოდ დროის საჭირო რაოდენობა უნდა მისცეს მოსწავლეებს (მაგ. გაუიოს დავალებები ორ-სამ დღეზე, გამოიყენოს მოსწავლე-მასწავლებლის ან მოსწავლეთა დამატებითი შეხვედრების შესაძლებლობა), არამედ უნდა გააცნობიერებინოს მათ (დისკუსიებით, მსჯელობით, საქმის საფეხურებად, ეტაპებად დაყოფით, ახსნა-განმარტებებით), რომ გარკვეული შედეგის მიღწევამდე დიდი მუშაობაა საჭირო. მნიშვნელოვანია მოსწავლისთვის იმის ახსნა, რომ ამ ტიპის მუშაობას უადრესად დიდი დრო მიაქვს და სწორედ ამ პროცესში ისინი ყველაზე მეტს სწავლობენ და პიროვნული თვალსაზრისით ყველაზე მეტად ვითარდებიან. თუმცა ამ ეტაპზე ისინი საბოლოო პროდუქტს არ ქმნიან და მხოლოდ ე. წ. „შავ სამუშაოს“ ასრულებენ, რომლის ნაწილიც შეიძლება არც კი გამოიყენონ ნაშრომის საბოლოო ვარიანტში.

- საკითხზე ფოკუსირება/ყურადღების კონცენტრაცია

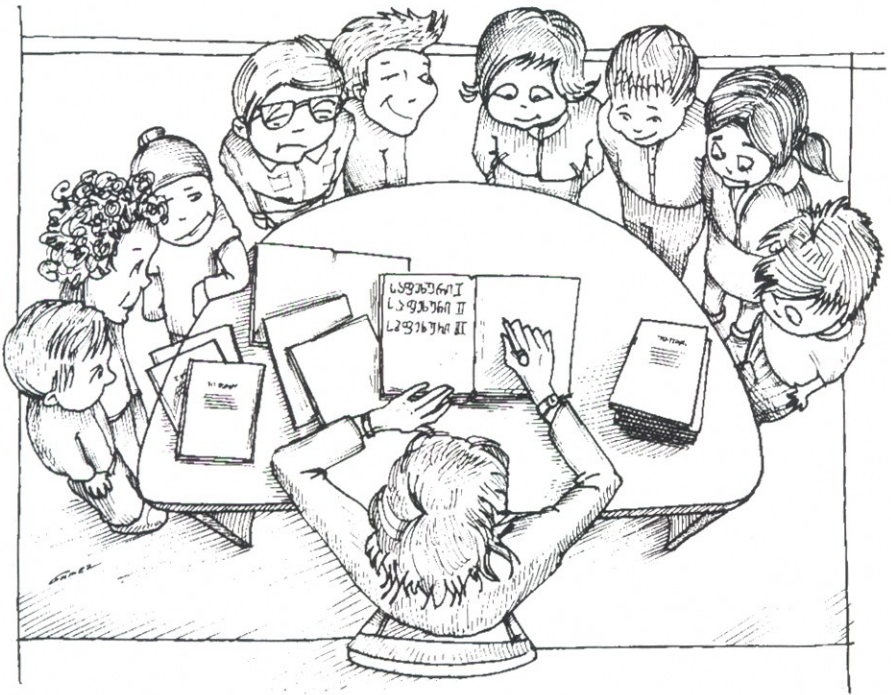
სამუშაოზე ფოკუსირება ერთ-ერთი ურთულესი უნარია. ხშირად (მაღალ კლასებშიც კი) მოსწავლეებს უჭირთ ამ უნარის გამოყენება. აქ მასწავლებელი მოვალეა, მიმართოს ისეთ სტრატეგიებს, რომელიც დაეხმარება მოსწავლეებს ყურადღების კონცენტრირებაში. ამავე დროს, პედაგოგმა ისიც უნდა დაუშვას, რომ ადამიანებს სწავლის განსხვავებული სტილი შეიძლება ახასიათებდეთ. შესაბამისად, ზოგისთვის ფოკუსირების დროს მუხიკის მოსმენა შეიძლება სულაც არ იყოს ხელისშემშლელი ფაქტორი.

- შესაბამისი რესურსები/მასალა

მოსწავლეებს უამრავი ინფორმაციის მოძიება სჭირდებათ. მხოლოდ სახელმძღვანელო საკმარის რესურსად არ შეიძლება ჩაითვალოს. დამხმარე მასალად ბევრი რამ შეიძლება გამოიყენონ: არასაპროგრამო ლიტერატურა, ინტერნეტი, მშობლისგან, ნათესავისგან, სპეციალისტისგან ან თუნდაც ამხანაგისგან მიღებული ინფორმაცია, საკუთარი დაკვირვებები და გამოცდილებები და სხვ. ამ საქმეში მათ მასწავლებელმა უნდა გაუწიოს გზამკვლევის ფუნქცია. სწორედ მასწავლებელი უნდა იყოს ის ადამიანი, რომელიც ასწავლის მოსწავლეებს, როგორ მოახერხონ საჭირო ინფორმაციის მოძიება და შეგროვება, როგორ გამოიმუშაონ ეს უნარ-ჩვევა არა მხოლოდ ერთჯერადად, კონკრეტული პროექტისა თუ პრეზენტაციისთვის, არამედ ყოველ საჭირო შემთხვევასა და ნებისმიერ საგანში.

• სწავლის/სწავლების სტრატეგიები

მასწავლებელმა მოსწავლეებს, გარკვეულწილად, პედაგოგების ელემენტებიც უნდა ასწავლოს. თანამედროვე პედაგოგიური ლიტერატურა მიუთითებს იმაზე, რომ მოსწავლეები, რომლებმაც იციან სწავლების/სწავლის სტრატეგიებით სარგებლობა და დამოუკიდებლად ახერხებენ მათ გამოყენებას, უფრო მაღალ აკადემიურ მოთხოვნებს პასუხობენ. ამიტომაც, პედაგოგმა მათ სწავლების სტრატეგიებით სწავლა უნდა ასწავლოს. მაგალითად: სტრატეგიები აქტიური კითხვისა და წერითი მეტყველების რედაქტირებისათვის, სტრატეგიები ფაქტებისა და მოვლენების ანალიზისა და შეჯამებისათვის და ა. შ.

თქვენ უკვე შეგიძლიათ, იპოვოთ პასუხი ამ თავის დასაწყისში მოცემულ ყველა შეკითხვაზე. დაუბრუნდით კითხვებს და გაეცით პასუხები.

ძირითადი დასკვნები და რეკომენდაციები:

- მოთხოვნების დასახვის დროს აუცილებელია, რომ პედაგოგი თავად იყოს თანმიმდევრული და მოსწავლე ამას განუწყვეტლივ გრძნობდეს;
- მოთხოვნების დაყენებისას, უმჯობესია, პედაგოგი სხვადასხვა ხერხით ვარირებდეს, რათა ყველა მოსწავლემდე თანაბრად მიადწიოს მისმა გზავნილმა;
- ყოველთვის უნდა გვახსოვდეს, რომ მაღალი მოთხოვნები და მოლოდინი არ ნიშნავს გადაჭარბებულ, შეუსაბამო, ასაკობრივი ჯგუფისათვის არაადეკვატური მოთხოვნების დაყენებას. არარეალისტური მოთხოვნები არათუ მოტივაციის ამადლებას, არამედ, პირიქით, სწავლაზე გულაცრუებას უფრო შეუწყობს ხელს.

ამ თავის წაკითხვის შემდეგ თქვენ გეცოდინებათ:

რას ნიშნავს დამოუკიდებელი, კონკურენტული და თანამშრომლობითი სწავლება;

როდის იღებს სასწავლო პროცესიდან მოსწავლე ყველაზე მეტ ცოდნასა და გამოცდილებას;

რატომ არის მნიშვნელოვანი დამოუკიდებელი, კონკურენტული და თანამშრომლობითი სწავლება;

როგორ სწავლებას უნდა მიაწოდოთ უპირატესობა.

„ყველას ერთ ადღზე ვერ გამოჭრი“ – ქართული ანდაზა.

მოსწავლეები ერთმანეთისგან განსხვავდებიან თავიანთი შესაძლებლობებით, ბიოგრაფიით, მზაობით, გახსნილობით, სწავლისა და აღქმის ტემპით, სწავლის სტილით, პრიორიტეტებით. აქედან გამომდინარე, აშკარაა, რომ აუცილებლობას წარმოადგენს სასწავლო პრაქტიკის მრავალფეროვნება, განსხვავებული ხერხების, მეთოდების, საშუალებების დანერგვა და მათი მონაცვლეობით, სხვადასხვა ფორმითა და ნაირსახეობით გამოყენება.

აქვე ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ მიუხედავად მოსწავლეთა სწავლის განსხვავებული სტილისა და შესაძლებლობებისა, აუცილებელი არაა, რომ თითოეულ მათგანს მხოლოდ „მასზე გამოჭრილი“ აქტივობა უნდა მიეუსადაგოთ. უცილებელია თითოეული მოსწავლის ჩართვა მრავალფეროვან აქტივობებში და ეს მრავალფეროვნება მათ პედაგოგმა უნდა შესათავაზოს. შესაძლოა ზოგი მოსწავლისათვის დამოუკიდებელი სწავლება იყოს ყველაზე ნაყოფიერი, ზოგს თანამშრომლობით სწავლა უფრო ეადვილებოდეს, სხვისთვის კი კონკურენტულის პირობები იყოს უფრო ეფექტიანი. აქედან გამომდინარე, ყველა მოსწავლესთან სწავლების სამივე სახის გამოყენებისას, მოსწავლეებს შეიძლება

გაუჭირდეთ გარკვეული სიძნელეების დაძლევა, მაგრამ დროთა განმავლობაში უნარ-ჩვევები ვითარდება, მათ მეტი შესაძლებლობები გამოუქმნავდებათ და ცოდნის მიღების პროცესიც ბევრად უფრო მრავალფეროვანი გახდება.

კვლევები ადასტურებს, რომ მოსწავლე ყველაზე უკეთ მაშინ სწავლობს, როდესაც იგი აქტიური და ქმედითია, და არა მაშინ, როდესაც მხოლოდ აქტიურ და ქმედით მასწავლებელს უყურებს. ამ თვალსაზრისით, სადექცეო ტიპის გაკვეთილები და მასწავლებლის მიერ ახალი მასალის მოყოლით ახსნა ნაკლებად სასურველია.

მოსწავლეები სწავლობენ არამხოლოდ მასწავლებლისგან, არამედ სხვა საშუალებებითაც, მაგალითად:

- წიგნებით;
- თანაკლასელებთან ურთიერთობით;
- მშობლებთან ურთიერთობით;
- საუბრებით გარეშე პირებთან (არა მშობლებთან, კლასელებთან და მასწავლებელთან);
- დაკვირვებით, აუდიო/ვიდეო მასალით;
- ინტერნეტით;
- ტესტით/დავალებით;
- საკუთარი გამოცდილებით

თითოეული ეს საშუალება სწავლების ნებისმიერ ეტაპზე შეიძლება გამოვიყენოთ. პედაგოგიური თვალსაზრისით კი, უადრესად მნიშვნელოვანია ის, თუ როგორ ვიყენებთ მათ.

დამოუკიდებელი, კონკურენტული და თანამშრომლობითი სწავლების გზით მოსწავლეთა ინტერაქციის ორგანიზება, მათი მიზანმიმართული ვარირებით სასწავლო პროცესის დაგეგმვა განაპირობებს მოტივაციის ამაღლებას, ცოდნის ათვისების ეფექტიანობას და სოციალური უნარ-ჩვევების განვითარებას. ამასთან ერთად, სასწავლო პროცესის დაგეგმვაც უფრო მრავალფეროვნად, სახადისოდ, საინტერესოდ (ცოდნის ათვისების ხარისხი, კრიტიკულად გააზრება) და მრავლისმომცველად (უნარ-ჩვევების გამომუშავება, მეტი ინფორმაციის დაფარვა) შეიძლება.

განვიხილოთ თითოეული მათგანი:

დამოუკიდებელი სწავლება

მასწავლებლის მიერ დასახული მიზნის მისაღწევად თითოეული მოსწავლე დამოუკიდებლად მუშაობს, რაც იმას გულისხმობს, რომ ერთი მოსწავლის მიღწევა სრულებით არ არის დამოკიდებული სხვა მოსწავლეების წარმატება-წარუმატებლობაზე. მოსწავლეები კონკრეტული მიზნის მიღწევის პროცესში არ თანამშრომლობენ. ამ დროს ერთი მოსწავლის მიზანი არ არის დაკავშირებული თანაკლასელის მიზანთან, სამუშაოს შემსრულებელი პასუხისმგებელია მხოლოდ საკუთარ თავთან და პედაგოგთან.

მასწავლებლის ინსტრუქციის მაგალითი / მათემატიკის გაკვეთილი

„ თქვენ გექმევთ 25 წუთი იმისათვის, რომ თითოეულმა მოსწავლემ დამოუკიდებლად ამოხსნას დაფაზე მოცემული 3 მაგალითი. თითოეული თქვენგანი დამოუკიდებლად შეფასდება.“ ასწავლებელი დაახსენებს დროს, რომელსაც გამოიყოფს ამ სამუშაოს შესრულებასათვის. მოსწავლეები სხედან და მუშაობენ.

კონკურენტული სწავლება

აქ მოსწავლე აცნობიერებს, რომ მასწავლებლის მიერ დასახულ მიზანს იგი წარმატებით მიაღწევს და გაიმარჯვებს მხოლოდდამხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუკი იგი სხვა მოსწავლეებზე უკეთ შეძლებს ამოცანის გადაჭრას და თუ სხვა მოსწავლეები მასთან კონკურენტიაში

დამარცხდებიან, რაც ნიშნავს, რომ თითოეული მოსწავლე დაინტერესებულია სხვა მოსწავლესთან კონკურენტზე უკეთ შეასრულოს დავალება. ასეთი მუშაობისას ერთის წარმატება მეორეს (თანაკლასელს) წარმატებლობაშია, მისი წარმატების საფუძველი სამუშაოს უკეთესად და მასზე სწრაფად შესრულებაა, მას არ ადარდებს თანაგუნდელის/თანაკლასელის ინტერესები და კონცენტრირებულია მხოლოდ საკუთარ თავზე.

მოსწავლეების ინსტრუქციის მაგალითი / მათემატიკის გაკვეთილი:

„ თქვენ გეძლევათ ზუსტად 20 წუთი იმისათვის, რომ ამოხსნათ დაფაზე მოცემული ამოცანა. უმაღლეს შეფასებას დაიმსახურებს ის, ვინც ყველაზე სწრაფად დაასრულებს სამუშაოს და, ამავდროულად, სწორ პასუხს მიიღებს. ვინც პირველი დაასრულებს სამუშაოს, მანიშნოს ხელის აწევით!“

თანამშრომლობითი სწავლება

თანამშრომლობითი სწავლების შემთხვევაში თითოეული მოსწავლე აცნობიერებს, რომ მოსწავლეების მიერ დასახული მიზნის მიღწევის ერთადერთი გზა თანაკლასელებთან თანამშრომლობაა. ერთის გამარჯვება ნიშნავს ყველას გამარჯვებას, რაც გულისხმობს გუნდური პასუხისმგებლობის გრძობის გამძაფრებას და, ამავდროულად, ხელს უწყობს ნაკლებად სტრესული, უფრო ჯანსაღი, თანამშრომლობაზე ორიენტირებული სასწავლო ატმოსფეროს ჩამოყალიბებას. აქ მოსწავლე აღწევს დასახულ მიზანს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუკი მისი თანაგუნდელიც მასავით წარმატებულია, რადგანაც გუნდის/ჯგუფის წარმატება მისი თითოეული წევრის წარმატებას გულისხმობს. ჯგუფის წევრები არამხოლოდ უშუალოდ უკავშირდებიან ერთმანეთს, არამედ დამოკიდებულნიც არიან ერთმანეთზე.

მოსწავლეების ინსტრუქციის მაგალითი/მათემატიკის გაკვეთილი:

„მე კლასს დაეყოფ 3 – 4 კაციან ჯგუფებად. თითოეულ ჯგუფს ეძლევა ზუსტად 20 წუთი იმისათვის, რომ ამოხსნას დაფაზე მოცემული ამოცანა. ყოველი ჯგუფი ჩამაბარებს დაახლოებით ორგვერდიან ნამუშევარს, რომელშიც ასახული იქნება გუნდის მიერ ამოცანის ამოხსნის გზები და სწორი პასუხი. შეეცადეთ, იმუშაოთ ჰარმონიულად და მაქსიმალურად დაეხმარეთ ერთმანეთს! დააცადეთ ერთმანეთს აზრის ბოლომდე გამოხატვა. ხელაღებით და დაუფიქრებლად ნუ გააკრიტიკებთ ერთმანეთის მოსაზრებებს. იმუშავეთ ისე, რომ თქვენმა ხმამაღლა საუბარმა სხვა ჯგუფებს ხელი არ შეუშალოს.“

გაკვეთილის ბოლოს კი დაგირიგებთ პატარა კითხვარს, რომლის შევსებასაც გუნდის თითოეულ წევრს ვთხოვ. ამით მე მომეხდებოდა დაგეგმვა, რომ შევაფასო თქვენი სამუშაოს წარმართვის უნარ-ჩვევები და თითოეული თქვენგანის მიერ სამუშაოს წარმატებით შესრულებაში შეტანილი წვლილი. შევსებულ კითხვარს და ნამუშევარს გააკვეთილის ბოლოს ერთად ჩამაბარებთ. იქამდე კი ჯგუფები მოკლედ წარმოგვიდგენენ თავიანთ მიღწევებს. ჯგუფში თავიდანვე გამოყავით ერთი წევრი, რომელიც პრეზენტატორის როლს შეასრულებს.“

კითხვარი გუნდის თითოეული წევრისათვის / ნიმუში

1 რა გააკეთეთ ან თქვით ისეთი, რაც თქვენს გუნდს დაეხმარა სამუშაოს შესრულებაში?

2 რამდენად ნაყოფიერად იმუშავა გუნდმა, როგორც ერთმა მთლიანობამ? რა იყო ამის მიზეზი?

3 დააფიქსირეთ, იყო თუ არა რამე ხელისშემშლელი ფაქტორი, შემდეგი ჯგუფური მუშაობის დროს რას გააკეთებდით სხვანაირად?

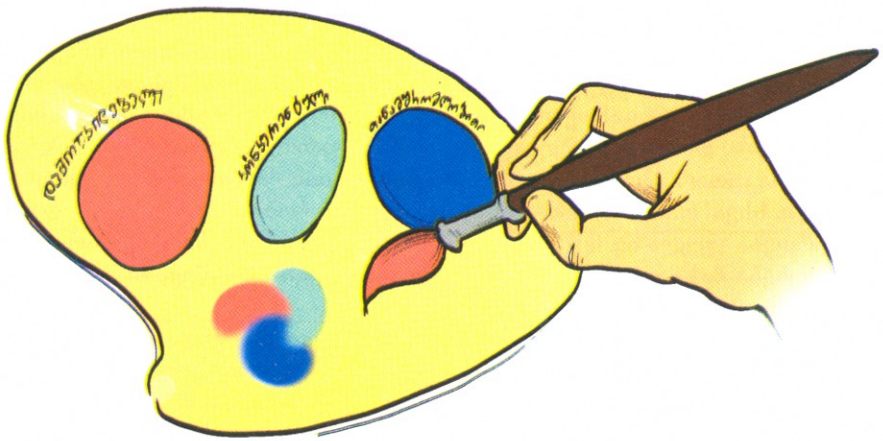
დამოუკიდებელი, კონკურენტული და თანამშრომლობითი სწავლების დანერგვა ხელს შეუწყობს თითოეული მოსწავლის შესაძლებლობების მაქსიმალურ გამოვლენას, რადგან, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ზოგისთვის დამოუკიდებლად მუშაობა უფრო კარგ შედეგს იძლევა, ზოგი საკუთარ პოტენციალს კონკურენტის პირობებში უკეთესად ავლენს, სხვა თანამშრომლობისა და გუნდურობის შეგრძნების დროს ვითარდება ყველაზე მეტად. მათი სისტემატური და მიზანმიმართული გამოყენება მასწავლებელს სასურველი შედეგის მიღწევაში დაეხმარება.

ისმის ბუნებრივი კითხვები: როგორი სწავლება უნდა გამოვიყენოთ უფრო ხშირად? რომელ მათგანს მივანიჭოთ უპირატესობა? აქვს თუ არა ამ მხრივ მნიშვნელობა ასაკობრივ ჯგუფს და ა.შ.

ამგვარ კითხვებზე ნათელი პასუხის გასაცემად მოვიხმობთ მეტაფორას. სწავლისა და სწავლების გამოცდილება, ანუ სწავლის პროცესში მოსწავლეებს შორის და მოსწავლეებსა და მასწავლებელს შორის ჩამოყალიბებული საქმიანი ურთიერთდამოკიდებულების სტილი წარმოვიდგინოთ მხატვრის პალიტრად. მოცემულ შემთხვევაში პედაგოგი მხატვრის ფუნქციას შეასრულებს, რადგანაც სწორედ მის შეხედულებებსა და პროფესიონალიზმზეა დამოკიდებული, თუ როგორ შეაზავებს ფერებს. პედაგოგმა რომ კარგ შედეგს მიაღწიოს, სამივე სახის სწავლება უნდა გამოიყენოს, მოსწავლეებმა კი ყველა ის უნარჩვევა უნდა გამოიმუშაონ, რომელიც დაეხმარება მათ, რომ თავისუფლად გაართვან თავი განსხვავებული ტიპის სიტუაციებს.

სამივე სახის სწავლება სასწავლო პროცესის სხვადასხვა ტიპის მეთოდებითა და აქტივობებით დატვირთვას გულისხმობს, როგორცაცაა: სიმულაციები და როლური თამაშები, პროექტები და კვლევები, შეჯიბრებები, ვიზუალური მასალის გამოყენება, პრეზენტაციები, მეტაფორები და ანალოგიები, აქტივობები ცოდნის ორგანიზებისა და გამეორებისათვის, სააზროვნო კითხვები, ჯგუფებში, წყვილებსა და ტრიადებში მუშაობა, მეტაკოგნიციზზე მუშაობა და სხვ.

თქვენ უკვე შევიძლიათ, იპოვოთ პასუხი ამ თავის დასაწყისში მოცემულ ყველა შეკითხვაზე. დაუბრუნდით კითხვებს და ვაეცით პასუხები

ძირითადი დასკვნები და რეკომენდაციები:

- პედაგოგი ყოველთვის უნდა ცდილობდეს, რომ სწავლისა და სწავლების პროცესში მოსწავლე მაქსიმალურად აქტიური იყოს;
- მაქსიმალურ შედეგს სწავლების სხვადასხვა მიდგომის სიტუაციებისა და საჭიროებების მიხედვით გამოყენება იძლევა;
- ამ თავში განხილული სწავლების სამი სახე ძირეულად განსხვავდება ერთმანეთისაგან. უნდა გვახსოვდეს, რომ ყოველი მათგანი თავისებურად ეფექტური და უნიკალურია და კლასში ყველა მათგანი უნდა გამოვიყენოთ.

ამ თავის წაკითხვის შემდეგ თქვენ გეცოდინებათ:

რატომ არის მნიშვნელოვანი სწავლების სხვადასხვა სტრატეგიის გამოყენება;

როგორ უნდა გამოიყენოთ მოსწავლეზე ორიენტირებული სწავლებისთვის განსაზღვრული აქტივობები სასწავლო პრაქტიკაში;

როგორ გავაუმჯობესოთ სწავლების პროცესი სწავლების სხვადასხვა სტრატეგიის გამოყენებით.

გაეცანით ქვემოთ დასმულ შეკითხვებს და დაფიქრდით პასუხებზე:

- 1 რა სტრატეგიები გამოიყენება მოსწავლეზე ორიენტირებული სწავლების დროს?
- 2 როგორ დავეხმაროთ მოსწავლეს ყურადღების კონცენტრირებასა და საკითხზე ფოკუსირებაში?
- 3 რატომ არის მნიშვნელოვანი მეტაკოგნიციის განვითარება?
- 4 რა დახმარებას უწევს მოსწავლეს კოგნიტური დიაგრამებით მუშაობა?
- 5 რა მიზანს ისახავს სიმულაციების, პროექტებისა და პრეზენტაციების გამოყენება?
- 6 რითი განსხვავდება პრეზენტაცია გაკვეთილის მოყოლისაგან?

სწავლა რომ სახალისო, საინტერესო პროცესად და ნამდვილ ოტელექტუალურ გამოწვევად იქცეს, პედაგოგმა თავისი სწავლება სხვადასხვაგვარი სტრატეგიის გამოყენებით უნდა დატვირთოს. მიმოვიხილოთ ზოგიერთი მათგანი.

აქტივობები ყურადღების კონცენტრირებისა და საკითხზე ფოკუსირებისათვის

თუკი მასწავლებლის მიზანია, რომ მაქსიმალურად მიიპყროს მოსწავლეების ყურადღება და დააფიქროს ისინი ამა თუ იმ საკითხზე, მას საამისოდ გარკვეული სტრატეგიები დასჭირდება, რომლებიც:

- ხელს უწყობს მოსწავლეს ყურადღების მობილიზებაში;
- ააქტიურებს მის წინა ცოდნას;
- ეხმარება მასალის მთლიანობაში გააზრებაში;
- უვითარებს კრიტიკულ აზროვნებას;
- უვითარებს კითხვის დასმის უნარ-ჩვევას;
- უჩვენებს, რა არის მნიშვნელოვანი მოცემულ მასალაში;
- მიუთითებს, რა ისწავლა მან ამ მასალის დამუშავებით;
- უმაღლებს მოტივაციას;
- უვითარებს წერით უნარ-ჩვევებს.

იმდენად, რამდენადაც, ზოგიერთი სტრატეგიის მეშვეობით მასწავლებელი მოსწავლეს სტრუქტურას და საფეხურებრივ მიდგომას სთავაზობს, ისინი ყურადღების კონცენტრირებასაც უწყობენ ხელს:

- სტრატეგია - ვიცი/ მინდა ვიცოდე/გავიგე
- კორნელის გრაფა
- კოგნიტური დიაგრამები/სააზროვნო სქემები და ა.შ.

ნიმუშები:

სტრატეგია: ვიცი - მინდა გავიგო - რა გავიგე

რას ითხოვს მასწავლებელი?

მასწავლებელი ავალებს თითოეულ მოსწავლეს, რომ ტექსტის წაკითხვამდე, მოცემულ საკითხთან დაკავშირებით, შეაფასოს პირველი და მეორე გრაფა, ტექსტის წაკითხვის შემდეგ კი - მესამე.

ვიცი	მინდა გავიგო	რა გავიგე

სტრატეგია: აქტიური კითხვა + კორნელის მეთოდი

რას ითხოვს მასწავლებელი?

მასწავლებლის პირველი მოთხოვნაა, რომ მოსწავლემ გადახედოს დასამუშავებელ მასალას. საკუთარ თავს დაუსვას შემდეგი კითხვა: რა ვიცი მოცემული საკითხის შესახებ? შემდეგ კი ჩაინიშნოს ინფორმაცია, რაც ამ საკითხის შესახებ აქვს.

მასწავლებლის მეორე მოთხოვნაა, რომ მოსწავლემ წერილობით ჩამოაყალიბოს შესასრულებელი სამუშაოს მიზანი. გასცეს პა-

სუხი შემდეგ კითხვებს: რატომ ვკითხულობ ამ ტექსტს? რისი სწავლისა და გაგების იმედი მაქვს ტექსტის წაკითხვის შემდეგ?

მასწავლებლის მესამე მოთხოვნაა, რომ ტექსტის კითხვისას მოსწავლემ დასვას შემდეგი კითხვები: რა? ვინ? სად? როდის? როგორ? რატომ? და ამ კითხვების საფუძველზე მოაზრებული ინფორმაცია ჩაინიშნოს.

მასწავლებლის მეოთხე და საბოლოო მოთხოვნაა, რომ მოსწავლემ ხელახლა წაიკითხოს თავისი შენიშვნები და კორნელის გრაფაში გაკეთებულ პირველად კომენტარებს დაურთოს მეორეული, უკვე ემოციური კომენტარები და შესწორებები და ამით შეავსოს კორნელის გრაფის მეორე ნაწილი.

ამ სტრატეგიის შესრულებას, როგორც წესი, მოსდევს მოსწავლეებს შორის აზრთა გაზიარება და ზოგადი საკლასო დისკუსია.

კორნელის გრაფა:

პირველადი კომენტარი	მეორადი კომენტარი

(ფაქტობრივი)	(ემოციური, კრიტიკული)

სტრატეგია: 3. 2. 1.
რას ითხოვს მასწავლებელი?

მასწავლებელი ითხოვს, რომ მოსწავლეებმა ორი-სამი წინადადებით ჩამოწერონ:

- 3 რამ, რამაც დამაინტერესა
- 2 რამ, რაზეც მეტი მინდა გავიგო
- 1 რამ, რასაც გავაკრიტიკებდი / რის შესახებაც დავწერ დავალებას

სტრატეგია: რა დამამახსოვრდება კლასის დატოვების შემდეგ
რას ითხოვს მასწავლებელი?

მასწავლებელი გაკვეთილის დასრულებამდე 10 წუთით ადრე ურიგებს მოსწავლეებს მცირე ზომის ფურცლებს და ავალებს მათ, რომ გააფორმონ იგი (დააწერონ თავიანთი სახელი და გვარი და ა. შ.), შემდეგ კი ერთი მომცრო აბზაცის მეშვეობით, მწყობრად და მართლწერის ნორმების დაცვით, ჩამოაყალიბონ თავიანთი აზრი, გამოხმაურება იმის შესახებ, თუ რა ასწავლა და გააგებინა მათ ამ კონკრეტულმა გაკვეთილმა, წაკითხულმა ტექსტმა, ან ნანახმა ფილმმა. რა დამამახსოვრდებათ მას შემდეგ, როცა საკლასო ოთახს დატოვებენ.

რა დამამახსოვრდება კლასის დატოვების შემდეგ

სახელი და გვარი-----
კლასი-----
გაკვეთილის თემა-----
თარიღი-----

აქტივობები ცოდნის გათავისებისა და მეტაკოგნიციის განვითარებისათვის

სამუშაოები, რომლებიც ამ ტიპის აქტივობებს ითვალისწინებს, ტრადიციული სწავლებისას თითქმის იგნორირებულია. მოსწავლეზე ორიენტირებული სწავლება კი ამგვარ მუშაობას განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებს.

მეტაკოგნიცია საკუთარი მოქმედების, აზროვნების, მეხსიერების, აღქმის, ყურადღების თუ სწავლის შესახებ წარმოდგენას გულისხმობს. მოსწავლე ცდილობს, გააანალიზოს და გააცნობიეროს თავისი სასწავლო პროცესი, აკადემიური მოსწრება, სისუსტეები და ძლიერი მხარეები, თვითონ არეგულიროს სწავლის პროცესი, დასახოს ადეკვატური პრიორიტეტები, დაგეგმოს და ორგანიზება გაუკეთოს თავის დროს, მუშაობის წესებს, სასწავლო გრაფიკს.

ობ. I -
გვ. 119

ეს ურთულესი რამაა, ცხადია, მოსწავლეები თავიდან აიგვარი სამუშაოების ჩატარებას დამოუკიდებლად, მასწავლებლის დახმარების გარეშე ვერ შეძლებენ, საგრამ ეს უნდა აღინიშნოს, რომ ეს უნარ-ჩვევა დროთა განმავლობაში ვითარდება. პედაგოგმა დიდი ყურადღება უნდა მიაქციოს იმას, რომ მოსწავლეებმა არამხოლოდ ისწავლონ მასალა, არამედ გამოიმუშაონ თავიანთი სწავლის პროცესის მართვის უნარი. მოვიყვანთ ამ ტიპის აქტივობების რამდენიმე ნიმუშს.

სიტუაცია 1

ლიზის ნაწერში ტავტოლოგიები აქვს. მასწავლებლებმა განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიაქციონ, რომ ამოწეროს ხშირად ნახმარი სიტყვები და ააგოს სინონიმთა სქემები სინონიმთა და განმარტებითი ლექსიკონების გამოყენებით.

ამ სამუშაოს შესრულებით ღიზი გააცნობიერებს, თუ რა პრობლემა აქვს ნაწერში და როგორ უნდა დაძლიოს იგი.

სიტუაცია 2

სანდრო მშრომელი და ნათელი გონების ბავშვია, მაგრამ უჭირს დროის განაწილება. ამის გამო ხშირად პრობლემები ექმნება, ვერ ასწრებს სამუშაოს შესრულებას, ამიტომ ბევრს ნერვიულობს და ვერ მუშაობს კარგად.

მასწავლებელი ავადებს მას, შეადგინოს მოცემულ კვირაში გასაკეთებელი სამუშაოების ნუსხა, დააღაგოს ისინი დღეების მიხედვით და თითოეულ დავალებას მიუწეროს, დაახლოებით რამდენი დრო დასჭირდება მის შესასრულებლად.

ასე სანდრო შეძლებს პრიორიტეტების დასახვას, საქმის დაგეგმარებას და დროის რაციონალურ განაწილებას.

საზროვნო სქემები ანუ კოგნიტური დიაგრამები

კოგნიტური დიაგრამებით მუშაობა მოსწავლეებს გაკვეთილზე მიწოდებული მნიშვნელოვანი ინფორმაციის აღქმაში ეხმარება. მოსწავლეებს ხელთ ეძლევათ ტექსტის, იდეის, საკითხის კონტროლის მექანიზმი, რომელიც ნაწილისა და მთელის, ცნებისა და დეტალების ურთიერთმიმართების დადგენასა და ვიზუალურად დანახვაში დაეხმარებათ. კოგნიტური დიაგრამებით მუშაობა მოსწავლეთა აქტიურობისა და დამოუკიდებლობის ზრდის კარგი საშუალებაა. სწავლების პროცესში კოგნიტური დიაგრამების გამოყენებამ მნიშვნელოვნად შეცვალა პედაგოგის როლი და ფუნქცია, გაუადვილა მასწავლებლებს სტრუქტურირებული, საქმიანი გაკვეთილების დაგეგმვა, ხელთ მისცა

აკადემიური პროგრესის და უნარ-ჩვევების გამომუშავების კონტროლი-
სა და შეფასების საკმაოდ მოქნილი ტექნიკა, სწავლებისა და სწავ-
ლის პროცესი უფრო მრავალფეროვანი და შემოქმედებითი გახდება
კოგნიტური დიაგრამების საშუალებით მოსწავლე:

- ანაწევრებს მოცემულ ინფორმაციას;
- ორგანიზებას უკეთებს ინფორმაციას;
- შეიცნობს მთელისა და დეტალების ურთიერთმიმართებას;
- ეჩვევა კრიტიკულ აზროვნებას;
- სწავლობს დამოუკიდებლად მუშაობას.

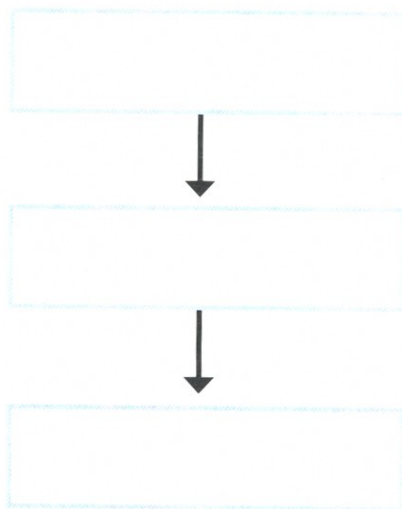
როდის და როგორ გამოიყენება კოგნიტური დიაგრამები:

- გამოიყენება როგორც ახალი მასალის გაცნობა-წარმოდ-
გენისას, ასევე მასალის ათვისების შემდეგ შემაჯამებელი
სამუშაოს ჩატარების დროს;
- გამოიყენება როგორც ტექსტის კითხვისა და დამუშავების,
ასევე წერითი სამუშაოს დაწყების დროს;
- გამოიყენება როგორც საშინაო დავალების, ასევე საკლასო
სამუშაოს ჩატარების დროს;
- გამოიყენება როგორც ინდივიდუალურად, ასევე ჯგუფებში
მუშაობის დროს.

ნიმუშები:

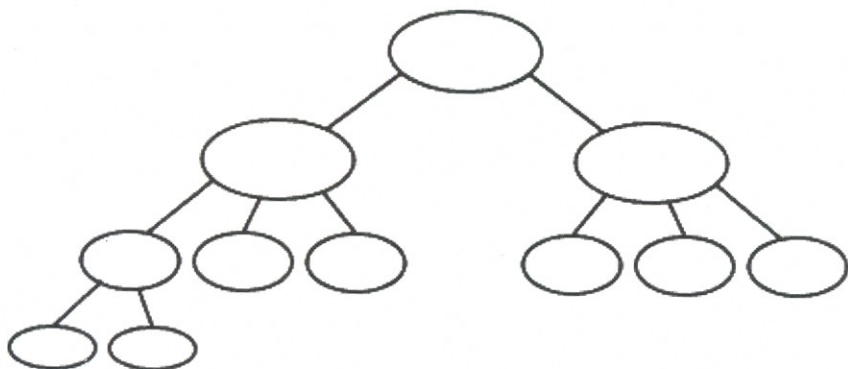
მოვლენათა ჯაჭვი

მოსწავლეებმა უნდა შეავსონ ეს სქემა და უნდა დააფიქსირონ მოვ-
ლენების /ფაქტების ურთიერთკავშირი.

სქემა გონებრივი იერიშისთვის/იდეა, თემები, ქვეთემები, დეტალები, მომიჯნავე საკითხები

მოსწავლეებმა სქემა უნდა შეავსონ და ზოგადად უნდა მოიაზრონ საკითხი.

მთავარი შეკითხვა

როდის?

ვინ?

რა?

(სათაური)

(მთავარი შეკითხვა)

სად?

(მთავარი პასუხი, ანუ თეზისი)

როგორ?

რატომ?

შედარება

მსგავსებები:

განსხვავებები:

თანამედროვეობასთან შედარება

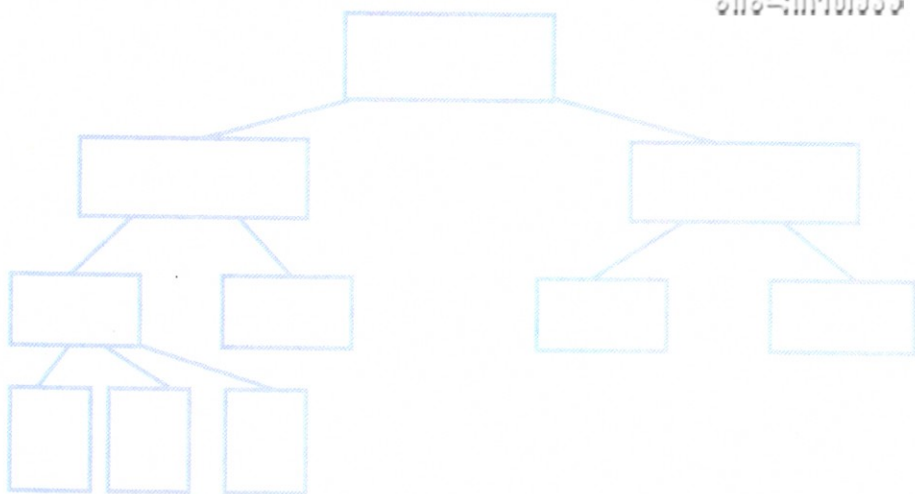

ნაწარმოებში აღწერილი რეალობა

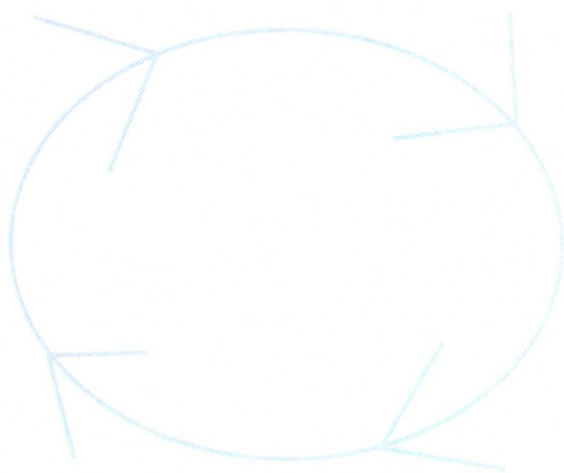
თანამედროვეობა / პირადი გამოცდები

მსგავსებები:

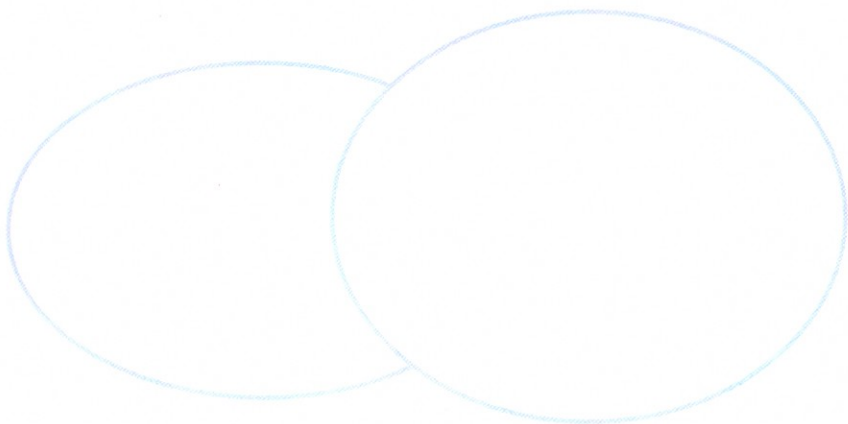
განსხვავებები:

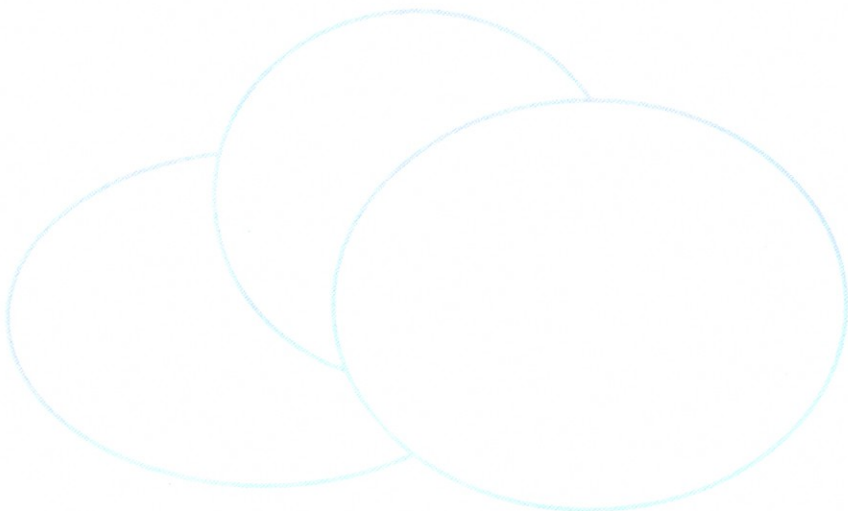
საორგანიზაციო სქემა: წრეწირი

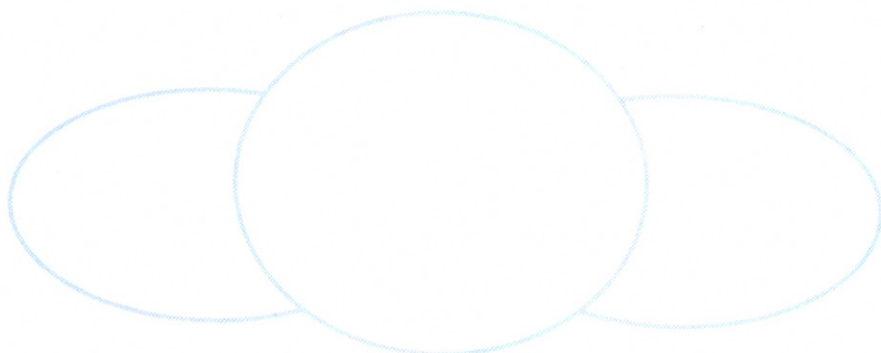

საორგანიზაციო სქემა: ვენის დიაგრამა

საორგანიზაციო სქემა: გადაჯაჭვული ცნებები

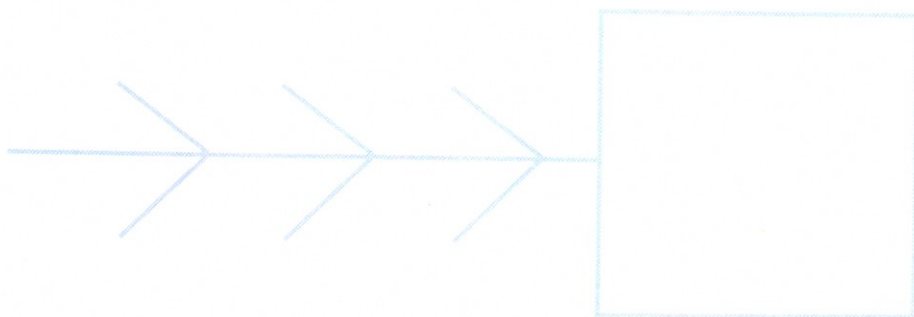

განსხვავებები:

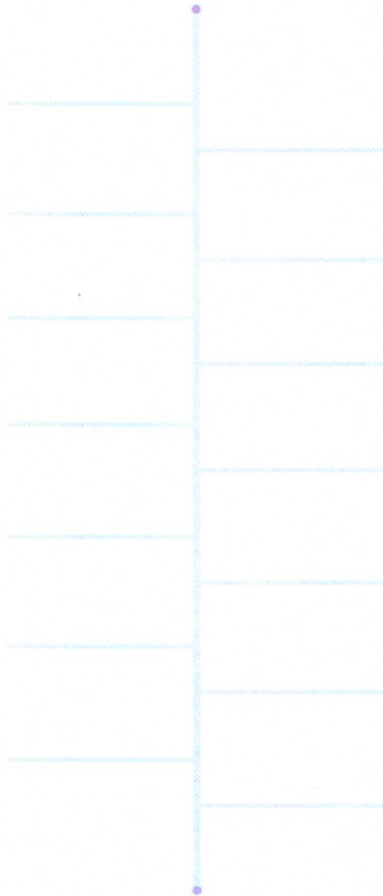
მსგავსებები:

განსხვავებები:

საორგანიზაციო სქემა / დროის ცხრილი

სქემის შევსება დაეხმარება მოსწავლეებს ქრონოლოგიის დადგენასა და დანახვაში

პრობლემა

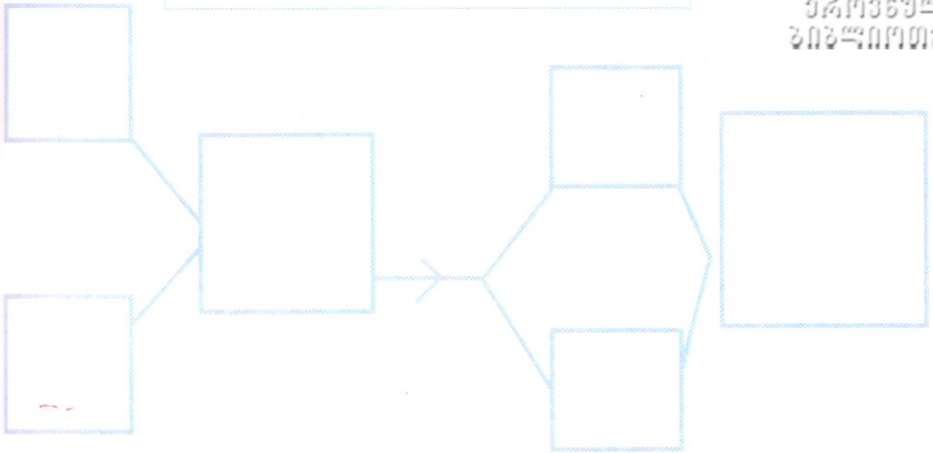
მიზეზები

გადაჭრის გზები:

მოვლენათა თანმიმდევრობა

ვიდაცას	ჯოყოლას
უნდოდა	ძმის მკველელის სისხლის აღება
მაგრამ	ვერ იცნო დროულად და
ამიტომ	სტუმრად მოსული ველარ გაიმეტა სახიკვილოდ

ვიდაცას	_____
უნდოდა	_____
მაგრამ	_____
ამიტომ	_____

სიტყვების რუკა

განმარტება

სინონიმი

ანტონიმი

სიტყვა, ან ტერმინი

ილუსტრაცია

სიტყვების რუკა

საკუთარი გან-
მარტება

სინონიმები

სიტყვა, ან ტერმინი

კონტექსტის მიხედვით მნიშვნელობა

ილუსტრაცია

პედაგოგმა მოსწავლეებს სააზროვნო სქემების მნიშვნელობა უნდა აუხსნას და, ამასთანავე, მათი გამოყენებაც უნდა ასწავლოს. შესაძლებელია, მასწავლებელმა თავდაპირველად თავად შეავსოს რაიმენიმე ნიმუში კლასის წინაშე იმის საილუსტრაციოდ, თუ როგორ უნდა გამოიყენონ მოსწავლეებმა დიაგრამები. შემდეგ კი ნებისმიერი საკითხის თუ კონტექსტის მიმართ უნდა დაავალოს მათ სააზროვნო სქემებით მუშაობა. დროთა განმავლობაში მოსწავლეები აითვისებენ ამ ხერხის გამოყენების ტექნიკას, თავადაც შეარჩევენ ადეკვატურ სააზროვნო სქემას და მეტიც, სურვილიც კი გაუჩნდებათ, რომ თვითონ შექმნან სქემა, რომელიც დავალების ტიპს ყველაზე უკეთ მოერგება.

მეტაფორები და ანალოგიები

მეტაფორებისა და ანალოგიების სწავლებაში გამოყენება ერთერთი საშუალებაა საიმისოდ, რომ მოსწავლეებს თვალნათლივ დავანახოთ მსგავსება-განსხვავებები და ამგვარად დავაკავშირებინოთ ახალი ინფორმაცია სხვა საგნებთან, ნაცნობ, ნასწავლ საკითხებსა და მოვლენებთან. მაგალითად:

1. ლიტერატურის მასწავლებელი ხსნის რითმას, მოყავს მაგალითები პოეზიიდან. აქ მას შეუძლია მოიყვანოს სიმეტრიის ანალოგია, რაც მოსწავლეებს მათემატიკაში აქვთ ნასწავლი;

2. ასევე, შესაძლებელია, რომ მათემატიკის მასწავლებელმა, რომელიც ხსნის ალბათობას, გამოიყენოს მცენარეთა დამტკვერვის ანალოგია ბოტანიკიდან.

ასეთი მიდგომა მოსწავლეებში ხელს უწყობს საკითხის დრმა წვდომას და სამომავლოდ დამახსოვრებას. ამავდროულად, ამყარებს დისციპლინათშორის (საგანთშორის) კავშირებს და სასწავლო პროგრამას მოსწავლეებს ერთ მთლიანობად მოააზრებინებს.

როლური თამაშები/სიმულაციები ერთ-ერთი ყველაზე შემოქმედებითი მეთოდია. იგი, როგორც წესი, დიდი მოწონებით სარგებლობს მოსწავლეებში და ენთუზიაზმით აღავსებს მათ. სიმულაციები ჯგუფური მუშაობის ფორმაა.

ობ. III -

გვ. 46

როლური თამაშების დროს მასწავლებელი ავალებს მოსწავლეებს, რომ აირჩიონ რომელიმე პერსონაჟი, სიუჟეტი, სიტუაცია, ისტორიული ფიგურა, მწერალი ან მეცნიერი, გააიგივონ საკუთარი თავი მასთან, დადგან პატარა, დაახლოებით 8-10 წუთიანი სცენა, რომელშიც გადმოსცემენ, როგორც ავტორის/წყაროს ძირითად შინაარსს, ასევე საკუთარ ინტერპრეტაციას, დამოკიდებულებას ან შეფასებას. სიმულაციებში ინტერპრეტაციები, შემოქმედებითი სვლები დასაშვებია და მეტიც, მისასაღმებელია.

სწავლების აღნიშნული ხერხი ხელს უწყობს: საკითხის დრამა წვდომას, მის ემოციურ დონეზე გათავისებას, საკითხის არა მოკლე, არამედ ხანგრძლივი დროით დამახსოვრებას, ინფორმაციის შეფასებას და ორგანიზებას, შემოქმედებითი აზროვნების განვითარებას, სასწავლო პროცესში მაქსიმალურ ჩართვას და მოტივაციის ამაღლებას.

სიმულაციების ორგანიზება რთული არ არის. მთავარია, რომ მასწავლებელმა რამდენიმე მნიშვნელოვანი საკითხი გაითვალისწინოს: მან უნდა წაახალისოს მოსწავლეები იმპროვიზაციისთვის, შესაძლებელია, მოსთხოვოს მათ სცენარი ან სცენარის ტიპის მარტივი მონახაზი, როლური გადანაწილება, დადგმის დედააზრის მკაფიოდ და წერილობით დაფიქსირება; შესაძლებელია მარტივი დეკორაციის, თვითნაკეთი რესურსების, კოსტიუმების ელემენტების მოთხოვნაც. უაღრესად საინტერესო იქნება, თუკი მოსწავლეები შემოქმედებითად გამოიყენებენ ტექნოლოგიურ საშუალებებსაც: კომპიუტერს, ვიდეო/აუდიო საშუალებებს, დაამზადებენ პოსტერებს და ა.შ. სასურველია, რომ მასწავლებელმა, მოსწავლეებმა ან დამსწრეებმა თითოეული როლური თამაშის შემდეგ ჯგუფს თავიანთი კონსტრუქციული კრიტიკა შესთავაზონ, შეაფასონ მათი შემოქმედება, აღნიშნონ სუსტი და ძლიერი მხარეები.

სიტუაცია 3.

ქართულის მასწავლებელმა მოსწავლეებს დაავალა, მოემზადებინათ სიმულაცია ნ. ბარათაშვილის ნაწარმოებზე „ბედი ქართლისა“.

როლები: ერეკლე მეფე, მსაჯული სოლომონი, დარბაზის სხვა წევრები.

ერთ-ერთმა ჯგუფმა სცენა ასე გაათამაშა:

დეკორაცია - არაგვის ნაპირები თვითნაკეთი რესურსებით იყო გაფორმებული. ერეკლე მეფე და სოლომონ მსაჯული საუბრობდნენ ბუნების წიაღში.

„მსახიობებმა“ წარმოადგინეს ორი მხარის პოზიცია საქართველო-რუსეთის შეერთებასთან დაკავშირებით, რომელიც თავიანთ, პროზაულად დაწერილ ტექსტთან ერთად, ციტატებით იყო შელამაზებული. შემდეგ ერთ-ერთმა მოსწავლემ გამოიტანა პოსტერი, გაფორმებული საქართველოს ულამაზესი ფოტოებით/ხედვებით, რომელზეც ეწერა: 10 წლის შემდეგ...

გათამაშდა მომდევნო სცენა: რამდენიმე მოსწავლე დაჩოქილი ზის, თავზე რუსული ჩინ-მედლებით გულდამშვენებული „კაცი“ ადგას, სახაზავით ხელში და დაჰყვირის: იმუშავეთ, იმუშავეთ!

დაჩოქილები ყაყანებენ.

რუსის მოხელე კი უფრო ბრაზდება და ყვირის: იშრომეთ, დღეს მე ვიძლევი ბრძანებებს, თქვენს ყაყანს რა აზრი აქვს! კიდევ ერთი ეპოლეტი უნდა დავიკიდო გულზე! მერე კი მიძღერეთ და ერთი თქვენგურად იცეკვეთ კიდევ, მიყვარს ქართული ცეკვა-სიმღერა, მართობს და თან ღვინის სმის ხასიათზეც მაყენებს! კარგი ღვინო გაქვთ ქართველებო!

ამგვარად, მოსწავლეებმა გაიაზრეს ტექსტში დასმული პრობლემა და თან თავიანთი დამოკიდებულება და შეფასება გამოხატეს საკითხის მიმართ. დააფიქსირეს, რომ საქართველო რუსეთის კოლონიად იქცა და ეს მათთვის დამამცირებელია.

პრობლემაზე ორიენტირებული სწავლება და პროექტები

პრობლემაზე ორიენტირებული სწავლების არსი ისაა, რომ პედაგოგმა მოსწავლეებს დაანახოს საკითხი, პრობლემა, რომელიც მრავალგვარი მიდგომითა და გზით შეიძლება გადაიჭრას, რომელზეც არ არსებობს ერთი სწორი ან არასწორი პასუხი, საჭიროებს ძიებას, ალტერნატივების დაშვებას და იდეების ჩამოყალიბება-განვითარებას. მოსწავლეებმა უნდა გამოიყენონ ნასწავლი მასალა/ინფორმაცია და პრობლემის გადაჭრის მათეული ხედვა უნდა მიუსადაგონ რეალური

ცხოვრების მიზნებსა და მოთხოვნებს. ამგვარი საკითხები კვლევის ჩატარებას მოითხოვს, რაც აზროვნების ისეთ კომპლექსურ უნარებს უნდა ეფუძნებოდეს, როგორებიცაა: ანალიზი, სინთეზი, შედარება, შეფასება, განსჯა.

პრობლემაზე ორიენტირებული სწავლებით მოსწავლეებს უვითარდებათ ის უნარ-ჩვევები, რომლებსაც მთელი ცხოვრების განმავლობაში ყოველდღიურად გამოიყენებენ. ეს პრობლემის გადაჭრის, დროის განაწილების, საქმის დაგეგმარების და საკითხის შემოქმედებითი ხედვის უნარია. ამ ტიპის სწავლება რამდენიმე საფეხურს გულისხმობს. ესენია:

- პრობლემის გამოკვეთა და სიტყვიერი ფორმულირება;
- არსებული ინფორმაციის/გამოცდილების შეგროვება პრობლემასთან დაკავშირებით;
- პრობლემის გადაჭრის (შემოქმედებითი, არაორდინალური გადაწყვეტის) გზების ძიება.

ცხადია, ასეთ როულ ანალიტიკურ სამუშაოს მოსწავლე მარტო ვერ გაართმევს თავს. ამიტომ, როგორც წესი, ამ ტიპის მუშაობას საფუძვლად დისკუსია, ჯგუფური მუშაობა, მოწვეულ სტუმრებთან დიალოგი, ექსპერტებთან ინტერვიუები უდევს. ხშირად მასწავლებელი თავად აწვდის ხოლმე მოსწავლეებს სავარაუდო, ასაკობრივი თვალსაზრისით მიზანშეწონილ საკითხთა ნუსხას, საიდანაც მოსწავლეები თავად ირჩევენ მათთვის საინტერესო და დაძლევადა საკითხს. ასევე მნიშვნელოვანია, რომ მასწავლებელმა ამ საკითხთან დაკავშირებული ლიტერატურა და რესურსები შეაფასოს კითხვადობისა და სირთულის თვალსაზრისით და შესაბამისი რეკომენდაცია გაუწიოს მოსწავლეს.

პრობლემაზე ორიენტირებული სწავლებით მიღწეული შედეგის წარმონიშნება პროექტების მეშვეობით ხორციელდება. პროექტი დიფერენცირებული სწავლების უმნიშვნელოვანესი კომპონენტია: ამძაფრებს დამოუკიდებლობის, ზრდასრულობის განცდას, ავითარებს როგორც დამოუკიდებელი, ასევე გუნდური მუშაობის უნარ-ჩვევებს და, რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, ინფორმაციას, ნასწავლ მასალას უადრესად სახალისო და ინტელექტუალურად დატვირთულ ცხოვრებისეულ გამოცდილებად აქცევს.

პროექტის განხორციელების პროცესში მასწავლებელი მოსწავლეს რამდენიმე კრიტერიუმსა და ზუსტ მითითებას აძლევს, რითაც მოსწავლემ უნდა იხელმძღვანელოს. დავასახელოთ სხვადასხვა ტიპის პროექტის რამდენიმე მაგალითი:

№1

გეომეტრიის გაკვეთილზე მასწავლებელმა დაავალა მოსწავლეთა ჯგუფს, რომ მასწავლებლის მიერ მიწოდებული მასალებით დაეწყო ისეთი მდლალი კონსტრუქცია, რომელიც დამოუკიდებლად გახერხება/დგომას შეძლებდა. ამავდროულად, დავალების ნაწილს შეადგენდა მითითება, რომლის მიხედვითაც მოსწავლეებს მუშაობის პროცესი საფეხურებრივად უნდა აღეწერათ.

№2

ისტორიის მასწავლებელმა დაავალა მოსწავლეებს, რომ გაერკვირათ, რა განასხვავებს გმირს წარმატებული ლიდერისგან. მოეყვანათ გმირის და ლიდერის მაგალითები.

№3

ბიოლოგიის მასწავლებელმა დაავალა მოსწავლეებს, რომ შეედგინათ დღის ჯანსაღი კვების რაციონი, გამოეყენებინათ კომპიუტერი და შეექმნათ სარეკლამო ბროშურა, რომლითაც პოპულარიზაციას გაუწევდნენ ჯანსაღ კვებას.

თქვენ უკვე შეგიძლიათ, იპოვოთ პასუხი ამ თავის დასაწყისში მოცემულ ყველა შეკითხვაზე. დაუბრუნდით კითხვებს და გაეცით პასუხები.

ძირითადი დასკვნები და რეკომენდაციები:

- განხილული სტრატეგიებით პედაგოგს შეუძლია, სასწავლო პროცესი უფრო მრავალფეროვანი და შედეგიანი გახადოს;
- რეკომენდებულია, რომ სანამ პედაგოგი, საკლასო აქტივობის სახით, რომელიმე სტრატეგიას გამოიყენებს, გააცნოს კოლეგებს გადაწყვეტილება და გაითვალისწინოს მათი აზრიც;
- უადრესად მნიშვნელოვანია, პედაგოგმა გააცნობიერებინოს თავის მოსწავლეებს, რომ ამგვარი სტრატეგიებით მუშაობის მიზანი ისეთი უნარ-ჩვევების გამომუშავებაა, რომლებიც მათ მთელი მომავალი ცხოვრების მანძილზე გამოადგებათ, ანუ პედაგოგმა თავის მოსწავლეებს ამით სწავლის პრაქტიკული მნიშვნელობა უნდა დაანახოს;
- სწავლების მრავალგვარი სტრატეგიით დატვირთვა უზრუნველყოფს მრავალფეროვან და საინტერესო სასწავლო პროცესს, ამასთან, ამცირებს დისციპლინურ პრობლემებს, რადგან ზრდის სასწავლო პროცესში ჩართულობის ხარისხს და მეტ აქტიურობას, ინიციატივასა და ქმედითობას მოითხოვს მოსწავლისგან.

ამ თავის წაკითხვის შემდეგ თქვენ გეცოდინებათ:

როგორ განსაზღვროთ გაკვეთილის სასწავლო მიზნები;

როგორ დაგეგმოთ გაკვეთილი სასწავლო მიზნების შესაბამისად;

რა მნიშვნელოვანი ასპექტები უნდა გაითვალისწინოთ სასწავლო გეგმის შედგენისას;

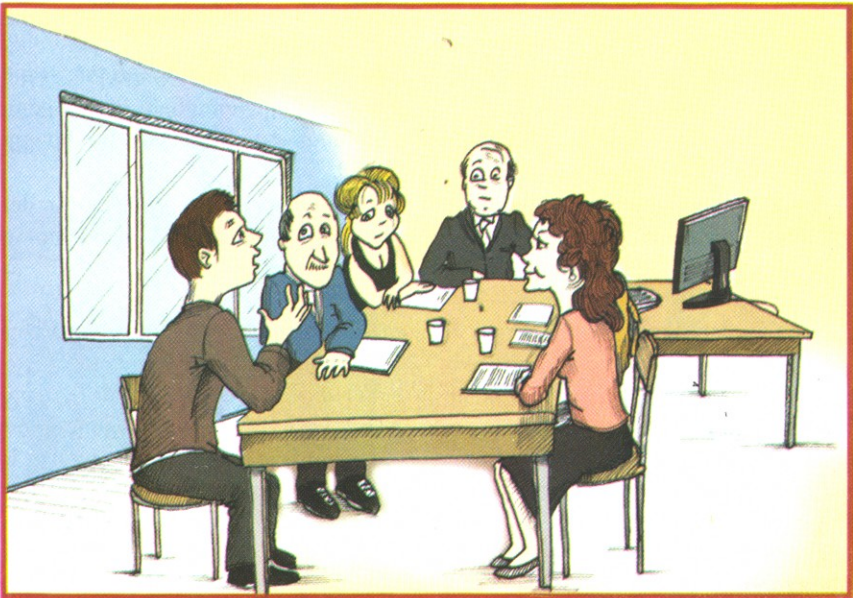
როდის შეიძლება ჩაითვალოს გაკვეთილი ეფექტურად/ეფექტიანად.

სიტუაცია

ობ. გვ. 77

ერთ-ერთ კათედრის სხდომაზე მასწავლებლებმა გადაწყვიტეს, განეხილათ შედეგები, რომლებსაც მოსწავლეებმა ორი კვირის განმავლობაში მიაღწიეს. ყველა მასწავლებელმა მოიტანა ჩატარებული გაკვეთილების გეგმები. გაკვეთილის სასწავლო მიზნების ჩამონათვალის ანალიზმა აჩვენა, რომ ძირითადად, მასწავლებლები მოსწავლეებისაგან მოითხოვდნენ თემის შესწავლას, სიტყვიერად და წერილობით გადმოცემას, გაგებას, დამახსოვრებას, ამოცანის ამოხსნას. ასევე გამოირკვა, რომ მასწავლებლები არ იყენებდნენ განმავითარებელი შეფასების ხერხებს, რაც იმაზე მიანიშნებდა, რომ მასწავლებლები არ ითვალისწინებდნენ მოსწავლეთა საჭიროებებსა და შესაძლებლობებს მომდევნო გაკვეთილის დაგეგმვის დროს.

კათედრის გამგემ სთხოვა მასწავლებლებს, დაეკავშირებინათ გაკვეთილის მიზნები საგნის სასწავლო გეგმაში მოცემულ შედეგებთან. სასწავლო გეგმის შედეგების განხილვამ მასწავლებლებს ნათლად უჩვენა, რომ მათ მიერ განსაზღვრული გაკვეთილის მიზნები ნაკლებად ემსახურებოდა სასწავლო გეგმაში მოცემული შედეგების მიღწევას.

სწორად მასწავლებლები მექანიკურად მიჰყვებიან სახელმძღ-
 ნელოებში აღწერილ გაკვეთილებს, რადგან მიახნაიან, რომ აკეთებენ
 ყველაფერი წინასწარ აქვთ განჭვრეტილი და მათ გაკვეთილებში
 დასაგეგმად, ზედმეტი ძალისხმევა არ სჭირდებათ. წარმატებულმა
 მასწავლებლებმა იციან, რომ არ არსებობს ორი ერთნაირი კლასი და
 მოსწავლე. ავტორებს გაუჭირდებათ ისეთი უნივერსალური წიგნების
 დაწერა, რომლებიც თითოეული მოსწავლის შესაძლებლობებს და
 საჭიროებებს გაითვალისწინებს. აქედან გამომდინარე, მასწავლებლის
 მოვალეობაა, წიგნში მოცემული გაკვეთილები მთარგოს მოსწავლეთა
 საჭიროებებს და სასწავლო მიზნები წინა გაკვეთილების ანალიზზე
 დაფუძნებით განსაზღვროს.

დაგვეგმვის დროს წარმატებული მასწავლებელი ფიქრობს, რა უნდა,
 ისწავლონ მოსწავლეებმა. მის სამაგიდო წიგნს სასწავლო გეგმა
 წარმოადგენს. სასწავლო გეგმაში მოცემული შედეგების გათვალ-
 ისწინებით, მასწავლებელი აძლევს სასწავლო პროცესს მიმართულე-
 ბას და მართავს მას.

იმისათვის, რომ ეროვნული სასწავლო გეგმის მოთხოვნები უფრო
 ნათელი გახდეს, გავიხსენოთ, თუ როგორ სწავლობდნენ მოსწავლეე-
 ბი ძველი განათლების სისტემის მოთხოვნებით და რა სიახლეები
 შემოიტანა ეროვნულმა სასწავლო გეგმამ.

თუკი მანამდე მოთხოვნები ძირითადად მოიცავდა ფაქტების, მოვ-
 ლენების ცნობასა და დასახელებას, მათ აღწერას, ტექსტის ძირითადი
 ინფორმაციის გადმოცემას, საგნებისა და მოვლენების დახარისხება/
 დაჯგუფებას და.შ.

ახალი მოთხოვნები, გარდა ზემოთხაზოვლილისა, ითვალისწინებ-
 ს მოვლენის მიზეზის ახსნას; პროცესის კანონზომიერების გამ-
 ოვლენას; მიზეზებსა და შედეგებს შორის კავშირების დადგე-
 ნას; ჰიპოტეზის წამოყენებას; კვლევის დაგეგმვას; შემოქმედებითი
 პროდუქტის შექმნას; პრობლემის გადაჭრის ალტერნატიული გზე-
 ბის წამოყენებას; პრობლემის გადაჭრისათვის საჭირო მოქმედებე-
 ბის დაგეგმვას; საკუთარი პოზიციის არგუმენტირებულ დასაბუთებას;
 გარკვეულ კრიტერიუმებზე ან სტანდარტებზე დაყრდნობით დასკვნე-
 ბის გაკეთებას; პოზიციისა და მისი კონტრარგუმენტების განხილვის
 საფუძველზე დასკვნის გამოტანას; პრობლემის გადაჭრის რამდენიმე
 გზიდან ერთ-ერთის არჩევის მართებულობის დასაბუთებას; მოდ-
 ელის მოქმედების შეფასებას; მტკიცებულების მნიშვნელოვნების
 დაზუსტებას.

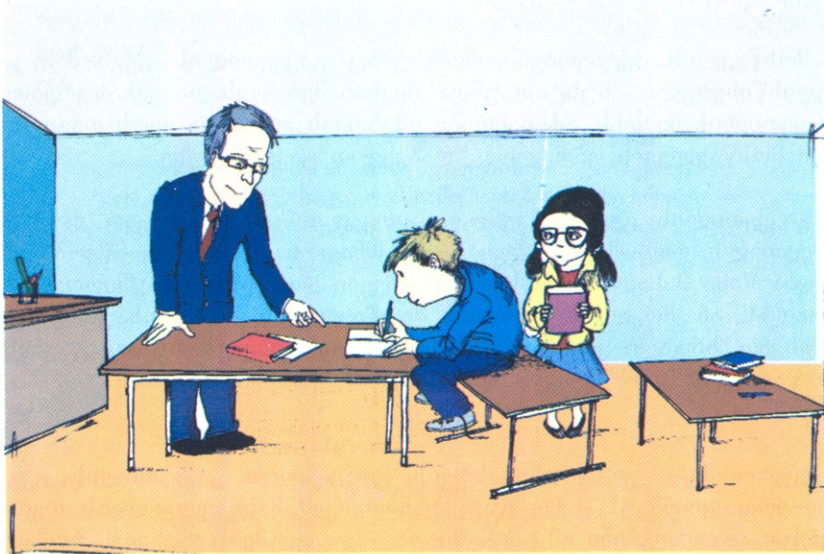
წამონათვალადან ცხადია, რომ ახალი მოთხოვნები ძველს არ
 უარყოფს, მაგრამ იმდენად დიდია ახალი მოთხოვნების წილი, რომ
 ჩნდება გაკვეთილის მიზნების ახლებურად გააზრების საჭიროება.

რას წარმოადგენს გაკვეთილის სასწავლო მიზანი? გაკვეთილის მიზანი გამოძინარეობს სასწავლო გეგმაში მოცემულ მიზნებს და რა ცოდნა და უნარ-ჩვევები უნდა შეიძინონ მოსწავლეებმა. რა გვსურს ვასწავლოთ და ისწავლონ მოსწავლეებმა. გარდა სასწავლო გეგმაში მოცემული შედეგებისა, მასწავლებელი სასწავლო მიზნებს შეიმუშავებს მოსწავლის საჭიროებების გათვალისწინებით.

მიზანი არ ასახავს პროცესს, ის განსაზღვრავს მოსალოდნელ შედეგს ან, შეიძლება ვთქვათ, გაკვეთილის სასურველ დასასრულს. გაკვეთილის დაგეგმვის დროს მასწავლებლის პირველად ამოცანას წარმოადგენს რეალისტური მიზნების დასახვა, რომლის მიღწევა 45 წუთშია შესაძლებელი.

მაგალითად, გაკვეთილის მიზანი შეიძლება ასე ედერდეს: მოსწავლეებს ეცოდინებათ, რა რიცხვში შეეთანხმება შემასმენელი მრავლობითში დასმულ ქვემდებარეს, შეეძლება გამოიცნონ არასწორი კონსტრუქციები და გაასწორონ შეცდომები.

როგორ უნდა იყოს კარგი გაკვეთილის გეგმა

გაკვეთილის მიზანი უნდა აკონკრეტებდეს, თუ რა ცოდნასა და უნარ-ჩვევას მიიღებს მოსწავლე.

გაკვეთილის შეფასება მჭიდროდ უნდა უკავშირდებოდეს გაკვეთილის მიზანს. ეს არ უნდა იყოს უბრალოდ იმის აღწერა, მიაღწია თუ არა მოსწავლეებმა მიზანს.

დაკონკრეტებულია, თუ რა ცოდნა და უნარებია აუცილებელი მოსწავლისათვის, რომ გაკვეთილი წარმატებული იყოს. რა ინფორმაციას ფლობენ მოსწავლეები აღნიშნულ თემასთან დაკავშირებით და რას შეისწავლიან ახალს. ასევე გათვალისწინებულია მოსწავლეების ინტერესები.

სასწავლო მასალები გაკვეთილის გეგმით გათვალისწინებულ აქტივობებს უნდა უკავშირდებოდეს.

სწავლება განსაზღვრული მიზნის მისაღწევად უნდა იყოს ეფექტური. ეფექტურობა გულისხმობს უფრო მეტის მიღწევას ერთი და იმავე რესურსების გამოყენებით.

მოსწავლის აქტივობები, რომლებიც გაკვეთილის გეგმაშია გათვალისწინებული, ზუსტად უნდა შეესაბამებოდეს და ემსახურობდეს გაკვეთილის მიზანს. აქტივობები იმისთვის არ უნდა იყოს დაგეგმილი, რომ მოსწავლეები, უბრალოდ, დააკაოთ გაკვეთილზე.

გაკვეთილის გეგმაში უნდა გაითვალისწინოთ, როგორ დაიწყებთ გაკვეთილს, რომ მოსწავლეებს შეექმნათ სათანადო განწყობა. შეიძლება წინა მასალაზე დასვით კითხვები და იგი დაუკავშიროთ ახალ მასალას, ან მოკლედ უთხრათ მოსწავლეებს, რაზე ისაუბრებთ და დაუსვით ზოგადი კითხვები ამ საკითხთან დაკავშირებით. გაუჩინოთ მოსწავლეებს განწყობა, რომ ეს საკითხი მნიშვნელოვანია.

უფრო მეტი კონკრეტიკისთვის გათვალისწინეთ გაკვეთილის გეგმის ერთ-ერთ ფორმატს. აქვე დავამატებთ, რომ მოსწავლეებს თვითონ შეაქვთ ცვლილებები ამ გეგმაში და ისეთ გეგმებს იყენებენ, რომელიც მათი სასწავლო პროცესისთვის უფრო მოსახერხებელი და ეფექტურია.

სასწავლო მიზნები

სასწავლო მიზნები გამოხატავენ იმას, რასაც სწავლის პროცესში უნდა მივაღწიოთ, ანუ რა ცოდნა და უნარ-ჩვევები უნდა შეიძინოს მოსწავლეებმა. შეგიძლიათ დაწვრილოთ, მე მიხდა ჩემმა მოსწავლეებმა იცოდნენ, გაიგონ, აღწერონ, შეადარონ, შექმნან, გაანალიზონ, შეაფასონ, და ა.შ. მიზანი უნდა უკავაშირდებოდეს სასწავლო გეგმის შედეგებს. იგი

ქმნის საფუძველს, როგორც მოსწავლეების პროგრესის შემოწმებისათვის, ასევე მასწავლებლების თვითშეფასებისათვის. განსაზღვრავს მოსალოდნელ სასწავლო შედეგებს.

წინაპირობები

აღწერს რა უნდა იცოდეს და რისი გააკეთება უნდა შეეძლოს მოსწავლეს, რომ გააკეთილი იყოს წარმატებული. კვლევები ადასტურებენ, რომ დაახლოებით 70 პროცენტი იმისა, რასაც მოსწავლე სწავლობს, დამოკიდებულია შესაბამის წინა ცოდნასა და უნარზე.

გაკვეთილის მიმდინარეობა

როგორ იწყებთ გაკვეთილს, როგორია გაკვეთილის მიმდინარეობა. რა აქტივობები გაქვთ დაგეგმილი. აქტივობების შერჩევისას დაფიქრდით, როგორ უნდა მიადწიოთ დასახულ მიზანს. მიზნის მისაღწევად რას გააკეთებთ თქვენ და რას გააკეთებენ მოსწავლეები? მიზნის მისაღწევად დაგჭირდებათ ერთი თუ რამდენიმე აქტივობის ჩატარება? როგორი იქნება აქტივობების თანმიმდევრობა? როგორ დაასრულებთ გაკვეთილს.

მოსწავლეების ორგანიზება

როგორ მოვახდინოთ მოსწავლეების ორგანიზება და როგორ მივუხადავოთ სამუშაო მათ შესაძლებლობებს? როგორ ვამუშავეთ მოსწავლეებს ინდივიდუალურად, წყვილებში, ჯგუფებში თუ მთელ კლასთან ერთად?

დროის განაწილება

როგორ გავანაწილოთ დრო გაკვეთილის სხვადასხვა მონაკვეთებზე? რომელ აქტივობას რამდენ წუთს დავუთმობთ?

რესურსები

რა მჭირდება ისეთი, რაც დამეხმარება სასწავლო პროცესის ეფექტიანად წარსამართად? რა ტიპის რესურსებს გამოვიყენებ? სახელმძღვანელოს, ჟურნალებს, სტატიებს, სამუშაო ფურცლებს, ტელევიზიუმებს, ინტერნეტს და ა.შ.

მიღწევის საშუალებები

დამატებითი აქტივობები

რა დამატებით აქტივობებს მიმართავთ, რომ მოსწავლეებმა განამტკიცონ თავიანთი ცოდნა. ეს შეიძლება იყოს საშინაო დავალება, ან მომდევნო გაკვეთილისთვის დაგეგმილი მცირეხნიანი აქტივობა ცოდნის გასამტკიცებლად.

შეფასება

როგორ უნდა შევამოწმოთ სასწავლო შედეგები? რა მოქმედებების შესრულება უნდა შეძლონ მოსწავლეებმა იმისთვის, რომ ვიცოდეთ, მივაღწიეთ თუ არა მიზანს?

თვითშეფასება (გაკვეთილის დასრულების შემდეგ)

რა იყო გაკვეთილზე კარგი, რისი გაუმჯობესებაც სასურველი. გააკეთეთ ანალიზი იმისა, თუ რა გსურდათ (მიზანი) და რას მიაღწიეთ (შეფასების შედეგები).

მასწავლებელი გეგმავს გაკვეთილს და განსაზღვრავს, მისცემს თუ არა მოსწავლეებს არჩევანის საშუალებას. მაგალითად, აძლევს შესაძლებლობას, აირჩიონ 5 ამოცანიდან ნებისმიერი სამი, ან რამდენიმე დასახელებული თემიდან დასაწერად აირჩიონ ერთი. როდესაც მოსწავლეებს აქვთ არჩევანის საშუალება, ისინი დავალებას ასრულებენ ხალისით. არჩევანის საშუალება მოსწავლეებს საკუთარ ძალებში რწმენას მატებს, ესმარება მათ თავიანთი შესაძლებლობების შეფასებაში, ზრდის პასუხისმგებლობის გრძნობას. არჩევანი განაპირობებს მოტივაციას, პასუხისმგებლობას და სწავლის სურვილს. თავისუფალი პიროვნების აღზრდა გამორიცხულია არჩევანის შესაძლებლობის გარეშე. როდესაც მოსწავლე აკეთებს არჩევანს, ის ამით უკვე პასუხისმგებელია თავის მოქმედებაზე.

მეტად მნიშვნელოვანია, აქტივობების შესასრულებლად დადგინდეს დროის ლიმიტი. არის შემთხვევები, როდესაც მოსწავლეები მეტ დროს საჭიროებენ დავალების შესასრულებლად. მასწავლებელს შეუძლია, გაზარდოს დრო, თუმცა, სასურველია, მოსწავლეებს ვასწავლოთ რეგლამენტის დაცვა.

გაკვეთილის დაგეგმვისას მასწავლებელი ფიქრობს მოსწავლეების პროგრესის მონიტორინგზე. მასწავლებელმა იცის, რომ მონიტორინგი

საშუალებას მისცემს, დროულად გაიგოს, სწორად ესმით თუ მოსწავლეებს აქტივობის არსი, აღწევენ თუ არა შესაბამის შედეგებს და ხომ არ არის საჭირო აქტივობაში რამე ცვლილებები. მაგალითად, მასწავლებელს შეუძლია, მივიდეს მოსწავლეებთან გადაამოწმოს, გასაგებია თუ არა მისთვის დავალება. შესაძლებელია, მასწავლებელს გაკვეთილის მიზნის მისაღწევად ორი ან რამდენიმე აქტივობა აქონდეს დაგეგმილი. ასეთ შემთხვევაში პირველი აქტივობის დასრულების შემდეგ მასწავლებელი იკვლევს აქტივობის ეფექტიანობას და მხოლოდ ამის შემდეგ გადადის მომდევნო აქტივობაზე. უცილებელია, მასწავლებელმა გაითვალისწინოს კომენტარების გაკეთების აუცილებლობა მოსწავლეების მიერ შესრულებულ სამუშაოებზე. მას შეუძლია, გააკეთოს კომენტარები მთელი კლასისთვის, ან შეიძლება მოსწავლეებს ინდივიდუალურად მისცეს მითითებები, მომავალი სამუშაოს გასაუმჯობესებლად. ჩატარებული გამოკვლევები ადასტურებენ, რომ პოზიტიური კომენტარები და წახალისება დადებით გავლენას ახდენს მოსწავლის სწავლაზე. პოზიტიური კომენტარები აძლევს მოსწავლის თვითშეფასებას და რწმენას საკუთარ შესაძლებლობებზე. გაკვეთილის დაგეგმვის დროს მასწავლებელი დეტალურად განიხილავს დაგეგმვის კომპონენტებს და იმ ასპექტებს, რომლებმაც შეიძლება გავლენა მოახდინონ გაკვეთილის ჩატარებაზე.

მასწავლებელს დაგეგმილი გაკვეთილის ეფექტურობისა და ეფექტიანობის (ეფექტიანობა სასურველი შედეგის მიღწევას გულისხმობს, ეფექტურობა კი ერთი და იმავე რესურსების პირობებში მაქსიმალური შედეგის მიღწევას) განსაზღვრაში დაეხმარება ქვემოთ მოცემულ საკითხებზე დაფიქრება:

- არის თუ არა შესაძლებელი სასწავლო მიზნის მიღწევა 45 წუთში;
- შეესაბამება თუ არა გაკვეთილის სასწავლო მიზნები მოსწავლეების საჭიროებებს, მათ უნარებს, ცოდნას, გამოცდილებას, შესაძლებლობებს, ინტერესს და წინაწარ ჩატარებულ სამუშაოებს;
- გაკვეთილის შინაარსი, შერჩეული სასწავლო მასალა და აქტივობები ემსახურება თუ არა მიზნის მიღწევას;
- ვიცი თუ არა, რა შედეგების მიღებას მოველი მოსწავლეებისაგან და როგორ ჩავატარებ მოსწავლეთა პროგრესის მონიტორინგს იმისათვის, რომ დავრწმუნდე, შეესაბამება თუ არა გაკვეთილი მოსწავლეთა საჭიროებებს;
- რა ტიპის შეფასების ფორმებს გამოვიყენებ, განმსაზღვრელს თუ განმავითარებელს; რამდენად სწორად მაქვს დაგეგმილი შეფასების პროცესი;
- მაქვს თუ არა ყველა აქტივობის ჩასატარებლად საჭირო საგან-

მანათლებლო რესურსები, შემოწმებული მაქვს თუ არა აღჭურვილობა, წინასწარ ჩატარებული მაქვს თუ არა ის ცდა, რომელსაც მოსწავლეები ჩაატარებენ;

- ვარ თუ არა მზად დამატებითი აქტივობების ჩასატარებლად.

გაკვეთილის მიზნების განსაზღვრის სტრატეგიების გასაუმჯობესებლად გაეცანით ბლუმის ტაქსონომიას, რომელიც დაგეხმარებათ აზროვნების უნარის დონეების გააზრებაში. ბლუმის თეორიის მიხედვით, არსებობს აზროვნების ქვედა და ზედა დონეები. ქვედა დონეში მოიაზრება ცოდნა, გაგება და გამოყენება. ხოლო ზედა დონეში ანალიზი, სინთეზი და შეფასება. ვრცლად ბლუმის ტაქსონომიის შესახებ იხილეთ (მეთოდოლოგიური სახელმძღვანელო „როგორ ვასწავლოთ მოსწავლეებს აზროვნება,“ ან „განმარტებითი ლექსიკონი განათლების სპეციალისტებისთვის,“ თბილისი, 2007, ეროვნული სასწავლო გეგმებისა და შეფასების ცენტრის გამოცემა).

სასწავლო გეგმის შედგენისას გაითვალისწინეთ, რომ გაკვეთილის მიზნები უნდა ემსახურებოდეს მოსწავლეებში როგორც ქვედა, ასევე ზედა დონის სააზროვნო უნარების განვითარებას.

კარგი სასწავლო გეგმა ჯერ კიდევ არ ნიშნავს წარმატებულ გაკვეთილს, თუმცა იგი წარმატებული გაკვეთილის ერთ-ერთი მთავარი წინაპირობაა.

ძირითადი დასკვნები და რეკომენდაციები:

- სასწავლო პროცესის დაგეგმვა და გაკვეთილის სასწავლო მიზნების განსაზღვრა ორიენტირებულია საგნობრივ სასწავლო გეგმაში მოცემული შედეგების მიღწევაზე;
- გაკვეთილის მიზნის განსაზღვრის დროს მასწავლებელი ითვალისწინებს მოსწავლეების ცოდნას, უნარ-ჩვევებს, გამოცდილებას, საჭიროებებს და ინტერესებს;
- გაკვეთილის მიზნები ემსახურება მოსწავლეებში როგორც ქვედა, ასევე ზედა დონის სააზროვნო უნარების განვითარებას;

შეფასება

ამ თავის წაკითხვის შემდეგ თქვენ გეცოდინებათ:

რატომ არის მნიშვნელოვანი მოსწავლის შეფასება;

როგორ უნდა გამოიყენოთ შეფასების შედეგები;

როგორ უნდა დაუკავშიროთ ერთმანეთს შეფასება და სწავლების დაგეგმვა;

როდის უნდა გამოიყენოთ განმავითარებელი და განმსაზღვრელი შეფასება;

როდის უნდა გამოიყენოთ მიმდინარე და შემაჯამებელი შეფასება.

გაეცანით ქვემოთ დასმულ შეკითხვებს და დაფიქრდით პასუხებზე:

- 1 რა არის შეფასების ორი უმთავრესი მიზანი?
- 2 რა არის შეფასების ძირითადი კრიტერიუმები?
- 3 რა კონკრეტულ მიზნებს ისახავს მიმდინარე და შემაჯამებელი შეფასება?
- 4 რას ნიშნავს განმავითარებელი შეფასება?

შეფასება სწავლისა და სწავლების პროცესის ერთ-ერთი ეფექტური მნიშვნელოვანი ნაწილია. შეფასება არის საგნის, მოვლენის პროცესის შესაბამისობის განსაზღვრა წინასწარ დადგენილ უმეტესად. შეფასების საშუალებით, მასწავლებელი ადგენს მოსწავლეთა მიღწევების შესაბამისობას სასწავლო გეგმითა და საგნობრივი სტანდარტებით განსაზღვრულ მოთხოვნებთან.

შეფასება მასწავლებელს აძლევს ინფორმაციას მოსწავლეების წინსვლის, მიღწევების და პრობლემების შესახებ, ანუ იმის შესახებ, თუ რამდენად კარგად სწავლობენ მოსწავლეები. მეორე მხრივ, შეფასება მასწავლებელს აძლევს ინფორმაციას იმის შესახებაც, თუ რამდენად კარგად ასწავლის თვითონ მასწავლებელი და რამდენად შედეგიანია ის მეთოდოლოგია, რომელსაც იგი იყენებს. აქედან გამომდინარეობს შეფასების ორი უმთავრესი მიზანი:

1. მოსწავლის ძლიერი და სუსტი მხარეების გამოვლენა და მოსწავლის სწავლის ხელშეწყობა.

2. სწავლების კონკრეტული მეთოდოლოგიის და სასწავლო პროგრამების ეფექტიანობის შემოწმება და სრულყოფა. მასწავლებელმა უნდა იცოდეს, თუ რა კონკრეტულ მიზანს ისახავს მოსწავლის შეფასება, ასევე ის, თუ როგორ უნდა გამოიყენოს ინფორმაცია, რომელსაც მოსწავლის შეფასების შედეგად იღებს.

სწავლების დაგეგმვისა და განხორციელების პროცესში შეფასებას მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს. მასწავლებელმა უნდა იცოდეს, თუ რა, როდის, რატომ და როგორ უნდა შეაფასოს. მასწავლებელი, პირველ რიგში, გეგმავს, თუ რა შედეგს (ან შედეგებს) სურს, რომ მიაღწიოს; შემდეგ გეგმავს, თუ როგორ შეაფასოს, ადევს თუ არა იგი ამ შედეგს და ბოლოს, განსაზღვრავს იმ საშუალებებს, რომლითაც იგი ამ შედეგის მიღწევას შეეცდება. აქედან გამომდინარე, შეფასების როლი უმნიშვნელოვანესია სწორედ იმიტომ, რომ მისი საშუალებით მასწავლებელი განსაზღვრავს და ადგენს იმ საშუალებებს, რითაც მან სასურველ შედეგებს უნდა მიაღწიოს.

ქვემოთ აღწერილ სიტუაციაში ნახვებია, თუ რა მნიშვნელობა აქვს შეფასებას მასწავლებლის მიერ დაგეგმილი ერთი კონკრეტული მიზნის მიღწევაში და რამდენად მნიშვნელოვანია შეფასების როლი, ზოგადად, სწავლების დაგეგმვის პროცესში.

სიტუაცია

მე -7 კლასის ქართული ენის მასწავლებელს არ მოსწონს, როგორ მეტყველებენ მისი მოსწავლეები. ამა თუ იმ ნაკითხს მსჯელობისას ისინი ხშირად აკეთებენ დიდ პაუზებს, უჭირთ არგუმენტაცია, არ ასრულებენ წინადადებებს, არასწორად სვამენ მახვილებს, იყენებენ არასწორ ბგერებს და ა.შ. მასწავლებელი მიზნად ისახავს, რომ მოსწავლეებს მეტყველების უნარი განუვითაროს. მან იცის, რომ შედეგი მიღწეული იქნება იმ შემთხვევაში, თუ გარკვეული პერიოდის შემდეგ მოსწავლეები ზემოთ ჩამოთვლილ ნაკლოვანებებს დაძლევენ და კარგად იმეტყველებენ.

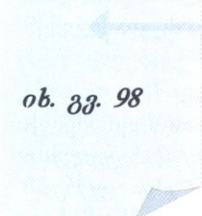
მასწავლებელი აღგენს იმ კრიტერიუმებს, რითაც მისაღწევი შედეგების გაზომვას შეძლებს. ეს კრიტერიუმებია: *მოსწავლე მეტყველებს გაბმულად, დიდი პაუზების გარეშე; მოყავს არგუმენტები; იყენებს სტრუქტურულად გამართულ წინადადებებს; სწორად სვამს მახვილებს; ბგერები სუფთაა.*

მასწავლებელი ამ კრიტერიუმებს სქემის სახით აყალიბებს და თითოეულ მათგანს სამ ხარისხიან (ყოველთვის, ზოგჯერ, არასოდეს) შეფასებას აძლევს. ამით იგი ქმნის მისაღწევი შედეგის შეფასების ინსტრუმენტს - შეფასების სქემას - რომლის ერთი ნაწილი ასე გამთიურება:

	ყოველთვის	ზოგჯერ	არასოდეს
მეტყველებს გაბმულად			
მოყავს არგუმენტები			
სწორად სვამს მახვილებს			

ამის შემდეგ, მასწავლებელი განსაზღვრავს იმ საშუალებებს, რომლებითაც იგი შედეგის მიღწევას შეეცდება. ამაში მას შეფასების სქემა და მასში გათვალისწინებული კრიტერიუმები ეხმარება. იგი გეგმავს, რომ უფრო მეტი ყურადღება დაუთმოს ისეთ აქტივობებს, როგორცაა, მაგ. როლური თამაშები და ზეპირი პრეზენტაციები. მასწავლებელი ცდილობს, რომ როლური თამაშების და ზეპირი პრეზენტაციების თემატიკა სასწავლო გეგმას მიუსადაგოს.

იხ. გვ. 98

იგი მოსწავლეების მეტყველებას პერიოდულად სქემის მიხედვით აფასებს. იმავე სქემას ურთიერთშეფასებისთვის და თვითშეფასებისთვის მოსწავლეებიც იყენებენ. შეფასების შედეგების შესამაბამისად, მასწავლებელი გეგმავს სწავლების შემდომ ეტაპს.

აუცილებელია ვიცოდეთ და დავიცვათ შეფასების ძირითადი პრინციპები. ეს პრინციპებია: სანდოობა, ვალიდურობა, ობიექტურობა და გამჭვირვალობა.

შეფასება სანდოა იმ შემთხვევაში, როდესაც შეფასების შედეგები იდენტურია, მიუხედავად იმისა, თუ ვინ, სად ან როდის აფასებს მოსწავლის მიერ ერთი და იმავე საკითხის ცოდნას. მაგ. შეფასება სანდო იქნება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც:

- ა. სხვადასხვა მასწავლებელი ერთნაირ პასუხს ერთნაირად აფასებს.
- ბ. ერთი მასწავლებელი ერთსა და იმავე პასუხს ყოველთვის ერთნაირად აფასებს.

შეფასების სანდოობას უზრუნველყოფს მკაფიოდ ჩამოყალიბებული საკითხები და დავალების ინსტრუქციები, ზუსტად განსაზღვრული შეფასების კრიტერიუმები და გამსწორებლის კვალიფიკაცია.

შეფასება ვალიდური, ანუ მიზანთან შესაბამისია, როდესაც მასწავლებელი აფასებს ზუსტად იმას, რის შეფასებასაც იგი ამ კონკრეტულ შემთხვევაში ისახავს მიზნად. მაგალითად, თუ შეფასების მიზანია კომუნიკაციის დროს კონკრეტული ლექსიკური ერთეულების გამოყენების უნარის შემოწმება, ხოლო დავალება მიმართულია გრამატიკის შეფასებაზე, მაშინ ამ დავალებით თავდაპირველ უნარს ვერ გავზომავთ და შეფასებაც არავალიდური, ანუ მიზანთან შეუსაბამო იქნება.

შეფასება ობიექტურია იმ შემთხვევაში, როდესაც შეფასების შედეგები არ არის დამოკიდებული შემფასებლის პირად მოსახრებზე. ამის პიროვნულ სურვილებზე ან დამოკიდებულებებზე. ამის დასაბუთება აუცილებელია, რომ შეფასების კრიტერიუმები და სქემები იმდენად მკაფიო და ცალსახა იყოს, რომ სუბიექტური გადაწყვეტილებებისთვის ადგილი არ რჩებოდეს.

შეფასება გამჭვირვალე ანუ ღიაა იმ შემთხვევაში, როდესაც შეფასების მექანიზმები და კრიტერიუმები ცნობილია ყველა დაინტერესებული პირისთვის, პირველ რიგში კი მოსწავლეებისთვის. შესაძლებელია, რომ მოსწავლეები თავადაც იღებდნენ მონაწილეობას შეფასების კრიტერიუმების დადგენაში და შეფასების სქემების შემუშავებაში. ამით მათ საკუთარი ცოდნის შეფასების მიმართ სამართლიანობის გრძნობა უყალიბდებათ, შეფასების პროცესი კი გამჭვირვალეობას იძენს.

რას ნიშნავს შეფასების კრიტერიუმები?

კრიტერიუმი არის პრინციპი ან ნიშან-თვისება, რომლის მიხედვითაც რაიმეს აფასებენ და/ან განსაზღვრავენ. სასკოლო შეფასების კრიტერიუმები იქნება, ერთი მხრივ, ხანდობა, ვალიდურობა, ობიექტურობა და გამჭვირვალეობა და, მეორე მხრივ, ის საშუალებები და ინსტრუმენტები, რითაც ხდება შეფასება, მაგ.: შეფასების ცხრილები, საკითხებზე ქულების მინიჭება, დროის ლიმიტი და სხვა. შეფასების ხარისხიანობა სწორედ ამ კრიტერიუმების საშუალებით განისაზღვრება და იზომება.

განმავითარებელი და განმსაზღვრელი შეფასება

მოსწავლის შეფასება სხვადასხვა მიზანს ემსახურება. შესაბამისად, არსებობს შეფასების სხვადასხვა, კონკრეტული მიზნის შესაბამისი ფორმა. შეფასების ორი უმნიშვნელოვანესი ფორმა, რომელიც სწავლისა და სწავლების განუყოფელ და სისტემურ ნაწილს წარმოადგენს, არის განმავითარებელი და განმსაზღვრელი შეფასება. მნიშვნელოვანია, რომ მასწავლებელმა იცოდეს, თუ როდის და რა კონკრეტული მიზნისთვის უნდა გამოიყენოს შეფასების ერთი ან მეორე ფორმა.

განმავითარებელი შეფასების მიზანია, რომ დაეხმაროს მოსწავლეს უნარების დახვეწაში სხვადასხვა რჩევის, რეკომენდაციის თუ პრობლემის გადაჭრის გზების შემუშავების გზით. განმავითარებელი შეფასების დროს მოსწავლე მასწავლებლისგან სხვადასხვა დროს და სხვადასხვა ფორმით გაკეთებული კომენტარების დახმარებით, მუდმი-

ვად იღებს ისეთ ინფორმაციას, რომელიც მას განვითარებაში და სპეკულაციური სწავლის გაცნობიერებაში ეხმარება. ასევე განმავითარებელი შეფასების მიზანია, რომ მასწავლებელმა, მოსწავლეების სისწრაფისა და სიძლიერების გათვალისწინებით, უკეთ დაგეგმოს სასწავლო პროცესი და უფრო ეფექტიანად განსაზღვროს სწავლების ტემპი, რაც საბოლოოდ ისევ მოსწავლეების განვითარებისკენ არის მიმართული.

განმავითარებელი შეფასების ტიპური ფორმებია ზეპირი და წერილობითი კომენტარები, რომლებიც ტრიმესტრის განმავლობაში, ან სულაც ტრიმესტრის ბოლოს კეთდება. კომენტარები აღწერს მოსწავლის (და მისი ნამუშევრების) ძლიერ და სუსტ მხარეებს და, ამავედროულად, შეიცავს რეკომენდაციებს სწავლის გაუმჯობესების შესახებ. განმავითარებელი შეფასების გავრცელებული ხერხებია შეფასებისა და თვითშეფასების ცხრილების გამოყენება.

განმავითარებელი შეფასება მოსწავლის განვითარებაზე და სწავლებაზეა ორიენტირებული. აქედან გამომდინარე, ასეთი სახის შეფასებისას არ არის საგაღდეგლო, რომ მასწავლებელმა მოსწავლეებს ქულა დაუწეროს.

განმსაზღვრელი შეფასების მიზანია მოსწავლეთა მიღწევების დონის განსაზღვრა სასწავლო გეგმასთან და სასწავლო მიზნებთან მიმართებით. განმსაზღვრელი შეფასება, ფაქტობრივად, არის ქულა, რომელსაც მასწავლებელი უწერს მოსწავლეს კონკრეტული თემის ან საკითხის დასრულების შემდეგ ტრიმესტრის განმავლობაში ან ტრიმესტრის/წლის ბოლოს. განმსაზღვრელი შეფასების მიზნით, მ. სწავლებელი იყენებს სხვადასხვა „შემაჯამებელ“ აქტივობებს, მაგ. პრეზენტაციას, პროექტის განხილვას, ტესტს, საკონტროლო წერას და ა. შ. განმსაზღვრელი შეფასება შედეგზეა ორიენტირებული. მისი ძირითადი დანიშნულებაა სწავლისა და სწავლების შედეგების შემოწმება-შეფასებაა. აქედან გამომდინარე, ქულის დაწერა განმსაზღვრელი შეფასების საგაღდეგლო მოთხოვნაა. ქულის სახით მიცემული განმსაზღვრელი შეფასება მოსწავლის მიღწევების დონის განმსაზღვრელია და მას არ ახლავს კომენტარები ან რეკომენდაციები შედეგების გაუმჯობესების შესახებ.

მნიშვნელოვანია, რომ მასწავლებელი სისტემატურად იყენებდეს ორივეს: განმსაზღვრელ და განმავითარებელ შეფასებას. ამავე დროს, სასურველია, განმავითარებელი შეფასების წილი უფრო მეტი იყოს, ვიდრე განმსაზღვრელის.

როგორც ითქვა, განმსაზღვრელი შეფასება შედეგზე, ანუ ნიშანზეა

ორიენტირებული, ხოლო განმავითარებელი შეფასება – მოსწავლის განვითარებაზე და შედეგების გაუმჯობესებაზე. ამ ორივე მიზნის მისაღწევად მასწავლებელი სისტემატურად იყენებს შეფასების მრავალსაფეხურ ტიპს, როგორცაა მიმდინარე და შემაჯამებელი შეფასება. მიმდინარე შეფასება რაიმე თემის შესწავლის ან მიზნის მისაღწევი პროცესის მიმდინარეობისას მიღწევების შეფასებაა. ასეთია, მაგალითად, საშინაო დავალებების, პროექტის ერთი რომელიმე ეტაპის, ან სულაც, გაკვეთილზე ჩართულობის შეფასება.

მიმდინარე შეფასება, ძირითადად, ტრიმესტრის განმავლობაში გაკვეთილის დროს ხდება. ამისგან განსხვავებით, შემაჯამებელი შეფასება აჯამებს მოსწავლის ცოდნას რაიმე დიდი თემის ან პროექტის დასრულების შემდეგ. იგი გარკვეული დროის მონაკვეთის ბოლოს (მაგ. ტრიმესტრის ან წლის ბოლოს) გამოყენებული შეფასებაა.

ქვემოთ მოცემული ცხრილი, რომელიც ეროვნული სასწავლო გეგმებიდან არის აღებული, ამ ორი სახის შეფასების (განმსაზღვრელი/განმავითარებელი და მიმდინარე/შემაჯამებელი) ურთიერთკავშირს აჩვენებს:

შეფასების ტიპები და მათი გამოყენება დროის მიხედვით

	განმსაზღვრელი	განმსაზღვრელი
მიმდინარე	ყოველდღიური დავალებების შესრულება, გაკვეთილზე ჩართულობა, პროექტის რომელიმე ეტაპი ან სხვ. რომელშიც ნიშანი იჭერება	ყოველდღიური დავალებების შესრულება, გაკვეთილზე ჩართულობა, პროექტის რომელიმე ეტაპი ან სხვ. რომელშიც ვუხსნით მოსწავლეს, როგორ გააუმჯობესოს შედეგი.
შემაჯამებელი	რაიმე თემის, დროის მონაკვეთის, პროექტის ბოლოს მიღებული ნიშანი.	რაიმე თემის, დროის მონაკვეთის, პროექტის ბოლოს მიღებული სიტყვიერი შეფასება, კომენტარი, რეზიუმე შეფასება და სხვ.

თქვენ უკვე შეგიძლიათ, იპოვოთ პასუხი ამ თავის დასაწყისში დას-
მულ ყველა შეკითხვაზე. დაუბრუნდით კითხვებს და გაეცით პასუხ-
ები.

ძირითადი რჩევები და რეკომენდაციები:

- გახსოვდეთ, რომ შეფასების ძირითადი პრინციპებია: სანდოობა, ვალიდურობა, ობიექტურობა და გამჭვირვალობა;
- სწავლების პროცესში გამოიყენეთ შეფასების ორი ფორმა: გან-
მაკითარებელი და განმსაზღვრელი;
- განმაკითარებელი შეფასების შემთხვევაში თქვენ ესმარებით
მოსწავლეს განვითარებაში სხვადასხვა რჩევის, რეკომენდაციების
თუ პრობლემების გადაჭრის გზების შემუშავების საშუალებით.
განმაკითარებელი შეფასების დროს ქულის დაწერა არ არის
აუცილებელი;
- განმსაზღვრელი შეფასება გამოიყენეთ მაშინ, როდესაც მიზნად
ისახავთ მოსწავლის მიღწევების დონის განსაზღვრას სასწავლო
გეგმასთან და სასწავლო მიზნებთან მიმართებით. განმსაზ-
ღვრელი შეფასების დროს მოსწავლეს აუცილებელად დაუწერეთ
ქულა.

შეფასების მეთოდები

ტესტირება

ამ თავის წაკითხვის შემდეგ თქვენ გეცოდინებათ:

რა მეთოდებით შეიძლება შეაფასოთ მოსწავლის ცოდნა;

რა მოთხოვნები უნდა გაითვალისწინოთ ტესტის შედგენისას;

რა სახის ტესტური შეკითხვები შეგიძლიათ შეადგინოთ;

როგორ უნდა გამოიყენოთ ტესტირების შედეგები სასწავლო მიზნებისთვის.

გაეცანით ქვემოთ დასმულ შეკითხვებს და დაფიქრდით პასუხებზე:

1. რა მოთხოვნებს უნდა აკმაყოფილებდეს ტესტი?
2. რა მიზნებისთვის შეიძლება გამოვიყენოთ ტესტი?
3. რომელია ტესტური შეკითხვების ორი ძირითადი ტიპი?
4. რა განსხვავებაა ღია და დახურულ შეკითხვებს შორის?

მასწავლებელი მოსწავლეების ცოდნის და მათი უნარ-ჩვევების შესაფასებლად სხვადასხვა საშუალებას, მეთოდს იყენებს. ეს მეთოდებია

- ტესტირება
- მასწავლებლის დაკვირვება
- მოსწავლის თვითშეფასება
- თანატოლთა შეფასება
- კომენტარი (გამოხმაურება)

შეფასების ყველა ამ მეთოდს საერთო მიზანი აქვს – მათი ხელშეწყობით გროვდება ინფორმაცია მოსწავლეების წარმატებებისა და მათი პრობლემების შესახებ და, აქედან გამომდინარე, იგეგმება სწავლების შემდგომი ეტაპი. მეორე მხრივ, განსხვავებულია ცალკეული შეფასების მეთოდის როგორც ფორმა, ისე მნიშვნელობა და კონკრეტული მიზანი. განვიხილოთ შეფასების მეთოდები ცალ-ცალკე.

ტესტირება

ტესტი მოსწავლის შეფასების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ინსტრუმენტს წარმოადგენს. ტესტის დახმარებით შეგვიძლია გავიგოთ, თუ რა და როგორ ისწავლეს მოსწავლეებმა, ასევე ის, თუ რა უნარ-ჩვევები განუვითარდათ მათ. მიუხედავად იმისა, თუ რა სახისაა ტესტი და რა მიზნისთვისაა შექმნილი. იგი რამდენიმე აუცილებელ მოთხოვნას უნდა აკმაყოფილებდეს. ეს მოთხოვნებია:

ობ. გვ. 73

- ტესტი უნდა იყოს ვალიდური და სანდო ინსტრუმენტები და საკითხები ისე მკაფიოდ უნდა იყოს ჩამოყალიბებული, რომ სწორედ იმ ცოდნას ზომავდეს, რის გაზომვასაც ეს კონკრეტული ტესტი ისახავს, შეფასების შედეგები კი ყველა შემთხვევაში იდენტურ შედეგს უნდა იძლეოდეს;

ობ. გვ. 98

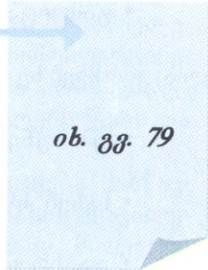
- ტესტი უნდა იყოს გაზომვადი. ტესტის შედეგები უნდა ფასდებოდეს წინასწარ შემუშავებული პასუხებით ან შეფასების სქემით. წინასწარ უნდა იყოს ასევე დადგენილი ქულების რაოდენობა სწორი პასუხისთვის; შეფასების მექანიზმი უნდა იყოს მკაფიო და ცალსახა; იგი ორმაგი ინტერპრეტაციის საშუალებას არ უნდა იძლეოდეს;

- ტესტი განსაზღვრულ დროის ლიმიტზე უნდა იყოს გათვლილი. დროის ფაქტორის გათვალისწინება და იმის ცოდნა, რომ მნიშვნელოვანია არამხოლოდ ტესტის შესრულება, არამედ ისიც, რომ გამოყოფილ დროში ჩაეტიო, მოსწავლეებსაც და მასწავლებლებსაც დროის უფრო ეფექტიანად გამოყენებას აჩვენებს;

• ტესტი უნდა იყოს გამჭვირვალე. მოსწავლეებმა წინასწარ უნდა იცოდნენ, თუ რა ფორმატისაა ტესტი, რას ამოწმებს, როგორია შეფასების მექანიზმი და რა დროა მისთვის გამოყოფილი.

მოსწავლეებმა ტესტი სხვადასხვა მიზნისთვის შეიძლება გამოიყენონ.

სასკოლო პრაქტიკაში ტესტი ყველაზე ხშირად მიმდინარე და შემაჯამებელი შეფასებისთვის გამოიყენება. ამ მიზნებისთვის შექმნილ ტესტებს ხშირად მიმდინარე და შემაჯამებელ ტესტებსაც უწოდებენ. ტესტი შეიძლება ასევე დიაგნოსტიკური მიზნებისთვის გამოიყენებოდეს. დიაგნოსტიკური ტესტი გამოიყენება იმ შემთხვევაში, როდესაც მასწავლებელს სურს, რომ თავიდანვე (მაგ. წლის, სემესტრის ან კურსის დასაწყისში) განსაზღვროს, თუ რა იციან მოსწავლეებმა და რა - არა. მიღებული შედეგების მიხედვით იგი გეგმავს სწავლების შემდეგომ ეტაპს და ტემპს. არსებობს ასევე ტესტები, რომლებიც მასწავლებელს მოსწავლეების ცოდნის ან უნარ-ჩვევების მიხედვით დაჯგუფების საშუალებას აძლევს.

ტესტური შეკითხვები შეიძლება იყოს ღია და დახურული. დახურული კითხვების შემთხვევაში მოსწავლემ მოცემული პასუხების არჩევანიდან მხოლოდ ერთი სწორი პასუხი უნდა შეარჩიოს. ღია კითხვების შემთხვევაში კი პასუხების არჩევანი არ არის მოცემული და მოსწავლემ პასუხი თვითონ უნდა მოიფიქროს.

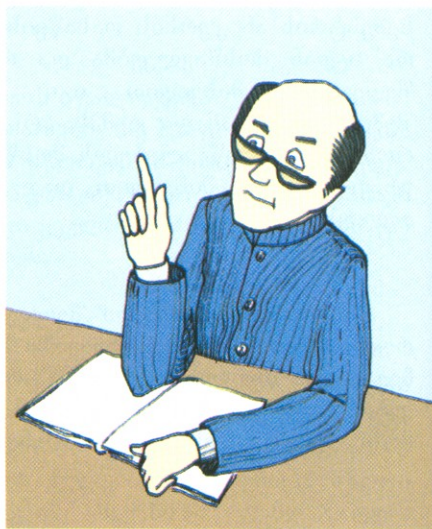
დახურულ კითხვებზე აგებული დავალებების შესაძლო ტიპებია:

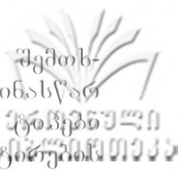
- ოთხი შესაძლო პასუხიდან აირჩიე და შემოხაზე სწორი პასუხი.
- მიუსადაგე /დაუკავშირე ერთმანეთს სიტყვები/ციფრები/დებულებები.
- გამოიცანი, წინადადება სწორია თუ მცდარი.

ღია კითხვებზე აგებული დავალებების შესაძლო ტიპებია:

- უპასუხე შეკითხვებს.
- ჩახვი სწორ ფორმაში.
- დაასრულე.
- შეავსე ცხრილი.
- დაწერე განმარტება /თემა.

იმისდა მიხედვით, თუ რისი გაზომვა და შეფასება სურს მასწავლებელს, ტესტი შეიძლება შედგებოდეს როგორც მხოლოდ ღია ან მხოლოდ დახურული სახის კითხვებისაგან, ისე მათი ერთობლიობისაგან. დახურული კითხვები კარგად ამოწმებს ფაქტობრივ ცოდნას, ხოლო ღია სახის კითხვებით შეიძლება შემოწმდეს როგორც ფაქტობრივი ცოდნა, ისე ანალიზის, მსჯელობის და დასკვნების გაკეთების უნარი.

მასწავლებელმა უნდა შეძლოს, რომ ყოველი კონკრეტული შემთხვევისა და მიზნისთვის თვითონ შეადგინოს ტესტი. მან წინასწარ კარგად უნდა განსაზღვროს ტესტის ფორმატი, დავალებების რაოდენობა და შინაარსი, ასევე ის, თუ რა მიზნისთვის სჭირდება მას ტესტირება. შედეგად მიღებული შედეგები. მასწავლებელს შეუძლია მიღებული შედეგები სწავლის პროცესის შესაფასებლად გამოიყენოს (ტესტირება, როგორც მიმდინარე შეფასების ნაწილი). მას ასევე შეუძლია მიღებული შედეგები მიღწევების შესაფასებლად გამოიყენოს (ტესტირება, როგორც შემაჯამებელი შეფასების ნაწილი). ტესტირება შეიძლება იყოს მოსწავლის განმავითარებელი შეფასების ნაწილი (მასწავლებელი ქალებს არ წერს და მხოლოდ კომენტარებით შემოიფარგლება). ტესტირება შეიძლება იყოს და, უმეტეს შემთხვევაში არის კიდევ, განმსაზღვრელი შეფასების ნაწილი (მასწავლებელი ქალებს წერს და ამით მოსწავლეების ცოდნის დონეს განსაზღვრავს).

ქვემოთ აღწერილ სიტუაციაში ჩანს, თუ როგორ ამზადებს მასწავლებელი ტესტს განმსაზღვრელი შეფასებისთვის, რა სახის დავალებებს ადგენს და როგორ იყენებს ტესტირების შედეგად მიღებულ შედეგებს.

სიტუაცია

მე-9 კლასის ბიოლოგიის მასწავლებელმა 6 აკადემიური საათი დაუთმო ცვალებადობის კანონზომიერების თემას. სანამ იგი შეძევთ თემაზე გადავა, მას სურს იმის გარკვევა, თუ რამდენად კარგად აითვისეს მოსწავლეებმა ეს თემა. ამ მიზნით იგი ადგენს ტესტს. ტესტის ზოგ საკითხს იგი თვითონ ადგენს, ზოგსაც სახელმძღვანელოდან ამოკრებს. მასწავლებელი იცავს ოთხ პრინციპს:

1. დავალებებს აგებს მხოლოდ იმ საკითხებზე ან თემაზე, რისი შემოწმებაც მას სურს;
2. წინასწარ ადგენს სწორ პასუხებს, რომელთა მიხედვითაც ცალსახად გაასწორებს დავალებებს;
3. სწორ პასუხს ანიჭებს ქულას, რაც დახურული კითხვების შემთხვევაში თითოეული სწორი პასუხისთვის არის ერთი;
4. დროის ლიმიტად ადგენს 30 წუთს. ამგვარად, მასწავლებელი ადგენს ტესტს, რომელიც მას მოსწავლეების შემაჯამებელ შეფასებაში დაეხმარება. ტესტის ერთი ნაწილი, რომელიც ფაქტების ცოდნის შემოწმებაზეა ორიენტირებული, ასე გამოიყურება:

- I. უპასუხე შეკითხვებს:
 - ა. რა არის მუტაცია?
 - ბ. რას სწავლობს ადამიანის გენეტიკა?

2. შემოხაზე სწორი პასუხი:

რას ნიშნავს არამემკვიდრეობითი ცვალებადობა?

- ა. გენოტიპის შეუცვლელად ფენოტიპის ცვლილებას.
- ბ. ასაკობრივ ცვლილებას.
- გ. ნიშან-თვისების მოდიფიკაციურ ცვალებადობას.
- დ. გენეტიკურ ცვლილებას.

3. დაასრულე წინადადებები:

- 1. ბიოლოგიაში ჩამოყალიბდა ახალი დარგები. ესენია: გენური ინჟინერია და _____.
- 2. ახალი სახეობის წარმოშობა მიმდინარეობს ორი გზით. ესენია: სახეობათა გეოგრაფიული წარმოშობა და _____.

მოსწავლეებმა წინასწარ იციან, თუ რა თემატიკაზე იქნება ტესტი. ისინი ტესტისთვის სპეციალურად ემზადებიან. დადგენილ დღეს მოსწავლეები წერენ ტესტს. მასწავლებელი ნაშრომებს ასწორებს დადგენილი პასუხების მიხედვით და წერს ქულებს. მასწავლებელი ეუბნება მოსწავლეებს, თუ რამდენი ქულა დააგროვეს ტესტში. მოსწავლეებმა იციან, რომ ტესტის ეს ქულა მათი ტრიმესტრული „ფორმალური“ შეფასების ნაწილი იქნება. მათ ასევე იციან, რომ ტრიმესტრული შეფასების შემადგენელ ნაწილებს შორის პროცენტული მიმართებაა: 40%- შემადგენელი დავალებები; 30%- გაკვეთილზე ჩართულობა; 20%- საშინაო დავალებები; 10% კლასგარეშე მუშაობა. მასწავლებელი წიგნაკში იწერს ქულებს, რომლებიც მოსწავლეებმა ტესტში მიიღეს და ითვალისწინებს მათ ტრიმესტრული შეფასების გამოყვანისას, როგორც შემადგენელი დავალებების შემადგენელ ნაწილს.

იხ. გვ. 98

ტრადიციულად, ტესტი წერილობითია. ამის ერთ-ერთი მიზეზი არის ის, რომ წერილობითი ტესტი ადვილი გასასწორებელია. მეორე მხრივ, თუ მასწავლებელს სურს, შეამოწმოს წარმოთქმა, ზეპირი კომუნიკაციის ან პრეზენტაციის უნარი, წერილობითი ტესტის შედეგები მას, რა თქმა უნდა, სწორ ინფორმაციას ვერ მისცემს. „ზეპირი“ ტესტის ჩატარებას განსაკუთრებული ცოდნა და სიფრთხილე სჭირდება. მასწავლებელს კარგად უნდა ჰქონდეს გააზრებული, თუ კონკრეტულად რისი შემოწმება სურს „ზეპირი“ ტესტით და ასევე ის, რომ “ზეპირი” ტესტის შეფასება სპეციალური სქემით უნდა ხდებოდეს.

ტესტირებას მასწავლებელი ძალიან ფრთხილად და გულისყურით უნდა მოეკიდოს. ტესტის საკითხების შედგენისას მასწავლებელმა უნდა გაითვალისწინოს ის აუცილებელი მოთხოვნები, რომლებიც ამ თავის დასაწყისშია მოცემული. არასწორად შედგენილი ტესტი ან არასწორი შეფასების შედეგად დაწერილი ქულა (ანუ, ისეთი ტესტი, რომელიც არ არის სანდო, ვალიდური, ადვილად გაზომვადი, ობიექტური და ა.შ.), მოსწავლის ცოდნის დონის ობიექტური შემფასებელი ვერ იქნება. ასეთი შეფასება მოსწავლეს იმედს გაუცრუებს და მასწავლებლის ნდობას დაუკარგავს. საყურადღებოა ისიც, რომ ასაკით რაც უფრო პატარაა მოსწავლე, მასწავლებელმა მით უფრო დიდი დრო უნდა დაუთმოს შეფასების ისეთ „არატესტურ“ მეთოდებს, როგორიცაა მაგ. მასწავლებლის დაკვირვება, თვითშეფასება, ურთიერთშეფასება, კომენტარი და ა. შ.

მასწავლებელმა განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიაქციოს იმას, რომ ტესტი მხოლოდ განვლილ მასალაზე აავოს. გავრცელებული გამონათქვამი „*კამოწმებთ იმას, რასაც ვასწავლით*“ ნებისმიერი სახის ტესტის შინაარსის ამოსავალი უნდა იყოს (გამონაკლისია დიაგნოსტიკური ტესტი). მასწავლებელმა მოსწავლეები განსაკუთრებული ყურადღებით ისეთი ტესტისთვის უნდა მოამზადოს, რომლის შედეგებსაც იგი განმსაზღვრელი შეფასებისთვის გამოიყენებს. მან მოსწავლეებს უნდა განუმარტოს ტესტის შინაარსი, ფორმატი და ის, თუ რა ქულებით ფასდება იგი, ასევე წინასწარ განუსაზღვროს ტესტისთვის გამოყოფილი დრო. ყურადღება უნდა მივაქციოთ იმასაც, რომ ნაშრომის გასწორება შეცდომების დათვლის პროცედურად არ გადაიქცეს. უმჯობესია, დაეითვალთ სწორი პასუხები, ვიდრე შეცდომები და ამით მოსწავლეს წინსვლის შეგრძნება გავუძლიეროთ. მაგ. „20 საკითხიდან დღეს შენ 11-ს უპასუხე“, უკეთესი კომენტარია, ვიდრე წარუმატებლო-

ბის ხაზგასმა, მაგ. „20 საკითხიდან დღეს შენ 9 შეცდომა დაუშვი“.

მეორე მხრივ, დაუშვებელია, რომ გაკვეთილები მხოლოდ ტესტის მომზადებაზე იყოს ორიენტირებული და შეფასების სხვა მეთოდური ეურადღების მიღმა დარჩეს. ამან შეიძლება უარყოფითად იმოქმედოს სწავლების პროცესზე. სასურველია ტესტირება ნატარდეს ტრიმესტრში 2-3-ჯერ და ტრიმესტრის ან წლის ბოლოს. როგორც სიტუაციიდან დაინახეთ, შემაჯამებელი შეფასების მიზნებისთვის ნატარებული ტესტირების შედეგები მოსწავლის ტრიმესტრული ან წლიური შეფასების ნაწილი ხდება.

თქვენ უკვე შევიძლიათ, იპოვოთ პასუხი ამ თავის დასაწყისში მოცემულ შეკითხვებზე. დაუბრუნდით კითხვებს და გაეცით პასუხები.

ძირითადი დასკვნები და რეკომენდაციები:

- მასწავლებელი მოსწავლეების ცოდნის და მათი უნარ-ჩვევების შესაფასებლად სხვადასხვა მეთოდს იყენებს. ეს მეთოდებია ტესტირება, თვითშეფასება, თანატოლის შეფასება, მასწავლებლის დაკვირვება და კომენტარი;
- სანამ ტესტის შედგენას დაიწყებთ, კარგად განსაზღვრეთ, თუ რა საკითხების შემოწმება გსურთ. დაადგინეთ, როგორი სახის დავალებებს გამოიყენებთ: ღიას თუ დახურულს. განსაზღვრეთ დავალებების (საკითხების) რაოდენობა. დაადგინეთ პასუხები, რომლის მიხედვითაც გაასწორებთ ტესტს. განსაზღვრეთ ასევე ქულების რაოდენობა და დროის ლიმიტი;
- თქვენ შევიძლიათ, რომ შეფასების შედეგები გამოიყენოთ სწავლის პროცესის შესაფასებლად, ანუ მიმდინარე შეფასების მიზნებისთვის; მოსწავლეების მიღწევების შესაფასებლად, ანუ შემაჯამებელი შეფასების მიზნებისთვის; ასევე, საკუთარი სწავლების მეთოდებში სუსტი და ძლიერი მხარეების აღმოჩენისა და საკუთარი პრაქტიკის გაუმჯობესების მიზნით.

შეფასების მეთოდები

მასწავლებლის დაკვირვება და კომენტარი

ამ თავის წაკითხვის შემდეგ თქვენ გეცოდინებათ:

რას გულისხმობს მასწავლებლის დაკვირვება;

როგორ უნდა აწარმოოთ დაკვირვების ჩანაწერი;

რომელი შეფასების ნაწილია კომენტარი;

როგორი კომენტარია მოსწავლისთვის სარგებლობის მომგანი.

გაეცანით ქვემოთ დასმულ შეკითხვებს და დაფიქრდით პასუხებზე:

1. რა მიზნით უნდა დააკვირდეს მასწავლებელი მოსწავლეებს?
2. რა კავშირია შეფასებასა და დაკვირვებას შორის?
3. რატომ იყენებს მასწავლებელი კომენტარს?
4. რა აუცილებელ კომპონენტს ითვალისწინებს კარგი კომენტარი?

მასწავლებლის დაკვირვება

ეროვნული
პედაგოგიური
უნივერსიტეტი

იხ. გვ. 79

მასწავლებლის მიერ მოსწავლეებზე დაკვირვება მიმდინარე შეფასების ერთ-ერთი მეთოდია. დაკვირვების შედეგად გაკეთებული ჩანაწერები მოიცავს კომენტარებს და შენიშვნებს მოსწავლის მიღწევების და პრობლემების შესახებ. კლასის თავისებურებებიდან და სიდიდიდან გამომდინარე, მასწავლებელი თვითონ განსაზღვრავს მოსწავლეების რაოდენობას, რომელსაც უნდა დააკვირდეს. საშუალოდ ეს არის 3-5 მოსწავლე დღეში.

მასწავლებელი თავის წიგნაკში აწარმოებს დაკვირვების ჩანაწერებს. ზოგი მასწავლებელი ჩანაწერებს სპეციალურ ცხრილში აწარმოებს (იხ. სიტუაცია), თუმცა სავალდებულო არ არის, რომ დაკვირვების ჩანაწერს რამე კონკრეტული სტრუქტურა ჰქონდეს. ჩანაწერის ფორმას თვითონ მასწავლებელი ადგენს. მასწავლებელი მოსწავლეს სწავლების ყოველ ეტაპზე აკვირდება - როდესაც მოსწავლე დასმულ შეკითხვებს პასუხობს, დაფასთან მუშაობს, ჯგუფურ მუშაობაში მონაწილეობს, ინდივიდუალურ სამუშაოს ასრულებს, საკლასო წერას წერს, ან შეკობრებთან ურთიერთობს.

ამგვარად, მასწავლებელი სისტემატურად აგროვებს ინფორმაციას მოსწავლის პროგრესის, მისი მოტივაციის, აქტიურობის და მონდომების შესახებ. მასწავლებელი არ აკვირდება მოსწავლეებს იმისათვის, რომ ისინი შეამოწმოს. იგი მათ აკვირდება იმ მიზნით, რომ უჩიოს, რა გააუმჯობესონ და როგორ მიადწიონ უკეთეს შედეგებს. მასწავლებელს გააზრებული აქვს, რომ დაკვირვება მოსწავლის განმავითარებელი შეფასების ერთ-ერთი ნაწილია და იგი მას მოსწავლის შესახებ სრული სურათის შექმნაში ეხმარება.

იხ. გვ. 79

ქვემოთ მოყვანილ სიტუაციაში ჩანს, თუ როგორი სახის დაკვირვების ჩანაწერებს აწარმოებს მასწავლებელი და როგორ იყენებს იგი იმ ინფორმაციას, რომელსაც ჩანაწერების შედეგად აგროვებს.

სიტუაცია

მე-10 კლასის მათემატიკის მასწავლებელი პერიოდულად აკვირდება მოსწავლეებს და თავის წიგნაკში ინიშნავს ზოგიერთ, მისი აზრით, მნიშვნელოვან დეტალს. ზოგი ჩანაწერი მოსწავლის მოსწრებას ეხება, ზოგი მის მოტივაციას, ზოგიც - მოსწავ-

დის დამოკიდებულებას სხვა მოსწავლეების მიმართ. ზოგი ჩანაწერი კონკრეტულია - ერთ დღეს მოიცავს, ზოგიც - უფრო ზოგადი. ჩანაწერებს მასწავლებელი მის მიერ სპეციალურად ამ მიზნსთვის გაკეთებულ ცხრილში ათავსებს. ჩანაწერის საშუალებით იგი უფრო კარგად ხედავს თითოეული მოსწავლის ძლიერ და სუსტ მხარეებს, მათ მიღწევებს და პრობლემებს. ასე მასწავლებლისთვის უფრო ადვილია, თითოეულ მოსწავლეს ადეკვატური რჩევა მისცეს და წინსვლაში დაეხმაროს.

დაკვირვების ცხრილი და ერთ მოსწავლეზე გაკეთებული ერთი დღის ჩანაწერი ასე გამოიყურება.

სახელი	თარიღი	ს ა შ ი ნ ა ო დავალება	საკლასო დავალებები	ჯ გ უ ფ უ რ ი მუშაობა	ორგანიზაციის ბა/კლასი/კატეგორია ურთიერთობა
ირაკლი	2 ოქტ.	ს ა შ ი ნ ა ო დავალება მხოლოდ სა- ნ ა ხ ე რ ო დ ჰქონდა შეს- რულებული	დ ა მ ა ჯ ე რ ე - ბ ლ ა დ მსჯელობდა; გამოიყენა კარ- გი არგუმენტი. საკლასო სამ- უშაოს დიდი დრო დაუთმო - უჭირს დროის რაციონალურად გამოყენ- ება.	გაუჭირდა ჯგუფში მუშაობა. გაუბედავია.	მოწესრიგებულია უკონფლიქტოა.

მასწავლებელს ბევრი მოსწავლე ჰყავს და უჭირს ყველა დეტალი დაიმახსოვროს თითოეულის შესახებ. ასეთი სახის ჩანაწერი კი მას ეხმარება, რომ კონკრეტული მოსწავლის კონკრეტულ პრობლემას დროულად გამოეხმაუროს. ჩანაწერებიდან გამომდინარე, მასწავლებელი:

1. პერიოდულად ახსენებს ირაკლის, რომ უფრო ყურადღებით მოეკიდოს საშინაო დავალებებს – სახლში არ დარჩეს და ბოლომდე შეასრულოს ისინი;
2. წვეილება ან მცირე ჯგუფებად მუშაობის დროს აძლევს ლიდერის როლს. ამით მას ეხმარება, გადალახოს გაუბედაობა და შეიძინოს თავდაჯერებულობა;
3. ურჩევს, რომ საშინაო დავალების შესრულებისას დაინიშნოს

საათი და ეცადოს, ჩაეციოს განსაზღვრულ დროში. ამით იგი მოსწავლეს სწრაფად მუშაობას და დროის ეფექტიანად გამოყენებას აჩვენებს. მასწავლებელი ამ რჩევებს ირაკლის ცალკე აძლევს, რომელიც კლასელებთან უხერხულობა არ იგრძნოს. მასწავლებელი აკვირდება ირაკლის შემდგომ წინსვლას და იმას, თუ რამდენად გაითვალისწინა მან მისი რჩევა.

დაკვირვების ჩანაწერები მოკლე და ინფორმაციული უნდა იყოს. ჩანაწერი შეიძლება იყოს კონკრეტულიც, როგორცაა მაგ. ხანდრომ დღეს კარგი პრეზენტაცია გააკეთა. და ზოგადიც, როგორცაა, მაგ. *ხანდრო კარგ პრეზენტაციებს აკეთებს. ჩანაწერების სხვა მაგალითებია: ხალომე ჯგუფში კარგად მუშაობს, კომუნიკაბელურია და მოსმენაც შეუძლია. ნინოს გაუჭირდა ეურადღების კონცენტრაცია; დათომ დღეს ძალიან ნელა იმუშავა;*

ან უფრო კონკრეტული, საგანთან მიმართებაში, მაგ. რეზოს უჭირს რიცხვის პროცენტის პოვნა, ეკა ხშირად უშვებს ორთოგრაფიულ შეცდომებს; გიგი არასწორად სვამს მახვილებს.

ასეთი სახის ჩანაწერები განსაკუთრებით სასარგებლოა დიდ ჯგუფებთან მუშაობისას, როდესაც მასწავლებელს დრო არ რჩება ყოველთვის თანაბარი ყურადღება მიაქციოს თითოეულ მოსწავლეს. ჩანაწერები მას იმის განსაზღვრაში ეხმარება, თუ რომელი მოსწავლე კონკრეტულად რა დახმარებას საჭიროებს და როგორ არის მოსწავლე მოტივირებული ზოგადად. სასურველია, რომ მასწავლებელმა გამოძიებოს დრო, რათა პერიოდულად ინდივიდუალურად შეხვდეს მოსწავლეებს და ესაუბროს მათ, ან დამატებით იმუშაოს მათთან. ასეთი სახის შეხვედრები ხანმოკლეა, მაგრამ ისინი ეფექტურია და ზრდის მოსწავლის მოტივაციას და მონდომებას.

დაკვირვების შედეგად ქულა არ იწერება. იგი მოსწავლის განმავითარებელი „არაფორმალური“ შეფასების ნაწილია, თუმცა დიდია მისი როლი სწავლის და სწავლების პროცესის გაუმჯობესებაში.

კომენტარი (გამოხმაურება)

კომენტარი, ანუ გამოხმაურება მიმდინარე შეფასების კიდევ ერთი მეთოდია. კომენტარი ის ინფორმაციაა, რომელსაც მასწავლებელი აწვდის მოსწავლეს იმის შესახებ, თუ როგორ აფასებს იგი მოსწავლის კონკრეტულ პასუხს ან მის მიერ შესრულებულ კონკრეტულ დავალებას. ეს ინფორმაცია შეიძლება იყოს მოსწავლის პასუხის

სისწორის დადასტურება, მისი შექება, გამხნეება, რჩევა, მოწოდება დაფიქრებისაკენ, შეცდომის გასწორება და ა.შ.

მასწავლებელი გაკვეთილის მსვლელობისას სისტემატურად „ეხმაურება“ მოსწავლის პასუხს. ეს არის ზეპირი მოკლე კომენტარი, მაგ. ყონად, შესანიშნავია; დაფიქრდი, სწორი არ არის; ან, ეხსტიკულაციის (ეგრეთ წოდებული, სხეულის ენის) გამოყენება, მაგ. სახის გამოძეველება, თავის დაქნევა, ხელის მოძრაობები და ა.შ. სასურველია, რომ ზეპირი კომენტარების გაკეთებისას მასწავლებელმა მოსწავლეს სახელით მიმართოს. ეს მოსწავლეს თავისი თავის რწმენას უზრდის და მასწავლებლის მიმართ მეტი პატივისცემით განაწყოებს.

სისტემატური კომენტარები იმასთან დაკავშირებით, თუ როგორ შეასრულა მოსწავლემ ესა თუ ის თუნდაც მცირე დავალება:

- მოსწავლეს აწვდის ობიექტურ ინფორმაციას მისი წარმატებებისა და პრობლემების შესახებ სრულიად კონკრეტულ საკითხებთან დაკავშირებით.
- მოსწავლეში ზრდის საკუთარი თავის რწმენას, ხდის მას უფრო თავდაჯერებულს.
- უვითარებს დამოუკიდებლად სწავლის უნარ-ჩვევებს.
- აღუძრავს ინტერესს, უღვივებს სწავლის სურვილს.

კომენტარები, დადებითი თუ უარყოფითი, ზეპირი თუ წერილობითი, ზომიერად და ტაქტით უნდა გაკეთდეს. არ არის საჭირო მოსწავლეების გადაჭარბებული ქება (მაგ. გენიოსი ხარ, ყველაზე ჭკვიანი ხარ, მარტო შენი იმედი მაქვს). ასევე, დაუშვებელია, მოსწავლეების ზედმეტი კრიტიკა. კომენტარმა მოსწავლეს შეურაცხყოფა არ უნდა მიაყენოს და უხერხულ მდგომარეობაში არ უნდა ჩააყენოს (მაგ: არაფერი არ იცი, უნიჭო ხარ, შენგან არაფერი გამოვა). მნიშვნელოვანია, რომ შეფასდეს მოსწავლის ნამუშევარი და არა მოსწავლე, როგორც პიროვნება. ნამუშევრის შეფასებისას ასევე მნიშვნელოვანია, რომ მხოლოდ უარყოფით მხარეებზე არ გამახვილდეს ყურადღება. მნიშვნელოვანია, რომ იმ შემთხვევებშიც კი, როდესაც ნამუშევარი მრავალ შეცდომას შეიცავს, მასწავლებელმა კომენტარი აუცილებლად გააკეთოს დადებით მხარ-

ეზე და მხოლოდ შემდეგ გააკრიტიკოს ნაშრომი. მნიშვნელოვანია, რომ კომენტარი აძლევედეს მოსწავლეს რჩევას იმასთან დაკავშირებით, თუ რა უნდა გააკეთოს მან იმისთვის, რომ გააუმჯობესოს თავისი ნაშრომი. მუშევარი და ზოგადად, შესაძლებლობები. კომენტარი არ უნდა იყოს ზოგადი, ისეთი როგორცაა, მაგ.: არ მომწონს შენი ნაწერი. კომენტარი კარგი და ხასარგებლოა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც იგი მოსწავლეს აძლევს კონკრეტულ რჩევას, როგორცაა, მაგ. უკეთესი იქნება, თუ აბზაცის წერისას იფიქრებ იმაზე, თუ რა არის აბზაცის მთავარი აზრი და ამ აზრს პირველივე წინადადებაში იტყვი.

მოსწავლეების მიერ მოსწავლის მიმართ გაკეთებული ნებისმიერი კომენტარი კონკრეტული, ობიექტური და მოსწავლის განვითარებისკენ მიმართული უნდა იყოს. კომენტარის მთავარი დანიშნულებაა, მოსწავლეები უფრო მოტივირებულები და მონდომებულები გახადოს და ისინი სწავლის მიმართ პოზიტიურად განაწყოს.

თქვენ უკვე შევიძლიათ, იპოვოთ პასუხი ამ თავის დასაწყისში მოცემულ ყველა შეკითხვაზე. დაუბრუნდით კითხვებს და გაცით პასუხები.

ძირითადი დასკვნები და რეკომენდაციები:

- სისტემატურად დააკვირდით მოსწავლეს. ჩაიწერეთ დაკვირვების შედეგად მიღებული შთაბეჭდილებები. თქვენ ამგვარად შეაგროვებთ მეტად საჭირო ინფორმაციას მოსწავლეების შესახებ და შესაბამისად დაგეგმავთ სასწავლო პროცესს;

- გახსოვდეთ, რომ დაკვირვება შეფასების თვალსაზრისით ისეთივე მნიშვნელოვანია, როგორც, მაგ. ტესტირება. დაკვირვება, შეფასების სხვა მეთოდებთან ერთად, მოსწავლის შესახებ სრული სურათის შექმნაში და მის შემდგომ განვითარებაში გეხმარებათ;

- კომენტარი, ისევე როგორც დაკვირვება, განმავითარებელი შეფასების ნაწილია. კომენტარის საშუალებით თქვენ მოსწავლეს ეხმარებით, აკონტროლოს ცოდნის მიღების პროცესი, გააცნობიეროს საკუთარი წარმატებები და წარუმატებლობები. თქვენი კომენტარი მოსწავლეს საკუთარი თავის რწმენას უზრდის და დამოუკიდებელს ხდის;

- მოსწავლის პასუხის ან მის მიერ შესრულებული აქტიუობის შესახებ გაკეთებული კომენტარი შეიძლება იყოს ზეპირიც და წერილობითიც. ორივე შემთხვევაში კომენტარი არის გამოხმაურება მოსწავლის მიერ შესრულებული სამუშაოს ხარისხზე.

შეფასების სქემები

ამ თავის წაკითხვის შემდეგ თქვენ გეცოდინებათ:

რატომ არის საჯირო განსხვავებული ტიპის და დანიშნულების მქონე შეფასების სქემები;

რა შემთხვევაში შეგიძლიათ ანალიტიკური შეფასების სქემების გამოყენება;

რა შემთხვევაში შეგიძლიათ ზოგადი შეფასების სქემების გამოყენება;

როგორ უნდა შეადგინოთ შეფასების სქემები კონკრეტული მიზნებისთვის.

გაეცანით ქვემოთ დასმულ შეკითხვებს და დაფიქრდით პასუხებზე:

1. რა ნაწილებისაგან შედგება შეფასების სქემა?
2. როგორი ტიპის დავალებების ან აქტივობების შეფასება შეგიძლიათ შეფასების სქემების საშუალებით?
3. რას ნიშნავს ანალიტიკური და ჰოლისტური (ერთიანი) შეფასების სქემები?
4. რა განსხვავებაა ზოგად და კონკრეტულ შეფასების სქემებს შორის?
5. რა შემთხვევაშია შეფასების სქემა სანდო, ვალიდური და გამჭვირვალე?
6. რა უნდა გაითვალისწინოს მასწავლებელმა შეფასების სქემების შედგენისას?

შეფასების სქემები (რუბრიკები) არის მკაცრად განსაზღვრული

კრიტიკუმიზმისა და და მათი გამოყენების წესების ერთობლიობა, რომლის მიხედვითაც ფასდება მოსწავლის მოსწრება ამა თუ იმ აქტივობაში ან საგანში. შეფასების სქემები მასწავლებელს აძლევს იმის საშუალებას, რომ მოსწავლის პასუხის ხარისხიანობა შეაფასოს და გაზომოს რამდენიმე კრიტერიუმის საშუალებით. ეს შესაძლებელი ხდება შეფასების ცხრილების სტრუქტურიდან გამომდინარე; შეფასების ცხრილები შედგება, ერთი მხრივ, იმ კომპონენტებისაგან (მახასიათებლებისაგან), რომელთა მიმართებაშიც ფასდება მოსწავლის მოსწრება, ხოლო, მეორე მხრივ, ამ მოსწრების სხვადასხვა დონეებისა და მათი შესაბამისი ქულით ან სიტყვით გამოხატული მნიშვნელობები-საგან.

შეფასების სქემებით, როგორც წესი, ფასდება ისეთი დავალებები ან აქტივობები, როგორცაა, მაგალითად, თხზულება, ზეპირი პრეზენტაცია, ჯგუფური მუშაობა ან პროექტზე მუშაობა. დახურული კითხვების შემთხვევაში, ანუ ისეთ შემთხვევაში, როდესაც კითხვებს ერთმნიშვნელოვანი პასუხები აქვთ, შეფასების ცხრილები საჭირო არ არის. დახურული კითხვები სწორდება და ფასდება მზა პასუხების მიხედვით.

არსებობს განსხვავებული ტიპის და დანიშნულების შეფასების სქემები. იმისდა მიხედვით, თუ რა მიზანს ისახავს კონკრეტული შეფასება და როგორ მიიღწევა ეს მიზანი, განასხვავებენ ანალიტიკურ და პოლისტურ, ზოგად და კონკრეტულ შეფასების სქემებს. განვიხილოთ ისინი ცალ-ცალკე.

ანალიტიკური და პოლისტური (ერთიანი) შეფასების სქემები

ისეთ შემთხვევებში, როდესაც მასწავლებელს სურს, რომ მოსწავლის ცოდნა შეაფასოს ორი ან მეტი კრიტერიუმის მიხედვით, იგი იყენებს ან ქმნის ანალიტიკური შეფასების სქემას. ქვემოთ მოცემული თხზულების შეფასების სქემა ანალიტიკურია, რადგანაც იგი თხზულებას აფასებს ორი კრიტერიუმის - დავალების მოთხოვნასთან შესაბამისობის და გრამატიკულ-ლექსიკური კომპეტენციის მიხედვით.

თხზულების ანალიტიკური შეფასების სქემის ნიმუში:

მაქსიმალური ქულა: 6 (3 - დავალების მოთხოვნასთან შესაბამისობა; 3 - გრამატიკულ-ლექსიკური კომპეტენცია).

ქულა	დავალების მოთხოვნასთან შესაბამისობა	გრამატიკულ – ლექსიკური კომპეტენცია	ქულა
3	დავალების მოთხოვნას სრულად პასუხობს; აზრი მკაფიოდ და თანმიმდევრულად არის გადმოცემული;	გრამატიკა და ლექსიკა მოთხოვნის შესაბამისია; შეცდომების რაოდენობა უმნიშვნელოა;	3
2	დავალების მოთხოვნას სრულად პასუხობს; აზრი მკაფიოდ და თანმიმდევრულად მხოლოდ ზოგ შემთხვევაშია გადმოცემული	გრამატიკა და ლექსიკა მოთხოვნაზე მარტოვია; შეცდომების რაოდენობა ზოგ შემთხვევაში ხელს უშლის აზრის გაგებას.	2
1	დავალების მოთხოვნას პასუხობს მხოლოდ ნაწილობრივ; უმეტეს შემთხვევაში აზრის გაგება ჭირს.	გრამატიკული და ლექსიკური შეცდომები წინადადებების დიდ ნაწილშია დაშვებული.	1
0	ნაწერი დავალებას არ პასუხობს, ან ფურცელი ცარიელია.		0

იმისდა მიხედვით, თუ კონკრეტულად რის შემოწმებას/გაუმჯობესებას გეგმავს მასწავლებელი, მან სქემა შეიძლება 2-ზე მეტ კრიტერიუმად დაეყოს (მაგალითად, დავალების მოთხოვნასთან შესაბამისობა არგუმენტაციის უნარი / გრამატიკულ-ლექსიკური კომპეტენცია; ან: დავალების მოთხოვნასთან შესაბამისობა / არგუმენტაციის უნარი / გრამატიკული კომპეტენცია / ლექსიკური კომპეტენცია და ა.შ. ანალიტიკური სქემის უპირატესობა არის ის, რომ მისი გამოყენების შემთხვევაში მასწავლებელსაც და მოსწავლესაც ეძლევა კონკრეტული ინფორმაცია იმასთან დაკავშირებით, თუ რაში (რომელ კრიტერიუმში) აქვს მოსწავლეს პრობლემები და რაზე უნდა იმუშაოს მეტი. ერთი და იმავე სქემის სისტემატურად გამოყენება პროგრესის მონიტორინგის კარგ საშუალებას იძლევა.

არის შემთხვევები, როდესაც შეფასების სქემის დაყოფა ორ ან მეტ დამოუკიდებელ მახასიათებლად აუცილებელი არ არის ან, უბრალოდ, ვერ ხერხდება. ასეთ შემთხვევაში მასწავლებელი ქმნის ან იყენებს პოლისტურ შეფასების სქემას. პოლისტური შეფასების სქემის გრაფებში გაერთიანებულია ყველა კრიტერიუმი და ყველა მახასიათებელი, რის მიხედვითაც მასწავლებელს სურს, რომ ნაწერი შეაფასოს. მოსწავლის პასუხის ხარისხი ფასდება ზოგადად და არა - კონკრეტული მახასიათებლების მიმართ. ქვემოთ მოცემულია თხზულების პოლისტური შეფასების სქემის ნიმუში:

მაქსიმალური ქულა: 3.

დავალების მოთხოვნას პასუხობს სრულად. აზრი მკაფიოდ და თანამიმდევრულად არის გადმოცემული. გრამატიკა და ლექსიკა მოთხოვნის შესაბამისია. შეცდომების რაოდენობა უმნიშვნელოა.	3
დავალების მოთხოვნას პასუხობს ნაწილობრივ. აზრი თანამიმდევრულად მხოლოდ ზოგ შემთხვევაშია გადმოცემული. გრამატიკა და ლექსიკა მოთხოვნაზე მარტივია. შეცდომების რაოდენობა ზოგ შემთხვევაში ხელს უშლის აზრის გაგებას.	2
დავალების მოთხოვნას მხოლოდ მცირედ პასუხობს. აზრის გაგება ჭირს. გრამატიკული და ლექსიკური შეცდომები არის წინადადებების უმეტესობაში.	1

ნაწერი დავალებას არ პასუხობს, ან აზრის გაგება შეუძლებელია, ან ფურცელი ცარიელია.

ჰოლისტური შეფასების სქემით სარგებლობა გამსწორებლის გამოცდილებას და მის მაღალ კვალიფიკაციას მოითხოვს. არსებობს იმის საშიშროება, რომ შემფასებელმა უგულებელყოს მოსწავლის მიღწევები ზოგიერთ კატეგორიაში და ნაწერი მხოლოდ იმ მახასიათებლებით შეაფასოს, სადაც მეტი შეცდომაა დაშვებული (მაგ.: შეაფასოს მხოლოდ დავალების მოთხოვნასთან შესაბამისობა და არ მიაქციოს ყურადღება გრამატიკულ-ლექსიკურ კომპეტენციას ან პირიქით).

ზოგადი და კონკრეტული შეფასების სქემები

შეფასების სქემა შეიძლება შეიქმნას როგორც დავალებათა ან უნარ-ჩვევათა ერთობლიობის შესაფასებლად (ზოგადი შეფასების სქემა), ისე ერთი კონკრეტული დავალების ან უნარ-ჩვევის შესაფასებლად (კონკრეტული შეფასების სქემა). დაუშვათ, საგნობივი სტანდარტის და, შესაბამისად, მასწავლებლის მიზანია მოსწავლეებში პრეზენტაციის უნარის განვითარება. ამ მიზნისთვის მასწავლებელი დამოუკიდებლად, ან მოსწავლეებთან ერთად ქმნის პრეზენტაციის შეფასების სქემას (ან იყენებს მზა შეფასების სქემას), რომლის საშუალებითაც მოწმდება ზეპირი პრეზენტაციისათვის აუცილებელი უნარ-ჩვევების ერთობლიობა. ასეთი ზოგადი შეფასების სქემების უპირატესობა ისაა, რომ მათი გამოყენება მრავალჯერადად შეიძლება მანამ, სანამ მოსწავლე სასურველ შედეგს არ მიაღწევს. გარკვეული დროის განმავლობაში ერთი და იმავე შეფასების სქემის სისტემატურად გამოყენება და შედეგების შედარება მოსწავლის განვითარების ეფექტური საშუალებაა.

ქვემოთ მოგვყავს ზოგადი შეფასების სქემის ნიმუში. შეფასების სქემის მიხედვით ფასდება პრეზენტაციის უნარი ზოგადად. მიაქციეთ ყურადღება იმას, რომ თითოეული კატეგორია ფასდება სამი ქულით: 0 – დაბალი შეფასება; 1 – საშუალო შეფასება; 2 – მაღალი შეფასება. ქულების მინიჭება პირობითია. შემფასებელი შემოხაზავს იმ ქულას, რომელსაც ანიჭებს მოსწავლეს.

(აღტერნატივა: ქულების მაგივრად შეფასება შეიძლება გამოიხატოს სიტყვიერად, მაგ. სუსტი-საშუალო-კარგი. ასევე, შეიძლება რომ

შეფასებები ცალ-ცალკე გრაფაში მოთავსდეს).

პრეზენტაციის შეფასების სქემა
მაქსიმალური ქულა: 10.

კრიტერიუმები	ქულა
მომზადებულია; საუბრობს ფაქტებზე და არგუმენტებზე დაყრდნობით; პერიოდულად იყენებს წინასწარ მომზადებულ მოკლე ჩანაწერებს.	0 - 1 - 2
აუდიტორიას თავდაჯერებულად მიმართავს; ამყარებს თვალთვალ კონტაქტს; ხმა და ინტონაცია დამაჯერებელია. წარმოთქმა - კარგი.	0 - 1 - 2
იყენებს ვიზუალურ მასალას: ფოტოებს, სურათებს, ა.შ. იყენებს ეკრანს, დაფას.	0 - 1 - 2
პრეზენტაციის დასაწყისი და დაბოლოება ეფექტურია.	0 - 1 - 2
იკავს დროს ლიმიტს.	0 - 1 - 2

მასწავლებელს პერიოდულად უწევს ერთი კონკრეტული ფაქტის და მოვლენის ცოდნის შემოწმება/შეფასება. შესაბამისად, უნდა აიგოს შეფასების სქემაც. მაგალითად, ისეთ შემთხვევაში, როდესაც პრეზენტაცია კონკრეტულ ისტორიულ ფაქტზე ან მოვლენაზეა აგებული, შეფასების სქემა ისე უნდა აიგოს, რომ მასში სწორედ ამ კონკრეტული ფაქტის ან მოვლენის, ასევე ამ მოვლენების გამომწვევი ფაქტორების

და შედეგების შეფასება იყოს გათვალისწინებული. ასეთი შემთხვევებისთვის დგება კონკრეტული, ერთჯერადად გამოსაყენებელი შეფასების სქემა. ასეთი შეფასების სქემა, ვიმეორებთ, მოსწავლის ამოწმებს მხოლოდ ერთ კონკრეტულ მოვლენასთან, ფაქტთან ან დეტალთან მიმართებით და, ცხადია, მრავალჯერადი გამოყენებისთვის ვერ გამოდგება.

შესაძლებელია ისეთი შეფასების სქემის შედგენაც, რომელიც აერთიანებს ზოგადი და კონკრეტული შეფასების სქემების მახასიათებლებს. მაგალითად, იმ შემთხვევაში, როდესაც შეფასების მიზანია როგორც ზოგადად პრევენციის უნარის, ასევე კონკრეტულად ფაქტების ცოდნის შემოწმება/შეფასება, შეფასების სქემა ორივე შეფასების სქემის მახასიათებლებს უნდა შეიცავდეს.

როგორც ვხედავთ, არ არსებობს შეფასების სქემის ერთი უნიფიცირებული ფორმა. საგანმანათლებლო სისტემებმა და საგანმანათლებლო დაწესებულებებმა, შინაარსობრივად, სტრუქტურულად და შეფასების თვალსაზრისით, შეიძლება სრულიად განსხვავებული შეფასების სქემები შეიმუშაონ. ეს დამოკიდებულია იმაზე, თუ რა ფასდება, შეფასებისას რა კრიტერიუმებია პრიორიტეტული, რა მნიშვნელობა ენიჭება კონკრეტულ შეფასების სქემას, ვინ და როგორ იყენებს შეფასების შედეგებს და ა.შ. შეფასების სქემების მრავალფეროვნების მიუხედავად, მოთხოვნები მათ მიმართ ერთნაირია. ესენია:

- შეფასების სქემა უნდა იყოს სანდო; შეფასების სქემა სანდოა იმ შემთხვევაში, როდესაც ორი გამსწორებლის მიერ ერთი და იმავე მოვლენის შეფასებისას შედეგები არ არის განსხვავებული. შეფასების შედეგები არ უნდა იყოს განპირობებული მასწავლებლის გამოცდილებით, გემოვნებით ან განათლებით. ეს მიიღწევა იმ შემთხვევაში, როდესაც მახასიათებლები (რუბრიკები) ერთმნიშვნელოვნად და მკაფიოდ არის ჩამოყალიბებული;

- შეფასების სქემა უნდა იყოს ვალიდური, ანუ მიზანთან შესაბამისი. იგი უნდა ამოწმებდეს მხოლოდ იმას, რის შემოწმებასაც ისახავს მიზნად და სხვას არაფერს. მაგალითად, თუ მასწავლებელს სურს, შეაფასოს ჯგუფურ მუშაობაში მოსწავლეების ჩართულობა, ხოლო შეფასების სქემა ზეპირი კომუნიკაციის უნარს ამოწმებს, ეს შეფასების სქემა ვალიდური, ანუ მიზანთან შესაბამისი ვერ იქნება;

- შეფასების სქემა უნდა იყოს გამჭვირვალე. მოსწავლეები წინასწარ უნდა იცნობდნენ იმ შეფასების სქემას, რომლითაც მათი ცოდნა ფასდება. მათ უნდა იცოდნენ, თუ რას, რა კრიტერიუმებით და როგორ

აფასებს კონკრეტული შეფასების სქემა. სასურველია, რომ მოსწავლეებმა თვითონ მიიღონ მონაწილეობა შეფასების სქემის შექმნაში.

სწავლების პროცესში მასწავლებელმა უნდა შეძლოს:

- გამოიყენოს არსებული „მზა“ შეფასების სქემა;
- შეძლოს „მზა“ შეფასების სქემის ადაპტაცია;
- შეადგინოს ახალი შეფასების სქემა.

ახალი შეფასების სქემის შედგენისას მასწავლებელი ითვალისწინებს შემდეგს (შეფასების სქემის შედგენის ეტაპები მოცემულია თანამიმდევრულად):

1. განსაზღვრავს შეფასების სქემის მიზანს და მის ფორმატს. ადგენს მის ძირითად კრიტერიუმებს;
2. ადგენს მაქსიმალური ქულის, ანუ ყველაზე მაღალი დონის მანკვენების მახასიათებლებს;
3. ადგენს მინიმალური ქულის, ანუ ყველაზე დაბალი დონის მანკვენების მახასიათებლებს;
4. განსაზღვრავს შეუადგური დონეების რაოდენობას და მახასიათებლებს. ყოველი შეუადგური დონის მახასიათებლები ოდნავ მაინც უნდა განსხვავდებოდნენ როგორც მის წინა, ისე მისი შემდგომი დონეების მახასიათებლებისაგან. შეფასების დონეების რაოდენობა, სასურველია, იყოს 4 ან 5;
5. დონეების მახასიათებლები უნდა იყოს მაქსიმალურად კონკრეტული და დაზუსტებული. მაგალითად, ზოგად გამონათქვამს: „მოსწავლის მათემატიკური გამოთვლები კარგია“, სჯობს კონკრეტული გამონათქვამი: „მათემატიკურ გამოთვლებში მოსწავლეს არც ერთი შეცდომა არ აქვს დაშვებული“;
6. შეფასების სქემის შედგენის პროცესში, შექმნის დაგვარად, რთავს მოსწავლეებს. ამით მასწავლებელი მოსწავლეებს საშუალებას აძლევს, უფრო კარგად გაერკვნენ იმაში, თუ რას ითხოვენ მათგან და როგორ აფასებენ მათ ცოდნას;
7. ერთ-ერთ კოლეგასთან ერთად იყენებს შეფასების სქემას პილოტირების მიზნით. ისინი ერთდროულად, ჰაგრამ ერთმანეთისაგან დამოუკიდებლად, აფასებენ ერთსა და იმავე აქტივობას და, განსხვავებული შედეგების მიღების შემთხვევაში, მასწავლებელი სქემას უფრო მეტად აკონკრეტებს.

მოგვეყვას კიდევ ორი შეფასების სქემის ნიმუში.

ზეპირი კომუნიკაციის შეფასების სქემის ნიმუში

(მაგ. პრობლემის გარშემო მსჯელობა, როლური თამაშები, დებატები)
მაქსიმალური ქულა: 10 (0 - ცუდი; 1 - საშუალო, 2- კარგი).

კრიტერიუმები	ქულები
მსჯელობის გარკვევით და ამომწურავად; მოყვას ფაქტები და არგუმენტები.	
შეტყველებს თანმიმდევრულად; წინადადებებს ლოგიკურად უკავშირებს ერთმანეთს.	
იყენებს სათანადო, ასაკისთვის და კლასისთვის შესაფერის ლექსიკას და მხატვრულ ხერხებს.	
საუბრობს ნელა და გარკვევით; ბგერები კარგია; ინტონაცია, მახვილი და რიტმი –სწორი.	
იცავს დროის ლიმიტს.	

მოსწავლის გაკვეთილზე ჩართულობის განმსაზღვრელი მეთოდების სექციის ნიმუში

მოსწავლის სახელი და გვარი _____

კლასი _____

დადებითი მაჩვენებლები				
მონაწილეობს დისკუსიებში.	ყოველთვის	ხანდახან	იშვიათად	არასოდეს
სვამს კითხვებს; ითხოვს განმარტებებს	ყოველთვის	ხანდახან	იშვიათად	არასოდეს
გაკვეთილზე მოდის მომზადებული.	ყოველთვის	ხანდახან	იშვიათად	არასოდეს
მონაწილეობს კლასგარეშე აქტივობებში.	ყოველთვის	ხანდახან	იშვიათად	არასოდეს
ესმარება თანატოლებს	ყოველთვის	ხანდახან	იშვიათად	არასოდეს
უარყოფითი მაჩვენებლები				
აცდენს გაკვეთილებს	ყოველთვის	ხანდახან	იშვიათად	არასოდეს
იგვიანებს გაკვეთილებზე	ყოველთვის	ხანდახან	იშვიათად	არასოდეს
გაკვეთილზე ცუდად იქცევა; თანატოლებს ხელს უშლის.	ყოველთვის	ხანდახან	იშვიათად	არასოდეს
უურადლება გაფანტული აქვს	ყოველთვის	ხანდახან	იშვიათად	არასოდეს

მოსწავლის გაკვეთილზე ჩართულობა შეიძლება ქულაშიც შეეფასოს. ამ შემთხვევაში მხოლოდ დადებითი მანკვანძობები უნდა გამოვიტანოთ, მაგალითად:

მაქსიმალური ქულა: 10.

მოსწავლის სახელი და გვარი _____

კლასი _____

	ყოველთვის	ხანდახან	იშვიათად	არასოდეს
მონაწილეობს დისკუსიებში	10-9-8	7-6-5	4-3-2	1-0
სვამს კითხვებს; ითხოვს განმარტებებს.				
გაკვეთილზე მოდის მომზადებული.				
მონაწილეობს ჯგუფურ აქტივობებში.				
ეხმარება თანატოლებს.				
მუშაობს პროექტებზე.				
მონაწილეობს კლასგარეშე აქტივობებში.				

თქვენ უკვე შეგიძლიათ, იპოვოთ პასუხი ამ თავის დასაწყისში მოცემულ ყველა შეკითხვაზე. დაუბრუნდით კითხვებს და გაეცით პასუხები.

ძირითადი დასკვნები და რეკომენდაციები:

- შეფასების სქემები (რუბრიკები) არის მკაცრად განსაზღვრული კრიტერიუმებისა და მათი გამოყენების წესების ერთობლიობა, რომლის მიხედვითაც ფასდება მოსწავლის მოსწრება ამა თუ იმ აქტივობაში ან საგანში;
- არსებობს განსხვავებული ტიპის და დანიშნულების შეფასების სქემები. იმისდა მიხედვით, თუ რა მიზანს ისახავს კონკრეტული შეფასება და როგორ მიიღწევა ეს მიზანი, განასხვავებენ ანალიტიკურ და ჰოლისტურ, ზოგად და კონკრეტულ შეფასების სქემებს;
- დროის გარკვეული მონაკვეთის განმავლობაში ერთი და იმავე შეფასების სქემის სისტემატურად გამოყენება და შედეგების შედარება მოსწავლის განვითარების ეფექტური საშუალებაა;
- სასურველია, რომ მასწავლებელმა შეფასების სქემის შექმნის პროცესში ჩართოს მოსწავლეები. ეს მოსწავლეებს საშუალებას მისცემს, უფრო კარგად გაერკვნენ იმაში, თუ რას ითხოვენ მათგან.

ამ თავის წაკითხვის შემდეგ თქვენ გეცოდინებათ:

როგორ შეუძლია მოსწავლეს საკუთარი თავის ან თანატოლის შეფასება;

როგორ უნდა შევქმნათ თვითშეფასების სქემები;

როდის უნდა გამოვიყენოთ მოსწავლის თვითშეფასების ან თანატოლთა შეფასების მეთოდი;

როგორ უნდა გამოვიყენოთ თვითშეფასების და თანატოლთა შეფასების სხვადასხვა ფორმა.

გაეცანით ქვემოთ დასმულ შეკითხვებს და დაფიქრდით პასუხებზე:

1. რას ნიშნავს თვითშეფასება?
2. რას ნიშნავს თანატოლთა შეფასება?
3. რომელია თვითშეფასების ან თანატოლთა შეფასების ყველაზე გავრცელებული ფორმა?
4. მოსწავლეში რა თვისებებს ავითარებს თვითშეფასება და თანატოლის შეფასება?

სიტუაცია

მე-10 კლასის ინგლისური ენის მასწავლებელი სისტემატურად ავროვებს ინფორმაციას მოსწავლეების წინსვლის და პრობლემების შესახებ. იგი ამისთვის შეფასების განსხვავებულ მეთოდებს იყენებს. ერთ-ერთი ასეთი მეთოდი მოსწავლეთა მიერ საკუთარი ცოდნის შეფასებაა. მასწავლებელმა იცის, რომ ყველაზე ხალისით მოსწავლეები სწორედ თვითშეფასების სქემებს ავსებენ. უფრო მეტიც, თვითშეფასების სქემის შევსების შემდეგ ისინი ღიად უჩვენებენ ერთმანეთს შედეგებს და ხალისით მსჯელობენ მათ შესახებ. შეფასების ეს ფორმა მასწავ-

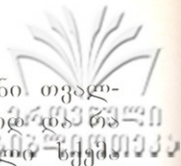
ღებელსაც მოსწონს. მან იცის, რომ იგი ამით ხელს უწყობს მოსწავლეების თვითგანვითარებას და ცოდნის შექმნის პროცესის რეგულირებას. სემესტრის ნახევარმა უკვე გაიარა და მასწავლებელი იღებს გადაწყვეტილებას, ააგოს თვითშეფასების ისეთი სქემა, რომელიც კითხვისა და წერის უნარ-ჩვევებს შეამოწმებს და, ამავე დროს, სასწავლო გეგმაში მოცემულ სწავლის შედეგებზე იქნება ორიენტირებული.

მასწავლებლის მიერ შედგენილი სქემის ნაწილი შემდეგნაირად გამოიყურება:

თვითშეფასების სქემა ინგლისურ ენაში
სახელი, გვარი _____
თარიღი _____
გახაზე სწორი პასუხი

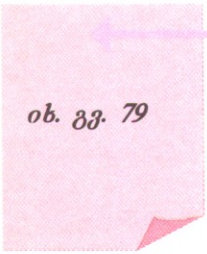
1. ერთი თვალის გადავლებით ვხვდები, რაზეა ტექსტი.
ყოველთვის ზოგჯერ არასოდეს
2. კონტექსტით ვხვდები უცნობი სიტყვების მნიშვნელობას.
ყოველთვის ზოგჯერ არასოდეს
3. სანამ თემის წერას დავიწყებ, ჯერ გეგმას ვადგენ.
ყოველთვის ზოგჯერ არასოდეს
4. ნაწერის შავ ვარიანტს ვასწორებ და გადავწერ.
ყოველთვის ზოგჯერ არასოდეს
5. წერისას ვიცავ დროის ლიმიტს.
ყოველთვის ზოგჯერ არასოდეს
6. ვსარგებლობ ლექსიკონით.
ყოველთვის ზოგჯერ არასოდეს

მოსწავლეები ავსებენ სქემას. შედეგების მიხედვით, ისინი თვალნათლივ ხედავენ, თუ რა გამოსდით კარგად, რა – საშუალოდ და რა – ცუდად. მასწავლებელი მოსწავლეებს სთხოვს, შევსებულ სქემას შეინახონ. რამდენიმე კვირის შემდეგ მოსწავლეები ავსებენ თვითშეფასების იმავე სქემას და ძველ და ახალ შედეგებს ადარებენ. ისინი მასწავლებლის დახმარების გარეშე ხედავენ, თუ რა უნარ-ჩვევები გაიუმჯობესეს და რა მიმართულებით სჭირდებათ მუშაობა.

მოსწავლეებმა შეიძლება შეაფასონ საკუთარი თავი (თვითშეფასება), ასევე შეაფასონ მეგობარი (თანატოლთა შეფასება). მოსწავლის თვითშეფასება და თანატოლთა შეფასება მოსწავლის შეფასების მნიშვნელოვანი კომპონენტებია. შეფასების ეს მეთოდები მნიშვნელოვან ინფორმაციას იძლევა იმის შესახებ, თუ როგორ შეუძლია მოსწავლეს თვალყური ადევნოს საკუთარ პროგრესს. მნიშვნელოვანია ასევე ის, რომ თვითშეფასების სისტემატური გამოყენება მოსწავლეს საკუთარი ცოდნის ობიექტურ შეფასებას აწვავს და დამოუკიდებლად სწავლის ჩვევებს და თვითკრიტიკის უნარს უვითარებს.

თვითშეფასება და თანატოლთა შეფასება მოსწავლეებს აძლევს იმის საშუალებას, რომ უფრო გარგად გააცნობიერონ თავიანთი სუსტი და ძლიერი მხარეები. ამით მათ სწავლის პროცესის მიმართ მეტი პასუხისმგებლობის გრძნობა უვითარდებათ.

მეორე მხრივ, შეფასების ამ მეთოდების გამოყენება მნიშვნელოვანია თავად მასწავლებლისთვისაც – მათი საშუალებით უფრო მეტ ინფორმაციას აგროვებს მოსწავლეების შესახებ და უფრო ეფექტურად შეუძლია დაეხმაროს მათ. თვითშეფასება და თანატოლთა შეფასება მასწავლებელს მოსწავლის განმსაზღვრელ შეფასებაში ეხმარება. თვითშეფასების სხვადასხვა ფორმა არსებობს. მათ შორის გავრცელებულია:

1. შეფასების სქემები:

მოსწავლეები მიღებულ ცოდნას აფასებენ წინასწარ შემუშავებული შეფასების სქემის მიხედვით და ცოდნის ხარისხს ზომავენ ქულებით, ან ისეთი სიტყვების საშუალებით, როგორიცაა: დიან/არა; ყოველთვის/ იშვიათად/არასდროს; ვეთანხმები/არ ვეთანხმები.

იგივე ტექნიკა შეიძლება თანატოლის შეფასების დროსაც გამოვიყენოთ.

2. შემოქმე შენი თავი:

მოსწავლეები მათ მიერ დაწერილ სავარჯიშოებს ან მიმდინარე ტესტებს ასწორებენ წინასწარ შემუშავებული პასუხების მიხედვით და იწერენ ქულებს.

იგივე ტექნიკა შეიძლება თანატოლის შეფასების დროსაც გამოვიყენოთ. აღტერნატივა: პასუხებს მასწავლებელი უკითხავს მთელ ჯგუფს ერთად; მოსწავლეები მასწავლებლის მიერ წაკითხულ პასუხებს ადარებენ მათ მიერ დაწერილს და ბოლოს ითვლიან, თუ რამდენი საკითხი გააკეთეს სწორად.

3. ჩანაწერები:

მოსწავლეები აკეთებენ ჩანაწერებს ან წერენ ინდივიდუალურ დღიურებს იმის შესახებ, თუ რას მიაღწიეს, რას – ვერა, რა შედეგები აქვთ, რა უშლით ხელს სწავლაში და ა.შ.

4. შეხვედრები მასწავლებელთან:

მოსწავლეები ინდივიდუალურად ხვდებიან მასწავლებელს და ესაუბრებიან თავიანთი წარმატებებისა და პრობლემების შესახებ.

თვითშეფასების ყველაზე გავრცელებული ფორმა თვითშეფასების სქემებია. ეს სქემები შეიძლება გამოვიყენოთ განსხვავებულ დროს და განსხვავებულ შემთხვევებში: როდესაც ვამოწმებთ, თუ როგორ დაძლიეს მოსწავლეებმა სახელმძღვანელოში მოცემული ერთი თემა, ერთი გაკვეთილი, ან, სულაც, ერთი სავარჯიშო; როგორ მიაღწიეს სასწავლო გეგმით გათვალისწინებულ კონკრეტულ შედეგს ან შედეგებს; როგორ აითვისეს სასწავლო გეგმით გათვალისწინებული ფაქტობრივი მასალა; როგორ განუვითარდათ გარკვეული უნარ-ჩვევები და სხვ. ზოგიერთ სახელმძღვანელოს თავად ახლავს თვითშეფასების და თანატოლთა შეფასების სქემები. მასწავლებელმა მათ გვერდი არასოდეს არ უნდა აუაროს. ქვემოთ მოგვყავს თვითშეფასების სქემის სამი ნიმუში. სამივე სქემა შეიძლება თანატოლის შესაფასებლადაც გამოვიყენებოდეს. მსგავსი სქემების შემუშავება რთული არ არის. მასწავლებელს უნდა შეეძლოს, რომ სწავლების ყოველ ეტაპზე და ყოველი კონკრეტული მიზნისათვის შექმნას მარტივი, სწრაფად გასაკეთებელი ანალოგიური სქემები. ასეთი სქემების შემუშავებაში შესაძლებელია მოსწავლეებიც მონაწილეობდნენ.

ჯგუფურ მუშაობაში მონაწილეობის თვითშეფასების სქემის ნიმუში (იგივე სქემა დებატებში მონაწილეობის თვითშეფასების დროსაც გამოდგება):

სახელი, გვარი _____
თარიღი _____

შემოხაზე სწორი პასუხი.

- დავალების მოთხოვნას ვუპასუხე ზუსტად. დიას არა
- მოვიყვანე რამდენიმე მაგალითი. დიას არა
- დავიცავი აბზაცები. დიას არა
- დავიცავი სიტყვების რაოდენობა. დიას არა
- ნაშრომი გადავათეთრე. დიას არა

სახელი, გვარი _____

თარიღი _____

აღნიშნე სწორი პასუხი.

ვოკულების ხანდახან იშვიათად არასოდეს

- ჩემს აზრს დიად გამოვთქვამ. --- --- --- ---
- ვცდილობ, არგუმენტირებულად ვისაუბრო. ---- --- --- ---
- როცა სხვა ლაპარაკობს, ყურადღებით ვუსმენ. ---- . --- --- ---
- განსხვავებული აზრი მაინტერესებს. --- --- --- ---
- განსხვავებულ აზრს ვითვალისწინებ. --- --- --- ---
- ვიცი, რომ კამათი ჩხუბში არ უნდა გადაიზარდოს. --- --- --- ---
- დროის ღიმიტს ვიცავ. --- --- --- ---

სახელი, გვარი _____

თარიღი _____

აღნიშნე სწორი პასუხი

ყოველთვის ხანდახან არასოდეს

- შემიძლია მეგობარს მივწერო წერილი. _____
- შემიძლია, შევადგინო განცხადება ნაცნობ თემაზე. _____
- შემიძლია, შევავსო სააპლიკაციო ფორმა. _____
- თემის წერისას ვიყებენ ახლადნასწავლ სიტყვებს. _____
- შემიძლია, ვისაუბრო ჩემი მომავალი სპეციალობის შესახებ. _____
- ჩანაწერის მოსმენისას შემიძლია გავიგო, რაზეა საუბარი. _____
- შემიძლია ლექსიკონის გამოყენება. _____

(გამოყენებულია ევროკავშირის განათლების კომიტეტის მიერ შემუშავებული დებულებები, რომელთა მიხედვითაც ხდება უცხოური ენის ცოდნის დონის დადგენა)

თვითშეფასების შედარებით უფრო არაფორმალური მოდელია მოსწავლეების მიერ ჩანაწერების (დღიურების) წარმოება. მასწავლებელმა მოსწავლეებს უნდა აუხსნას ასეთი ჩანაწერების გაკეთების

მნიშვნელობა და სარგებლობა. მოსწავლეებმა უნდა იცოდნენ, რომ თვითშფავასებაზე ორიენტირებული ჩანაწერები მათ საშუალებას მისცემს, უფრო ნათლად დაინახონ საკუთარი წარმატებებიც და წარუმატებლობებიც. ასევე, დამოუკიდებლად იპოვონ სირთულეების გადაწყვეტილების გზები. ქვემოთ მოგვყავს ასეთი ჩანაწერის ნიმუში:

„დღეს ფიზიკაში ნივთიერების აგებულება აგვისხნეს. მერე ორი ცდა ჩავატარეთ. ცდები მიყვარს. პირველი ცდა კარგად გავიგე. როდესაც მასწავლებელმა გვითხრა, ვარაუდი გამოთქვით, ასე რატომ მოხდაო, მე ხეში ვარაუდი გამოვთქვი და მართალიც აღმოვჩნდი. მაგრამ მეორე ცდა ნამდვილად ვერ გავიგე და გამიჭირდა დასკვნის გაკეთება. მე მგონი დადლილი ვიყავი, ან, უბრალოდ, ყურადღებით არ ვიყავი. არ ვიცი. კიდევ ერთხელ გადავიკითხავ გაკვეთილს და თუ კიდევ ვერ გავიგე რისთვის იყო ის ცდა, მერე მასწავლებელს ან დათოს ვკითხავ.“

თქვენ უკვე შეგიძლიათ, იპოვოთ პასუხი ამ თავის დასაწყისში მოცემულ ყველა შეკითხვაზე. დაუბრუნდით კითხვებს და გაეცით პასუხები.

ძირითადი დასკვნები და რეკომენდაციები:

- მოსწავლეების მიერ საკუთარი შესაძლებლობების და მიღებული ცოდნის შეფასება არის თვითშეფასება, ხოლო მეგობრის, თანაკლასელის შეფასება - თანატოლთა შეფასება;
- თვითშეფასების ან თანატოლთა შეფასების ყველაზე უფრო გავრცელებული ფორმა შეფასების სქემებია. მასწავლებელმა უნდა შეძლოს ყოველი კონკრეტული შემთხვევისა და საჭიროების მიხედვით მარტივი და კონკრეტული შეფასების სქემების შემუშავება;
- ჩანაწერი თვითშეფასების ერთ-ერთი ფორმაა. ჩანაწერის საშუალებით მოსწავლე ობიექტურად აფასებს საკუთარ წარმატებებს და პრობლემებს და ეძებს სირთულის გადალახვის გზებს;
- თვითშეფასება და თანატოლთა შეფასება შეფასების ის მეთოდებია, რომლის დროსაც მოსწავლე დამოუკიდებლად, მასწავლებლის უშუალო მონაწილეობის გარეშე ადევნებს თვალს ცოდნის მიღების პროცესს და აფასებს თავის შესაძლებლობებს. ეს კი მას დამოუკიდებლად სწავლის უნარ-ჩვევას უყალიბებს.

პრობლემის გადაჭრის პროცესის შეფასება

ამ თავის წაკითხვის შემდეგ თქვენ გეცოდინებათ:

რატომ არის მნიშვნელოვანი პრობლემის გადაჭრის პროცესის გაანალიზება და შეფასება;

რას გულისხმობს პრობლემის გადაჭრამდე გადადგმული ნაბიჯების ანალიზი და შეფასება;

როგორ უნდა შეაფასოთ, თუ რამდენად კარგად ესმით და აღწერენ მოსწავლეები პრობლემის გადაჭრის პროცესს;

როგორ შეიძლება დავადგინოთ მოსწავლეთა კონკრეტული და სპეციფიკური საჭიროებები პრობლემის გადაჭრასთან დაკავშირებით.

სიტუაცია

მასწავლებელს კლასში 25 მოსწავლე ჰყავს. იგი დაინტერესებულია, დაადგინოს, თუ რამდენად კარგად ესმით მოსწავლეებს განტოლებები და რამდენად შეუძლიათ გამოიყენონ ისინი სხვადასხვა სირთულის პრობლემების გადასაჭრელად. ასევე, მას სურს, გაიგოს, დროული იქნება თუ არა ახალ მასალაზე გადასვლა. ამიტომ ახალ საკითხებზე გადასვლამდე მასწავლებელი აფასებს მოსწავლეთა ცოდნას განტოლებების გამოყენებასთან დაკავშირებით.

მასწავლებელი წინასწარ მოემზადა გაკვეთილის ჩასატარებლად. მან გადახედა მასალას, რომელიც მოსწავლეებმა გაიარეს წინა კვირას. მასწავლებელმა აარჩია რამდენიმე სხვადასხვა სირთულის ამოცანა და დაახარისხა ისინი სირთულის მიხედვით. მან გაითვალისწინა თავისი მოსწავლეების შესაძლებლობები და ჩამონათვლიდან შეარჩია სამი სხვადასხვა სირთულის პრობლემა. დაინიშნა დრო, გააკეთა შესაბამისი ჩანაწერები და ამოხსნა თითოეული მათგანი. მასწავლებელმა იცის, რომ მისგან განსხვავებით, ამოცანის ამოსახსნელად მოსწავლეებს ორჯერ მეტი დრო დასჭირდებათ. ის კარგად იცნობს

მოსწავლეებს და დარწმუნებულია, რომ ერთი ამოცანის ამოხსნას ყველა მოსწავლე მოახერხებს, მეორე ამოცანას მოსწავლეთა უმეტესობა ამოხსნის, ხოლო მესამე, შესაძლოა, ყველასთვის რთული იყოს.

მასწავლებლისათვის მნიშვნელოვანია პროცესის აღწერა თუ დაეკვირვება მარტივი პრობლემის გადაჭრის დროს. მასწავლებელმა იცის, რომ შესაძლოა ზოგიერთი მოსწავლე რამდენიმე მცდარი ნაბიჯის გადადგმის შემდეგ მიხვდეს საკუთარ შეცდომას და თავიდან დაიწიოს პრობლემის გადაწყვეტის გზების ძიება.

შესაძლოა, ზოგიერთმა მოსწავლემ შესანიშნავად აღწეროს მის მიერ გადადგმული ნაბიჯები, მაგრამ სასურველ შედეგს ვერ მიაღწიოს, ანუ მან ამოცანა ვერ ამოხსნას. პრობლემა ვერ გადაჭრას. მოსწავლეთა მიერ აღწერილი ნაბიჯები მასწავლებელს საშუალებას მისცემს, დაინახოს, როდის დაიწიეს მოსწავლეებმა მცდარი გადაწყვეტილებების მიღება და რა იყო ამის მიზეზი.

გ ა კ ვ ე თ ი ღ ი ს და წ ე ე ბ ი ს ა ს მასწავლებელი ძალიან ნათლად აცნობს მოსწავლეებს, თუ რა მოეთხოვებათ მათ. იგი უხსნის მოსწავლეებს, რომ ეს არ არის ის შემთხვევა, როცა ყველაზე მთავარია სწორი პასუხის გაცემა. ამ შემთხვევაში მასწავლებლისათვის ბევრად მნიშვნელოვანია, თუ როგორ, რა გზით ხსნიან ისინი ამოცანებს. მისთვის მნიშვნელოვანია, არასწორი პასუხის დროსაც იცოდეს, თუ რა გზით ცდილობდა მოსწავლე პრობლემის გადაწყვეტას და რა კონკრეტული ნაბიჯები გადადგა.

აქედან გამომდინარე, მოსწავლეებმა უნდა გააკეთონ ჩანაწერები, რომელთა ანალიზი საშუალებას მისცემს კვდაგოვს, დაადგინოს, თუ სად უშვებენ

შეცდომებს მოსწავლეები და გაუწიოს მათ დახმარება.

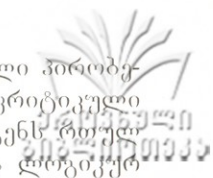
მასწავლებელი აძლევს მოსწავლეებს სამ ამოცანას, სთხოვს ჩანაწერების გაკეთებას და ჰპირდება, რომ ვინც დავალებას დასრულად შეასრულებს, 10 ქულას მიღებს და მის წარმატებას დღომშიც გაითვალისწინებს. მასწავლებელი მოსწავლეებს ამოცანების ამოხსნასა და პროცესის დოკუმენტირებაზე 45 წუთს აძლევს. დავალების დასრულების შემდეგ იბარებს მოსწავლეთა ნამუშევრებს და იწყებს მათ ანალიზს.

მასწავლებელი ეცნობა ჩანაწერებს, აანალიზებს მათ და ხედავს, რომ კლასში სამი ჯგუფი იკვთება: 1. მოსწავლეები, რომლებმაც ორი ამოცანა მაინც ამოხსნეს და ამოხსნის გზები კარგად ჩაწერეს; 2. მოსწავლეები, რომლებმაც ორი ამოცანა მაინც ამოხსნეს, მაგრამ ამოხსნის გზები ცუდად ჩაწერეს; 3. მოსწავლეები, რომლებმაც საერთოდ ვერ გაიგეს ამოცანის ამოხსნის პროცესი და ძირითადად არასწორი პასუხები გასცეს. ასეთმა შედეგებმა მასწავლებელი დაარწმუნა, რომ სხვადასხვა სირთულის ამოცანების ამოსახსნელად კვადრატული განტოლების გამოყენების პროცესი ყველასათვის ნათელი არ იყო. ამიტომ კიდევ ერთი გაკვეთილი უნდა ჩაეტარებინა ამ თემაზე და გაეთვალისწინებინა ყველა ის შეცდომა, რომელიც გამოიკვეთა მოსწავლეთა ჩანაწერებში.

უმეტეს შემთხვევაში მასწავლებელი ამოწმებს მოსწავლის მიერ გადაჭრილი პრობლემის მართებულობას და აფასებს შესაბამისი ქულებით. შეფასების ეს ფართოდ გავრცელებული ხერხი მნიშვნელოვანია, მაგრამ ნაკლებად იძლევა ინფორმაციას მოსწავლეთა სპეციფიკური და კონკრეტული საჭიროებების შესახებ.

ამ თავში ვსაუბრობთ ისეთ მეთოდზე, რომლის დახმარებითაც შესაძლებელია პრობლემის გადაჭრამდე გადადგმული ნაბიჯების ანალიზი და შეფასება. ამ მეთოდით მუშაობის დროს მოსწავლეები აკეთებენ თანმიმდევრულ ჩანაწერებს პრობლემის გადასაჭრელად ჩატარებული სამუშაოს შესახებ. ეს მეთოდი ორიენტირებულია უფრო პროცესზე და არა შედეგზე. ამ მეთოდს პრობლემის გადაჭრის პროცესის შეფასება შეიძლება ვუწოდოთ. იმისთვის, რომ პრობლემის გადაჭრის პროცესი უფრო ნათელი გახდეს, გავიხსენოთ, თუ რა არის პრობლემა და ჩამოვთვალოთ პრობლემის გადაჭრის შესაძლო ეტაპები, რომლებიც, რა თქმა უნდა, საგნისა და პრობლემის სპეციფიკიდან გამომდინარე, შეიძლება გარკვეულწილად განსხვავებული იყოს:

პრობლემად ითვლება ისეთი სიტუაცია, რთული საკითხი, ამოცანა, რომელიც საჭიროებს შესწავლას და გადაჭრას. პრობლემის

გადაჭრა გულისხმობს გარკვეული პრობლემის ამოსახსნელი პირობების, ხერხების ან დამხმარე საშუალებების მოფიქრებას კრიტიკული და შემოქმედებითი გზით. პრობლემის გადაჭრა წარმოადგენს როგორც სააზროვნო უნარ-ჩვევას, რომელიც ეფუძნება ცოდნასა და ლოგიკურ აზროვნებას.

პრობლემის გადაჭრის შესაძლო ეტაპებია:

1. პრობლემის განსაზღვრა;
2. შესაფერისი ინფორმაციის შეგროვება;
3. პრობლემის გამომწვევი შესაძლო მიზეზების დადგენა;
4. პრობლემის გადაჭრის სხვადასხვა ხერხების მოფიქრება;
5. პრობლემის გადაჭრის საუკეთესო გზის არჩევა;
6. პრობლემის გადაჭრის გეგმის ჩამოყალიბება;
7. შედეგების შემოწმება და შეფასება.

პრობლემების გადასაჭრელად მოსწავლეების მიერ გადადგმული ნაბიჯების აღწერას, ანუ პროცესის შეფასების მეთოდს მასწავლებლისათვის სამი მიზანი აქვს:

1. შეაფასოს, თუ როგორ გადაჭრიან მოსწავლეები პრობლემებს;
2. განსაზღვროს, თუ რამდენად კარგად ესმით და აღწერენ მოსწავლეები პრობლემის გადაჭრის პროცესს;
3. შეისწავლოს მოსწავლეების აზროვნების პროცესი და განიხილოს მათთან ერთად პრობლემის გადაჭრის წარმატებული და წარუმატებელი გზები.

ეს მეთოდი საშუალებას აძლევს მასწავლებელს, გაანალიზოს მოსწავლეთა ჩანაწერები. ჩანაწერების ანალიზის შედეგად მასწავლებელს შეუძლია დაადგინოს პრობლემის გადაჭრის როგორი უნარ-ჩვევები აქვს თითოეულ მოსწავლეს; მისცეს მოსწავლეს დროული და მნიშვნელოვანი რჩევები, რომელთა დახმარებითაც მოსწავლე უკეთ გაიგებს საკუთარი შეცდომების მიზეზს და ისწავლის პრობლემის გადაჭრის პროცესის კონტროლს.

პრობლემის გადაჭრის ეფექტიანი პროცედურების ცოდნა და გამოყენება მნიშვნელოვანია ნებისმიერი საგნის შესწავლისთვის.

საზოგადოებრივი მეცნიერებების სწავლების დროს პრობლემების გადაჭრა მიმდინარეობს წყაროების ანალიზზე, რეალურ სიტუაციებზე დაყრდნობით, სხვადასხვა ფაქტორების გათვალისწინებით და ა.შ.

საბუნებისმეტყველო საგნებში – პრობლემური სიტუაციების გადაწყვეტა ეფუძნება კვლევებს, ექსპერიმენტებს, ცდებს, ანალიზს და ა.შ.

მუსიკაში, სახვით და გამოყენებით ხელოვნებაში/შრომით სწავლე-

ბაში პრობლემების გადაჭრა უფრო შემოქმედებითი ხასიათისაა.

ქართულში პრობლემის გადაჭრა მიმდინარეობს კრიტიკული აზროვნებისა და შემოქმედებითი მიდგომის გზით.

უცხო ენებში არსებობს საკითხავი, მოსასმენი, წერითი დოკუმენტები ტექსტებითი პრობლემური ამოცანები.

მასწავლებლის მიერ პრობლემა ისე უნდა იქნას დასმული, რომ მოსწავლეებს შემოქმედებითი და კრიტიკული აზროვნების საშუალება მისცეს. მნიშვნელოვანია, მასწავლებელმა განიხილოს მოსწავლეთა მიერ გაკეთებული დეტალური ჩანაწერები და გააკეთოს კომენტარები.

პრობლემის გადაჭრის პროცესის შეფასების სასწავლო მიზნებს წარმოადგენს:

- მოსწავლეებმა შეძლონ ნაცნობი პრინციპების განზოგადება და პრობლემებთან მისადაგება;
- პრობლემის გადაჭრის უნარ-ჩვევების განვითარება;
- საგნის სპეციფიკის გათვალისწინება;
- სწავლის სტრატეგიების და უნარ-ჩვევების განვითარება.

პრობლემის გადაჭრის პროცესის შეფასება ზემოთ აღწერილ შემთხვევასთან დაკავშირებით

1. აირჩიე ერთი, ორი ან სამი პრობლემა იმ მასალიდან, რომელსაც მოსწავლეები წინა კვირაში სწავლობდნენ. თუ აირჩევ სამ პრობლემას, მაშინ ეცადე, რომ იქიდან ერთის ამოხსნა მთელ კლასს შეეძლოს, მეორის ამოხსნა კლასის ძირითად ნაწილს, ხოლო მესამე, შესაძლოა, რთული იყოს ყველასათვის.

2. ამოხსენი პრობლემები შენ თვითონ და ნაიწერე ყველა ის ნაბიჯი, რომელიც გადადგი ამ პრობლემების გადაჭრისას. ნაინიშნე, რა დრო დაგჭირდა პრობლემების გადასაჭრელად და რამდენი ნაბიჯი დაგჭირდა თითოეულ მათგანს.

3. თუ აღმოაჩენ, რომ რომელიმე პრობლემის გადაჭრა ძალიან ბევრ დროს ითხოვს, ან ძალიან რთულია, შეცვალე ან გაამარტივე.

4. მას შეძლე, რაც პრობლემებს შეარჩევ, ჩათვალე, რომ მოსწავლეებს ორჯერ მეტი დრო მაინც დაგჭირდებოთ იმავე დავალების შესასრულებლად. ეცადეთ, რომ ინსტრუქციები იყოს ძალიან ნათელი.

5. კარგად აუხსენით მოსწავლეებს, რომ ეს არ არის ტესტი, სადაც მთავარია პასუხის გაცემა. ბევრად მნიშვნელოვანია, თუ რა გზით გადაჭრიან ისინი პრობლემებს. მოსწავლეთა ჩანაწერების ანალიზით

შესაძლებელია იმის დადგენა, თუ სად უშეგებენ მოსწავლეები შეცდომას და რა ტიპის დახმარება დასჭირდებათ.

6. მოსწავლეთა ნამუშევრების განხილვის დროს თავდაპირველად გააკეთეთ სიტყვიერი წამახალისებელი კომენტარები და შემდეგ გაძლიერებულად ზოგადი ხასიათის ხარვეზები.

7. სთხოვეთ ისეთ მოსწავლეებს, რომლებმაც განსაკუთრებით კარგად გაართვეს თავი დავალებას, წარუდგინონ თავიანთი ნამუშევარი სხვებს დეტალური, ნაბიჯ-ნაბიჯ განხილვის მეთოდით.

8. შეფასების ეს მეთოდი გამოიყენეთ საშინაო დავალებების დროსაც. სთხოვეთ მოსწავლეებს, მიცემული პრობლემებიდან ერთი მაინც ამოხსნან ასეთი გზით. წახალისეთ ისინი ასეთი მუშაობისათვის.

ძირითადი დასკვნები და რეკომენდაციები:

- მასწავლებელს პრობლემის გადაჭრის პროცესის შეფასება ეხმარება, გამოიკვლიოს საერთო სირთულეები, რომლებიც ხელს უშლის მოსწავლეებს წინსვლაში და წარმოადგენს ახალი მასალის აუთვისებლობის საფუძველს;

- მეთოდი, რომლითაც პრობლემის გადაჭრის პროცესი ფასდება, ნათელს ხდის მოსწავლეებისათვის პრობლემის გადაჭრის წარმატებულ და წარუმატებულ გზებს;

- ბევრი მოსწავლისთვის ჩანაწერების ხშირად გაკეთება, შესაძლოა, რთული აღმოჩნდეს, მაგრამ დროთა განმავლობაში ისინი ეჩვევიან პროცესის განხილვას, რაც სწავლის მნიშვნელოვან უნარჩვევას წარმოადგენს;

- ამ მეთოდით მუშაობის დროს მასწავლებელი ითვალისწინებს მოსწავლეთა წარმატებების სხვადასხვა დონეს და ყველა მოსწავლეს აძლევს საშუალებას, მიიღოს აქტიური მონაწილეობა ჩანაწერების გაკეთების პროცესში;

- აღნიშნული მეთოდი ნათელს ხდის მოსწავლეთა საჭიროებებს და საშუალებას აძლევს მასწავლებელს, შეარჩიოს სწორი სტრატეგია შემდგომი საქმიანობისათვის;

- ამგვარი სწავლება სასწავლო პროცესს ინტელექტუალურად უფრო დატვირთულს ხდის, ამაღლებს მოსწავლეთა მოტივაციის დონეს და აძლიერებს სასწავლო პროცესში მათი ჩართულობის ხარისხს.

კომუნიკაცია

ამ თავის წაკითხვის შემდეგ თქვენ გეცოდინებათ:

რას ნიშნავს კარგი კომუნიკაცია;

რატომ არის მასწავლებლისთვის მნიშვნელოვანი ვერბალური და არავერბალური კომუნიკაციის უნარ-ჩვევები;

როგორ უნდა გააუმჯობესოთ ვერბალური და არავერბალური კომუნიკაცია.

გაეცანით ქვემოთ დასმულ შეკითხვებს და დაფიქრდით პასუხებზე:

1. რამდენად არის დამოკიდებული მოსწავლეების აკადემიური მოსწრება მასწავლებლის კომუნიკაციის უნარზე?
2. რამდენად დიდი მნიშვნელობა აქვს თქვენს ხმას და სამეტყველო ენას მოსწავლეებისათვის?
3. როგორ უნდა მართოთ კომუნიკაციის უნარ-ჩვევები სწავლებისა და სწავლის გასაუმჯობესებლად?

კლასში ხმაურია და მასწავლებელს უჭირს მოსწავლეებთან კონტაქტი. მასწავლებელი ხმამაღალი საუბრით ცდილობს, გადასწავლოს მათი ხმები. იგი დარწმუნებულია, რომ კლასისთვის მიცემული ინსტრუქციები ყველასთვის გასაგებია, რადგან მისი ხმა ყველგან აღწევს. მასწავლებელს ესწრება კოლეგა და დიქტოფონზე იწერს გაკვეთილს. მასწავლებლები წინასწარ თანხმდებიან, რომ გაკვეთილების შემდეგ მათ ერთად უნდა განიხილონ ჩატარებული გაკვეთილი. მასწავლებელი, რომლის გაკვეთილის ჩანაწერსაც ისმენენ, საკუთარი ხმის სიმადლით გაოცებულია. იგი შეწუხებული და უკმაყოფილოა საკუთარი საუბრით და უჭირს იმის დაჯერება, რომ ის, ვინც ასე უსიამოვნოდ ყვირის, თავადაა.

როგორ ფიქრობთ, შესაძლებელია თუ არა, რომ თქვენც იგივე რეაქცია გქონდეთ საკუთარი ხმისა და მეტყველების მოსმენის შემდეგ? იმისათვის, რომ თქვენი პასუხი ობიექტური იყოს, ჩაიწერეთ ერთ-ერთი გაკვეთილი. ამის გაკეთება რთული არ არის და არც კოლეგის დასწრებაა აუცილებელი. უბრალოდ, ჩართეთ მაგნიტოფონი ან დიქტოფონი და ჩაიწერეთ გაკვეთილის მსვლელობა. მოისმინეთ და შეადარეთ თქვენი რეაქცია აღნიშნულ შემთხვევაში აღწერილ მასწავლებლის რეაქციას. შემდეგ შეავსეთ თვითშეფასების სქემა.

მასწავლებლის თვითშეფასების სქემა

კითხვები	დიახ	არა
გამოვხატავ თუ არა ნათლად იმას, რისი თქმაც მსურს?		
სასიამოვნოდ აღიქმება ჩემი ხმის სიმაღლე თუ არა?		
ძალიან ჩქარა ვსაუბრობ თუ არა?		
არის თუ არა ჩემი საუბარი მონოტონური და უემოციო?		
ყველა სიტყვას ნათლად და გასაგებად წარმოვთქვამ?		
არის თუ არა ჩემი სამეტყველო ენა რთული და ტერმინოლოგიით დატვირთული?		
ვიყენებ თუ არა აქტიური მოსმენის ტექნიკას?		
გაძლევა თუ არა განსაზღვრულ დროს მოსწავლეებს კითხვებზე პასუხების გასაცემად?		

პასუხების გაანალიზების შემდეგ განსაზღვრეთ ხარვეზები. მეტი ობიექტურობისთვის, სთხოვეთ სხვა მასწავლებელს, მოუსმინოს ჩანაწერს და მიგანიშნოთ იმაზე, რის გამოსწორებასაც საჭიროებით.

სანამ საკუთარ გაკვეთილს ჩაიწერდეთ, გაეცანით ქვემოთ მოცემულ თეორიულ მასალას, რომელიც საშუალებას მოგცემთ, უკეთესად მართოთ საკუთარი კომუნიკაციის უნარ-ჩვევები.

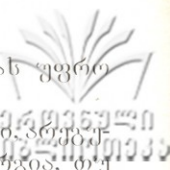
კომუნიკაცია წარმოადგენს რთულ პროცესს, რომელიც გულისხმობს ინფორმაციის ან იდეების გაცვლას ვერბალურად (სიტყვიერად), არავერბალურად (არასიტყვიერად), თუ წერილობით. ეფექტიანი კომუნიკაცია გულისხმობს არამარტო ინფორმაციის მიწოდებას, არამედ მიღებას, რაც ითვალისწინებს მოსმენას, დაკვირვებასა და შეგრძნებას. ადამიანების უმრავლესობა ფიქრობს, რომ არა აქვს პრობლემა კომუნიკაციაში, თუმცა, თუ სისტემატურად დავაკვირდებით ჩვენს კომუნიკაციურ უნარ-ჩვევებს, აუცილებლად ვიპოვით ხარვეზს. მასწავლებელს არ შეუძლია წინასწარ განსაზღვროს, თუ როგორი რეაქცია ექნება მოსწავლეს შეთავაზებულ აქტივობაზე, საუბარზე ან დასმულ შეკითხვაზე. მასწავლებლის რეაქცია, ვერბალური თუ არავერბალური, ნებისმიერ საკლასო სიტუაციაში გავლენას ახდენს მასწავლებლისა და მოსწავლის ურთიერთობაზე. იმისათვის, რომ მასწავლებელს შესაბამისი რეაქცია ჰქონდეს, სჭირდება კარგად განვითარებული კომუნიკაციის უნარ-ჩვევები და იმის გაგების უნარი, თუ რას როგორ აღიქვამენ მოსწავლეები.

ხმის გამოყენება

მასწავლებლის ხმა საკლასო კომუნიკაციის მნიშვნელოვანი საშუალებაა. ხმას აქვს ზოგიერთი ფიქსირებული თვისება, რომელიც აძლევს მას განსაკუთრებულ ხასიათს. აქედან გამომდინარე, სასურველი ეფექტის მისაღწევად, თქვენ შეგიძლიათ შეცვალოთ ხმის დონე, ბგერის სიმაღლე, ტონი, მკაფიოობა და გამოხმატველობა, რათა ხმა უფრო ეფექტურად გამოიყენოთ და ყურადღება გაამახვილოთ იმაზე, რასაც ამბობთ.

მეტყველება არამხოლოდ შინაარსის გადასცემის, არამედ მოსწავლესთან ურთიერთობის საშუალებაა. მოსწავლეთა სახელების გამოყენება, მათი კლასგარეშე ცხოვრებით დაინტერესება, მათი გამოცდილების დაფასება ქმნის კომუნიკაციისათვის დადებით ატმოსფეროს.

დისციპლინის დასამყარებლად მასწავლებელი მეტყველებას ხშირ-

ად უარყოფითი ფორმით იყენებს. თუმცა, დადებით მიდგომას ვფერო მუტი შედეგი მოაქვს.

ყველა ადამიანს შეუძლია ისწავლოს სასიამოვნო საუბარი. კარგია, თუ შეგვიძლია სხვადასხვა ტონალობის ეფექტიანად გამოყენება, მაგრამ არ უნდა ვიღაპარაკოთ ძალიან ხმაძაღლა, თუ ამის უკიდურესი აუცილებლობა არ არის. ცნობილია, რომ ხმაძაღლა მოსაუბრე მასწავლებელს ჰკავს ხმაურიანი კლასი. თუ ზედმეტს ვყვიროთ, მაშინ ყვირილი ჩვევაში გადადის.

რასაკვირველია, კლასში მასწავლებლის ხმა ყველას უნდა ესმოდეს, მაგრამ ამისთვის ყვირილი საჭირო არ არის.

თუ მასწავლებელი მკაფიოდ და ნათლად გამოთქვამს სიტყვებს, შესაძლოა, ხმადაბლა ნათქვამიც გასაგები იყოს მთელი კლასისთვის. ხმის რეგულაცია და პროექცია ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორია კომუნიკაციაში. ხშირად თქვენი საუბრის შინაარსი განსაზღვრავს ხმის ტონს. ადამიანს, შესაძლოა, ჰქონდეს მაღალი ან დაბალი ტონი, მაგრამ რომელია ბუნებრივი, ამის გარჩევა მოსწავლეებს არ უჭირთ. სათქმელის ხაზგასასმელად, სასურველია, ხმის სიმაღლე დავწიოთ. ხმის სიდაბლე მნიშვნელოვნების შეგრძნებას ბაღებს და, ყურადღების მიქცევის მიზნით, უფრო

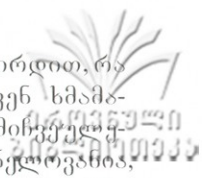

ავტორიტეტული და სანდოა. ჩვენ შეგვიძლია ხმა ავიმაღლოთ, მაგრამ თუ ისედაც ხმაძაღლა საუბარი გვანასიათებს, ამას არ ექნება იგივე შედეგი. მშვიდი, გაწონასწორებული საუბარი მსმენელზე გაცილებით უფრო დიდ გავლენას ახდენს. თუმცა, გარკვეულ სიტუაციაში შეიძლება აუცილებელიც იყოს ჩქარი ლაპარაკი, მაგრამ ამ დროს ყურადღება უნდა მიექცეოდეს გამოთქმას.

ხმის საშუალებით სასურველი შედეგის მისაღწევად, საჭიროა.

ზ ე მ ო ა ღ ნ ი შ ნ უ ლ ი

ფაქტორები ეფექტურად გამოვიყენოთ. მაგალითად, მასწავლებელი ვერ შეიძლება ეფექტიან კომუნიკაციას, თუ მისი ხმის სიმაღლე მისაღებია, მაგრამ სიტყვებს ნათლად და მკაფიოდ არ გამოთქვამს.

დაუბრუნდით თქვენი გაკვეთილის ჩანაწერს და დააკვირდით, რა ეფექტს ახდენს მოსწავლეებზე თქვენი საუბარი. თუ თქვენ ხმაოდ-
 ღლა საუბრობთ და მოსწავლეებიც თქვენგან ასეთ ტონს მიიღებენ,
 ბი არიან, სასურველ შედეგს ვერ მიაღწევთ. ასევე, მნიშვნელოვანია,
 თქვენი ხმა გამოხატავდეს ემოციას. თუ ვინმეს აქვთ, თქვენი ხმა
 უნდა იყოს სასიამოვნო; თუ რამე მოგწონთ, ხმაში სიხარული უნდა
 იგრძნობოდეს; თუ დისციპლინაზე საუბრობთ, თქვენი ხმა უნდა იყოს
 მომთხონი. თუ თქვენ ყველაფერზე ერთნაირი ხმით საუბრობთ, მაშინ
 არ გაგიკვირდეთ, რომ მოსწავლეები ყველა თქვენს ნათქვამს ერთგ-
 ვაროვნად აღიქვამენ.

მასწავლებლის სამეტყველო ენა

იმისათვის, რომ მოსწავლეებს განუვითარდეთ მეტყველების უნარი,
 აუცილებელია, რომ მათ კარგად ესმოდეთ მასწავლებლის საუბარი.
 მოსწავლეებმა, შესაძლოა, არ იცოდნენ ისეთი სიტყვების მნიშვნელო-
 ბა, რომელიც მასწავლებლის ყოველდღიური მეტყველებისთვისაა
 დამახასიათებელი.

მოსწავლეებს უნდა ველაპარაკოთ მათთვის გასაგებ ენაზე. ეს
 არ ნიშნავს იმას, რომ მოსწავლეს არ უნდა ვასწავლოთ საგანთან
 დაკავშირებული ტერმინოლოგია. ამ ტერმინოლოგიას მოსწავლე თან-
 დათანობით უნდა ითვისებდეს. მოსწავლეებისათვის მარტივია ახალი
 მასალის გაგება, თუ მას დავაკავშირებთ უკვე ნაცნობ თემებთან.

კიდევ ერთხელ განიხილეთ თქვენი გაკვეთილის ჩანაწერი და
 დაადგინეთ თქვენი სამეტყველო ენის სპეციფიკა ქვემოთ მოცემულ
 კითხვებზე პასუხების გაცემით:

- რა არის თქვენს საუბარში დადებითი?
- გაიხსენეთ, თქვენი მოსწავლეებიდან რამდენი იყენებს იმავე ტერ-
 მინებს და ფრაზოლოგიას, რომელსაც თქვენ ხმარობთ? თუ საკმაოდ
 მცირე, რას ნიშნავს ეს?
- ხომ არ მიგვანიშნებს ეს იმაზე, რომ მათ არ ესმით ამ ტერმინე-
 ბის მნიშვნელობა?
- როგორ წარმოადგენთ და განმარტავთ უცხო სიტყვებს
 გაკვეთილზე?
- ჩამოწერეთ, რომელ სპეციფიკურ სიტყვებს თუ ფრაზებს
 იყენებთ?
- რა სახით მისცემთ მოსწავლეებს შესაძლებლობას, რომ ივარჯი-

პაუზა

საუბრის დროს მეტად მნიშვნელოვანია პაუზა. მასწავლებელს შეუძლია ის ძალზედ ეფექტიანად გამოიყენოს რომელიმე საკითხის მნიშვნელობაზე ხაზგასასმელად. ასევე აუცილებელია პაუზის გაკეთება და მოთმინება, სანამ მოსწავლე პასუხს გასცემს თქვენ მიერ დასმულ კითხვას. კვლევებმა აჩვენეს, რომ პაუზისთვის საუკეთესო დროა 3 წამიდან თხუთმეტ წამამდე და ზემოთ, კითხვის სირთულის შესაბამისად.

ყურადღების მიპყრობა

მასწავლებელმა გააკეთილის დასაწყისშივე ისეთ ხერხს უნდა მიმართოს, რომ მიიპყროს მოსწავლეთა ყურადღება. შესაძლოა მასწავლებელს ამისთვის რამე წესი აქონდეს შემოღებული. მაგალითად: „ვითვლი სამამდე. როდესაც ვიტყვი სამს, ყველა მოსწავლე მზად იქნება გააკეთილისთვის“. სანამ ლაპარაკს დაიწყებდეთ, დარწმუნდით, რომ ყველა მოსწავლე ჩუმიდ არის, გხედავთ და ყურადღებით გისმენთ. საუბრის დროს ნუ იმოძრაებთ, რადგან ამან შეიძლება გაფანტოს მოსწავლეთა ყურადღება.

არავერბალური კომუნიკაცია

არავერბალურ კომუნიკაციაში შედის ადამიანის ჩაცმულობა, ქესტიკულაცია, პოზა, სახის გამომეტყველება (მიმიკა), მანერები, მზერა. არავერბალური კომუნიკაცია აძლიერებს ან ამცირებს ვერბალურს და დამოკიდებულია იმაზე, თუ რამდენად ემთხვევა ერთმანეთს ვერბალური და არავერბალური სიგნალები. ხმას ტონალობისა და ინტონაციის შესაბამისი ქესტიკულაცია და სახის გამომეტყველება უნდა ახლდეს. მაგალითად, შეიძლება შეკითხვა ისე წარმოვთქვათ, რომ მოსწავლემ მასში თხოვნა შეიცნოს. ტონი და ხმის ტემპი ხშირად თითქოს ცვლის სიტყვების შინაარსსაც კი. მკვლევარების აზრით, ადამიანი საუბრის დროს ინფორმაციის 55%-ს არავერბალური კომუნიკაციით იღებს.

თქვენ უკვე შეგიძლიათ, იპოვოთ პასუხი ამ თავის დასაწყისში მოცემულ ყველა შეკითხვაზე. დაუბრუნდით კითხვებს და გაეცით პასუხები.

ძირითადი დასკვნები და რეკომენდაციები:

- ეფექტიანი კომუნიკაციის უნარ-ჩვევა მასწავლებელს უადვილებს მოსწავლეებთან ურთიერთობას, სწავლებისა და სწავლის პროცესის უკეთ წარმართვას და მოსწავლეების ჩართვას სასწავლო პროცესში;
- მასწავლებლის მონდომებისა და სურვილის შემთხვევაში, შესაძლებელია საკუთარი ხმისა და სამეცნიერო ენის დახვეწა;
- მასწავლებელი, რომელიც საუბრის დროს არ ხმარობს გაუგებარ სამეცნიერო ენას და აქტიურად უსმენს მოსწავლეს, მეტ წარმატებებს აღწევს;
- ვერბალური და არავერბალური კომუნიკაციის უნარ-ჩვევები ავსებენ ერთმანეთს და მასწავლებელი, რომელიც ეფექტიანად იყენებს მათ, უფრო ნაკლებ ენერგიას ხარჯავს კლასში და უკეთეს შედეგებს იღებს.

ამ თავის წაკითხვის შემდეგ თქვენ გეცოდინებათ:

კომუნიკაციის რა საშუალებები არსებობს;

რას ნიშნავს აქტიური მოსმენა;

როგორია დახურული და ღია კითხვები;

როგორ უნდა წარმართოთ ეფექტიანი ახსნის, კითხვა-პასუხისა და დიალოგის პროცესი.

აქტიური მოსმენა

სიტუაცია

მასწავლებელი გაკვეთილზე მოქმედებს წინასწარ შედგენილი გეგმის მიხედვით და ცდილობს, არ დაარღვიოს განსაზღვრული დროის ლიმიტი. ერთ-ერთი აქტივობის დროს მასწავლებელი მოსწავლეებს უსვამს კითხვებს. მოსწავლეთა უმეტესობა აქტიურობს. მასწავლებელს სურს, მიიღოს სწორი და სწრაფი პასუხები. მოსწავლეებს, რომლებიც აყოვნებენ პასუხებს, აწყვეტინებს და საპასუხოდ სხვა მოსწავლეს იწვევს. მოსწავლეების არასწორი პასუხის შემთხვევაში მასწავლებელი გამოხატავს უკმაყოფილებას და გაღიზიანებას. დროთა განმავლობაში კითხვებზე მოპასუხე მოსწავლეთა რაოდენობა კლებულობს და ბოლოს მხოლოდ ორი მოსწავლე იღებს მონაწილეობას. მასწავლებელი მუდმივად ამოწმებს დროს და კმაყოფილია, რომ კითხვები განსაზღვრულ დროში ამოწურა.

განიხილეთ სიტუაცია, გაეცანით ქვემოთ მოცემულ განმარტებებს და ადვილად დაადგინოთ, არის თუ არა ეს მასწავლებელი აქტიური მსმენელი.

აქტიური მოსმენა არის მოსმენისა და პასუხების გაცემის ისეთი ფორმა, რომელიც აუმაჯობებს ურთიერთგაგებას. აქტიური მოსმენის დროს მსმენელი მთლიანად არის ჩართული მოსმენის პროცესში და თანაუგრძნობს მოსაუბრეს. ის ხშირად იმეორებს მოსაუბრის სიტყვებს, რათა დააზუსტოს სწორად გაიგო თუ არა მისი ნათქვამი. ასეთი ქცევა მოსაუბრეს ეხმარება, საჭიროების შემთხვევაში, კიდევ ერთხელ განმარტოს თავისი მოსაზრება.

მასწავლებელი, რომელიც აქტიური მსმენელია:

- ყურადღებით უსმენს მოსწავლეებს და ცდილობს, დაადგინოს შეცდომების მიზეზები.
- არ დიზიანდება, როდესაც არ ეთანხმება მოსწავლის მოსაზრებებს.
- მოსწავლეებს აგრძნობინებს, რომ იგი მზად არის მათი მოსაზრებების მოსასმენად და გასაგებად.
- დარწმუნებულია, რომ მოსწავლეებს კარგად ესმით კითხვების არსი.
- აძლევს მოსწავლეებს დამატებით შეკითხვებს ნათქვამის დასაზუსტებლად.
- აძლევს მოსწავლეებს დროს შეკითხვებზე პასუხების გასაცემად.

ხშირად კონფლიქტი, პრობლემები და გაღიზიანება უკავშირდება იმას, რომ ჩვენ არ შეგვიძლია ვიყოთ აქტიური მსმენელები. აქტიური მოსმენის უნარ-ჩვევას გამოიმუშავება სჭირდება.

შეიძლება ჩამოვთვალოთ აქტიური მოსმენის რამდენიმე პრინციპი:

- წახალისეთ ადამიანები საუბრის დროს, რათა მათ ნათლად გამოთქვან თავიანთი მოსაზრებები;
- განმარტეთ და დააზუსტეთ მოსაუბრის ნათქვამი;
- გამოყავით ძირითადი იდეები და მოსაზრებები;
- შეაჯამეთ მიღებული ინფორმაცია.

მოსმენის დროს აუცილებელია იმის გათვალისწინება, რომ ყურადღებას გამოვხატავთ მზერით, მანერებით, სხეულის მოძრაობით, ხმის ტონით, ექსტიკულაციით და ა.შ.

ჩატარებულ გამოკვლევათა ანალიზი გვიჩვენებს, რომ მასწავლებლები დროის უმეტეს ნაწილს მოსწავლეთათვის შეკითხვების დასმას და მათი პასუხების მოსმენას უთმობენ. კარგი იქნება, თუ მასწავლებლები გაითვალისწინებენ, რომ მათი მხრიდან აქტიური მოსმენა სასიკეთო გავლენას ახდენს მოსწავლის განწყობაზე და კომუნიკაციის კულტურაზე.

სხვისი მოსმენის და გაგების უნარი არის მოსწავლეთათვის აუცილებელი უნარ-ჩვევა. პირველ რიგში, ამის საუკეთესო მაგალითს თავად მასწავლებელი უნდა იძლეოდეს. დროთა განმავლობაში მოსწავლეები სწავლობენ მოსმენას, რაც ეხმარება მათ აკადემიური მოსწრების გაუმჯობესებაში და სხვების მიმართ პატივისცემის გამოხატვაში.

ახსნა

მასწავლებელი ბევრ დროს უთმობს ახსნას. ახალი თემის შემოტანისას მოსწავლეები მოელოებიან, რომ მასწავლებლის ახსნილს კარგად გაიგებენ და როდესაც ეს ასე არ ხდება, ისინი ღიზიანდებიან, ან საკითხისადმი გულგრილი ხდებიან. კარგად სტრუქტურირებული ახსნის პროცესში მასწავლებელი ითვალისწინებს მოსწავლეთა გამოცდილებას, იყენებს სხვადასხვა საგანამანათლებლო რესურსს, გეგმავს ისეთ აქტივობებს, რომლებშიც მოსწავლეები არიან ჩართულნი და თავად იკვლევენ ახალ მასალას.

ასპექტი	მასწავლებლის ქმედება
გაგება	• განიხილავს ახალ ინფორმაციას უკვე ნაცნობ თემებზე დაფუძნებით; • იყენებს მოსწავლეთათვის გასაგებ გამოთქმებს და ითვალისწინებს მოსწავლეთა გამოცდილებას.
სტრუქტურირება	• აყალიბებს გაკვეთილის მიზანს; • წინასწარ განსაზღვრავს გაკვეთილის ორგანიზების ფორმას; • აჯამებს მოსწავლეთა ძირითად მოსაზრებებს.
მიმდევრობა	• ლოგიკურად აწეობს გაკვეთილის შინაარსს მოსწავლეთა საჭიროებების გათვალისწინებით.
ახსნა	• განსაზღვრავს ძირითად საკითხებს; • აძლევს მაგალითებს ამ საკითხების ილუსტრაციისათვის; • იყენებს ისეთ მაგალითებს, რომელთაგან ზოგი კონკრეტულია და ზოგიც აბსტრაქტული.
წარდგენა	• კარგად გამოთქვამს სიტყვებს და ლაპარაკობს საკმარისად ხმამაღლა; • პრეზენტაციის ყველა ნაწილი გასაგებია; • ვერბალურ ნაწილს ახმარს არავერბალურ კომუნიკაციას და იყენებს ვიზუალურ საშუალებებს.

კითხვების დასმა

კითხვების დასმა სწავლებისა და სწავლის ერთ-ერთი უმთავრესი გავრცელებული ხერხია. კითხვის დასმა წარმოადგენს ინტერაქტიული სწავლის ნაწილს. იმისათვის, რომ შეგეძლოთ კითხვების ეფექტურად დასმა, უნდა გაითვალისწინოთ:

- რა ტიპის კითხვის დასმას აპირებთ;
- რატომ სვამთ კითხვას;
- როდის აპირებთ კითხვის დასმას;
- რა ფორმით აპირებთ კითხვის დასმას;
- ვის უსვამთ კითხვას;
- რა ხერხს მიმართავთ, თუ მოსწავლე ვერ იცავს შეკითხვას, ან შეუსაბამო პასუხს გაძლევთ;
- რა დროს აძლევთ მოსწავლეს დასმულ კითხვაზე პასუხის გასაცემად.

მიუხედავად ამისა, თქვენ არ შეგიძლიათ, წინასწარ დაგეგმოთ ყველა შეკითხვა. სწავლებისას უნდა იყოთ შემოქმედებითები, გააკეთოთ გეგმის ფარგლებში. კითხვის დასმა არ არის მარტივი პროცესი. კითხვა შეიძლება დაისვას ბევრი მიზეზის გამო. მაგალითად, მოსწავლეების ყურადღების მისაპყრობად; იმის შესამოწმებლად, გისმენენ თუ არა; გაიგეს თუ არა ინსტრუქცია ან განმარტება; პრობლემების გადაჭრისა და ანალიზის სტიმულირებისათვის; ან, უბრალოდ, დისკუსიის გამოსაწვევად.

ღია და დახურული შეკითხვები

ყველაზე მეტად გავრცელებულია ისეთი ტიპის კითხვების დასმა, რომელზეც არსებობს ერთი სწორი პასუხი. ამით მასწავლებელი ამოწმებს მოსწავლის ცოდნას რამე კონკრეტული საკითხის შესახებ. მაგალითად, დაახსენეთ პერუს დედაქალაქი; რა არის რკინის ატომური წონა? რას ვეძახით ძირითად არტერიას, რომელიც გულში შედის? - ასეთ კითხვებს ჰქვიათ დახურული შეკითხვები, რადგან მათ აქვთ მხოლოდ ერთი სწორი პასუხი. მოსწავლემ ან იცის სწორი პასუხი, ან არა. ის არ ფიქრობს ბევრს. დახურული კითხვები შეიძლება დაუსვით მთელ კლასს. ასეთი კითხვები აძლიერებს მოსწავლეთა მენსიერებას და ახად მასალასთან დასაკავშირებლად გამოიყენება.

რაც შეეხება ღია შეკითხვებს, მათ არა აქვთ ცალსახა პასუხი. ასეთი კითხვები ხშირად გამოიყენება აღქმის და გაგების განვითარებისათვის. მაგალითად: როგორ შეგვიძლია შევამციროთ ნარკოტიკების მოხმარება? რატომ დაცვა რომის იმპერია? რა სიტყვებს გამოიყენებდი

შემოდგომის ტყის აღწერისას?

ასეთი კითხვები უფრო კომპლექსურია, ვიდრე დახურული კითხვები. მათი მიზანია, გააფართოონ მოსწავლის გაგება. ასეთ კითხვებზე პასუხის გაცემისათვის მოსწავლეს უწევს ინფორმაციის მანოქულაციის ცოდნის, ლოგიკის და წარმოსახვის დახმარებით. ღია კითხვას არ მოსდევს სწრაფი პასუხი. მოსწავლეებს სჭირდებათ დრო ინფორმაციის შესაგროვებლად, იდეების გარშემო კამათისა და პასუხისათვის.

თუ მასწავლებელი სრულყოფილად ფლობს კითხვების დასმის უნარ-ჩვევას, იგი ისე წარმართავს მას, რომ თვითონ შეუმჩნეველი რჩება, ხოლო მოსწავლეებს უჩნდებათ კონკრეტული საკითხისა თუ სასწავლო მასალის სრული ამოწურვისა და ღრმად გამოკვლევის სურვილი.

გავრცელებული შეცდომები კითხვების დასმის დროს

მასწავლებელი კითხვების დასმის დროს შეიძლება უშვებდეს ისეთ შეცდომებს, რომლებიც უარყოფითად მოქმედებს მოსწავლეთა ხართულობაზე და ხელს უშლის შედეგების მიღებას.

გავრცელებული შეცდომები:

- მოსწავლეს არ უჩერებს;
- კითხვებს სწრაფად სვამს;
- გულისყურით არ უსმენს;
- ერთი კითხვიდან მეორეზე ხტება;
- ბევრ კითხვას სვამს ერთდროულად;
- სვამს კითხვებს და თავად პასუხობს;
- კითხვებს მხოლოდ წარმატებულ მოსწავლეებს უსვამს;
- რთულ კითხვებს ლოგიკისა და თანმიმდევრობის გარეშე სვამს;
- შეუსაბამო კითხვებს სვამს;
- ყოველთვის ერთნაირი ტიპის კითხვებს სვამს (მაგ. დახურულს);
- მოსწავლეებს ფიქრის საშუალება არ აძლევს;
- მოსწავლეთა პასუხებს იგნორირებს უკეთებს;
- მოსწავლეთა პასუხებზე დასკვნებს არ აკეთებს;
- კითხვებს მოსწავლეთა პასუხებზე არ აგებს.

გავრცელებული შეცდომაა, როდესაც მასწავლებელს წინასწარ აქვს მიაზრებული, თუ რა პასუხს ელის მოსწავლისგან ღია შეკითხვის დროს და აიძულებს მოსწავლეს, მივიდეს მის მიერ გაცნობიერებულ პასუხამდე. ღია კითხვებმა უნდა მიაწოდონ პასუხების

სიმრავლეზე, რომელიც შეიძლება მასწავლებლისათვის არ იყოს მოსალოდნელი პასუხის მსგავსი, მაგრამ იყოს კითხვის შესაბამისი. თუ მასწავლებელს წინასწარ აქვს განსაზღვრული, რა უნდა უპასუხონ მოსწავლეებმა, მაშინ ასეთი კითხვა არ შეიძლება დიაკითხვად ჩაითვალოს. მოსწავლეები ცდილობენ, მიხვდნენ, როგორი პასუხის მიღება სურს მასწავლებელს და ასეთი პასუხი არ წარმოადგენს მოსწავლის ნაზრევს. მასწავლებელმა არ უნდა დაუსვას მოსწავლეებს ისეთი შეკითხვები, რომლებიც შეუსაბამო იქნება მათ ცოდნასა და გამოცდილებასთან. არის შემთხვევები, როდესაც მასწავლებელი მოსწავლეთა მცირე ჯგუფს უსვამს კითხვებს, ხოლო დანარჩენებს კი იგნორირებას უკეთებს. ხანდახან, მასწავლებელი სვამს შეკითხვებს, რომელიც მოსწავლეებისთვის გაუგებარია, რადგან მათ სიტყვების მნიშვნელობა არ ესმით, ან მათთვის კითხვა რთული გასაგებია.

დიალოგი

კომუნიკაციის საუკეთესო ფორმას წარმოადგენს დიალოგი. მასწავლებელი მუდმივად უნდა ცდილობდეს, რომ მისი საუბარი არ იყოს მონოლოგი. მას უნდა შეეძლოს დიალოგის წარმართვა.

დიალოგის დროს მასწავლებლისათვის მნიშვნელოვანია მოსწავლეებთან ერთად ფაქტების ანალიზი, სიტუაციის ობიექტური შესწავლა, და არა საკუთარი პოზიციის დაცვა. მოსწავლეებთან წარმართული დიალოგის დროს მასწავლებელი უნდა ცდილობდეს, მათთან ერთად შემოქმედებითად მიუდგეს საკითხს. დიალოგმა უნდა მიგვიყვანოს თანამშრომლობამდე. მასწავლებლისთვის მეტად მნიშვნელოვანია, შეძლოს მოსწავლეების თანაგრძნობით მოსმენა. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ მასში გაღიზიანებას არ უნდა იწვევდეს მოსწავლის განსხვავებული, თუნდაც მცდარი მოსაზრება. მთავარია, მასწავლებელმა დაადგინოს, რა უდევს საფუძვლად მოსწავლის მხრიდან საკითხის ამგვარ გაგებას.

დიალოგის წარმართვის, კითხვების დასმისა და მოსმენის უნარ-ჩვევების დახვეწა ხანგრძლივი პროცესია და მას მასწავლებელი მუდმივად სრულყოფს. საერთო პრობლემებზე მსჯელობისას მასწავლებლები ერთმანეთს უზიარებენ სასკოლო გამოცდილებას, სთავაზობენ შენიშვნებსა და რჩევებს, რითაც დიდ დახმარებას უწევენ ერთმანეთს. ასეთი ტიპის თანამშრომლობა ხელს უწყობს სწავლებაში ახალი მიდგომების გამოყენებას. ამით კი უმჯობესდება და იხვეწება სასწავლო პრაქტიკა.

თქვენ უკვე შეგიძლიათ, იპოვოთ პასუხი ამ თავის დასაწყისში მოცემულ ყველა შეკითხვაზე. დაუბრუნდით კითხვები გაეცით პასუხები.

ძირითადი დასკვნები და რეკომენდაციები:

- მოსმენა წარმოადგენს ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს უნარ-ჩვევას სწავლისა და სწავლების პროცესის წარმატებით წარმართვისათვის;
- დადებითი განწყობით მოისმინეთ მოსწავლეთა პასუხები და ისინი მონაწილეობას მიიღებენ დისკუსიებში, გამოთქვამენ თავიანთ მოსაზრებებს და აქტიურად ჩაერთვებიან სასწავლო პროცესში;
- დიალოგისა და დისკუსიის მეთოდით მომუშავე მასწავლებლები მუდმივი შემოქმედებისა და განვითარების პირობებს უქმნიან მოსწავლეებს და თავადაც მუდმივი პროფესიული განვითარების პროცესში იმყოფებიან;
- მასწავლებლის კომუნიკაციის უნარ-ჩვევები და მისი დამოკიდებულება დიდ გავლენას ახდენს მოსწავლეების განვითარებაზე.

საკლასო დისკუსია

ამ თავის წაკითხვის შემდეგ თქვენ გეცოდინებათ:

რატომ არის მნიშვნელოვანი საკლასო დისკუსია;

როგორ უნდა მოვემზადოთ და მოვამზადოთ მოსწავლეები დისკუსიისთვის;

როგორ უნდა მოვიქცეთ, რომ დისკუსიის პროცესში მოსწავლეთა მაქსიმალურმა რაოდენობამ მიიღოს მონაწილეობა;

როგორ უნდა გავაუმჯობესოთ სასწავლო პროცესი დისკუსიის სხვადასხვა ხერხის გამოყენებით.

გაეცანით ქვემოთ დასმულ შეკითხვებს და დაფიქრდით პასუხებზე:

1. რით განსხვავდება კითხვა-პასუხი დისკუსიისაგან?

2. როგორ ვმართოთ დისკუსიის პროცესი?

3. როგორი ტიპის კითხვები უნდა დავსვათ დისკუსიის დროს?

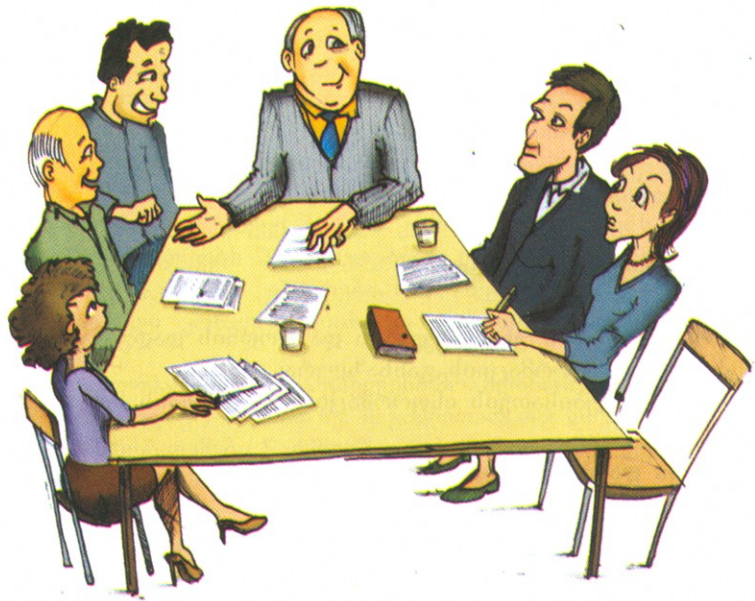
4. როგორ ჩავრთოთ მოსწავლეები დისკუსიის პროცესში?

5. როგორ ჩავატაროთ დისკუსია სხვადასხვა ხერხის გამოყენებით?

კათედრის შეხვედრაზე მასწავლებლები განიხილავენ წინააღმდეგობრივ გაკვეთილებს. კათედრის გამგე დაინტერესებულია დისკუსიის მეთოდის გამოყენებით, მიღებული შედეგებით და, ამასთან დაკავშირებით, სვამს შეკითხვას. შეხვედრაზე დამსწრე მასწავლებლების უმრავლესობა დარწმუნებულია, რომ ამ მეთოდით თითქმის ყოველ გაკვეთილზე მუშაობს. ამის დასადასტურებლად, ერთ-ერთი მასწავლებელი იხსენებს კითხვებს, რომელიც მოსწავლეებს დაუსვა და მიმოიხილავს მოსწავლეთა პასუხებს. მეორე მასწავლებელი ამბობს, რომ მისი მოსწავლეები ხშირად თავად მართავენ დისკუსიას და უსვამენ შეკითხვებს ერთმანეთს. მასწავლებელი აღნიშნავს, რომ მოსწავლეები ძალიან კარგად ართმევენ თავს ამ პროცესს და მისი ჩარევა მხოლოდ იმ შემთხვევაშია საჭირო, თუ მოსწავლეების პასუხები სწორი არ არის. მასწავლებელი კმაყოფილია იმით, რომ მოსწავლეები ზუსტად ისე პასუხობენ, როგორც თავად უპასუხებდა.

გთხოვთ, განიხილოთ მოცემული სიტუაცია და განსაზღვროთ, თუ რა დასკვნებს გააკეთებდა კათედრის გამგე მიღებული ინფორმაციის საფუძველზე. დასკვნები ჩაიწერეთ და თეორიული ნაწილის გაცნობის შემდეგ გააუმჯობესეთ ისინი.

დისკუსია კომუნიკაციის ერთ-ერთი საშუალებაა და თავისი არსით დიალოგს ემყარება, როგორც სწავლების ორგანიზაციის ფორმით, ისე სასწავლო მასალის შინაარსზე მუშაობის ხერხებით. დისკუსია წარმოადგენს ისეთ მეთოდს, რომელიც ორგანიზებას უკეთებს ღია კითხვების დასმისა და პასუხების გაცემის პროცესს და საშუალებას აძლევს მოსწავლეს, უფრო ღრმად განიხილოს შესასწავლი საკითხი. მასწავლებელი ყოველთვის წინასწარ ემზადება დისკუსიისათვის. განსაზღვავს სადისკუსიო პრობლემას, კითხვებს და პროცედურებს. საკლასო დისკუსია შეიძლება მიმდინარეობდეს მოსწავლეთა მცირე ჯგუფებში, ან მთელ კლასში, ასევე – მასწავლებელსა და მოსწავლეებს, ან მოსწავლეებს შორის. დისკუსიის დროს მასწავლებელი გეზის მიმცემის როლს ასრულებს და აკონტროლებს პროცესს, რათა მოსწავლეებმა არ გადაუხვიონ სადისკუსიო საკითხს და არ დაარღვიონ დისკუსიის წესები. მთელ კლასთან დისკუსის ჩატარების ორგანიზების საუკეთესო ფორმას წრეში მოსწავლეების განლაგება წარმოადგენს.

დისკუსიის მეთოდით მუშაობის დროს აუციელებელია კლასში იყოს ნდობისა და ურთიერთპატივისცემის ატმოსფერო. მასწავლებელი თავად უნდა წარმოადგენდეს სხვისი აზრის პატივისცემის მოდელს, რადგან მასწავლებლის მოსწავლეებისადმი დამოკიდებულება მოსწავლეთა ურთიერთდამოკიდებულების განმსაზღვრელია.

დისკუსიის ეფექტიანად წარსამართად მასწავლებელმა უნდა გაითვალისწინოს შემდეგი ფაქტორები:

1. მოსწავლეების მომზადება;
2. წესები და პროცედურები;
3. დისკუსიის მართვა;
4. მოსალოდნელი შედეგები.

1. მოსწავლეების მომზადება

- მოსწავლეების უნარ-ჩვევების და ცოდნის დადგენა;
- საჭირო ინფორმაციის განსაზღვრა;
- მოსწავლეებისათვის ინფორმაციის წყაროების მითითება.

2. წესები და პროცედურები

- საკითხის შერჩევა და დისკუსიის დროის განსაზღვრა;

- სივრცის ორგანიზება ისე, რომ ყველა მოსწავლეს ერთმანეთთან თვალით კონტაქტი;
- დიკუსიის წესების განსაზღვრა.

3. მასწავლებლის როლი

- ნათლად განსაზღვრავს სადისკუსიო საკითხს;
- არ ერევა დისკუსიის შინაარსობრივ მხარეში;
- ხელს უწყობს მოსწავლეების დისკუსიაში ჩართვას;
- აძლევს მოსწავლეებს საკუთარი აზრის გამოთქმის შესაძლებლობას;
- აკონტროლებს იმას, რომ მოსწავლეებმა ერთმანეთს დააცადონ საუბარი და აზრის სრულფასოვანი გამოხატვა;
- აკონტროლებს იმას, რომ დისკუსიის დროს მოსწავლეებმა კონკრეტული საკითხიდან არ გადაუხვიონ და მსჯელობა უსაგნო საუბარში არ გადაიზარდოს.

4. მოსალოდნელი შედეგები

- საგაკვეთილო მასალის უკეთ გაგება, გამოყენება, ანალიზი და შეფასება;
- სწავლა სხვების მოსაზრებების და შეხედულებების საფუძველზე;
- საკომუნიკაციო უნარ-ჩვევების შექმნა;
- საკუთარი თავისადმი რწმენის განმტკიცება.

ყველა მოსწავლის დისკუსიაში ჩასაბმელად საჭიროა მასწავლებელმა ისეთი შეკითხვები დასვას, რომლებიც შეესაბამება როგორც თითოეული მოსწავლის, ასევე მთელი კლასის ინტერესებს.

კითხვები მოსწავლეებს შემოქმედებითი თუ კომუნიკაციური უნარ-ჩვევების გამომუშავებაში ეხმარება, რაც შემდგომში უთუოდ ხელს შეუწყობს ჯანსაღი კონკურენციისა და ურთიერთთანამშრომლობის ჩამოყალიბებას.

შეკითხვის ფორმამ შეიძლება გავლენა მოახდინოს პასუხის სტილზე, შინაარსსა და ემოციურ ხასიათზე. მაგალითად, თუ დავსვამთ შეკითხვას: რა სახის პრობლემები წარმოიშვა მას შემდეგ, რაც ტერიტორიები დაკარგეთ? პასუხი ემოციური იქნება.

მასწავლებელმა შეკითხვების დასმის დროს სიფრთხილე უნდა გამოიჩინოს. აქ დიდი მნიშვნელობა აქვს საუბრის ტონს, ხმის ტემპს, წარმოთქმის სისწრაფეს, სახის მიმიკას, სხეულის მოძრაობას, თვალით კონტაქტს და, რაღა თქმა უნდა, კითხვის შინაარსს. შეკითხვის დასმა შესაძლებელია დაიწყოს საკმაოდ მკაცრი, ცივი, ან ოფიციალური

ტონით, რომელიც ბოლოში ოდნავ უნდა შეარბილოთ. მაგალითად, რას ფიქრობთ თქვენ? ეს მარტივი კითხვითი წინადადება შეიძლება მრავალნაირად წარმოვთქვათ. კარგი იქნება, თუ შეკითხვის დასმის დროს გავიდიმებთ კიდევ.

დისკუსიისათვის დრმა და შინაარსიანი ფორმის მიცემისათვის შეიძლება შეკითხვა ისე წარმოვთქვათ, რომ მოსწავლემ მასში თხოვნა შეიცნოს. ტონი და ხმის ტემპი ხშირად თითქოს ცვლის სიტყვების შინაარსსაც კი. მეტად მნიშვნელოვანია კითხვებით ხასიათის დადგენა და სხვადასხვა ტიპებად დაყოფა. კითხვები მრავალმხრივობით უნდა გამოირჩეოდნენ და გაანდეთ განსხვავებული შინაარსობრივი დატვირთვა. მასწავლებელთა უმრავლესობა ადგენს კითხვათა ნუსხას, რომელიც, დაახლოებით, 8 ან 10 ბაზისური კითხვისაგან შედგება. აქედან შეიძლება წარმოიშვას უამრავი სხვადასხვა შეკითხვა. კითხვათა ცვლილება დამოკიდებულია სასწავლო პროცესის მიზნის ცვალებადობაზე.

მასწავლებელი მოსწავლეებს დისკუსიისათვის წინასწარ ამზადებს. აცნობს დისკუსიის საკითხებს და მიზნებს. მასწავლებელი დისკუსიას იწყებს ისეთი კითხვებით ან პრობლემით, რომელიც ადრავს მოტივაციას მოსწავლეებში და რთავს მათ დისკუსიაში. დისკუსიას შეიძლება ახლდეს მოკლე პრეზენტაციები მასწავლებლის ან მოსწავლეების მხრიდან. მასწავლებელი ცდილობს, დისკუსიაში მხოლოდ მოსწავლეები იყვნენ ჩართულნი და ანალიზისა და კვლევის საფუძველზე ამოწურონ სადისკუსიო საკითხი. დროთა განმავლობაში მოსწავლეები ეჩვევიან დისკუსიის დროს რეგლამენტის დაცვას, სწრაფი და ადეკვატური პასუხების გაცემას და არგუმენტების მოყვანას.

მას შემდეგ, რაც მოსწავლეებს დისკუსიისთვის აუცილებელი უნარ-ჩვევები გამოუმუშავდებათ, მასწავლებელს შეუძლია დისკუსიის ისეთი ფორმები გამოიყენოს, რომელსაც მთლიანად მოსწავლე წარმართავს.

სასურველია, მასწავლებელმა დაფაზე დაწეროს დისკუსიის საკითხები და პერიოდულად შეახსენოს მოსწავლეებს.

დისკუსიას მასწავლებელი ღია შეკითხვებით წარმართავს. მაგალითად:

- როგორია თქვენი რეაქცია ამა და ამ საკითხთან დაკავშირებით?
- რომელმა პრობლემამ დაგაინტერესათ?
- რა დასკვნებს გამოიტანთ ამ მონაცემებიდან?
- რა გაძღვეთ ასეთი დასკვნის გამოტანის საფუძველზე?
- რა არგუმენტების საფუძველზე გამოიტანეთ ასეთი დასკვნა?

- რა არის საჭირო იმისათვის, რომ ?
- რა მოხდებოდა იმ შემთხვევაში, თუ ?
- როგორ გავლენას იქონიებს და რატომ?
- რას უნდა ველოდეთ ?

დისკუსიის პროცესში მასწავლებელი არ აკრიტიკებს მოსწავლეთა მოსაზრებებს, შეხედულებებსა და იდეებს. მასწავლებელი, ამავე დროს, ცდილობს, დაეხმაროს მათ საკითხის უკეთ გაშუქებასა და საკუთარი თავის მიმართ რწმენის განმტკიცებაში. მაგ: მასწავლებელი მიმართავს მოსწავლეებს: „იქნებ უფრო ღრმად გააშუქოთ ეს საკითხი“? ან თუ მასწავლებელს სურს, უფრო დახვეწოს მოსწავლის ნააზრვეი, ამბობს: „ეს ნამდვილად ახალი იდეაა, როგორც მივხვდი. . . “. „ხომ არ შეგიძლიათ, მოიყვანოთ არგუმენტი . . . “. „რატომ ფიქრობთ ასე . . . შეგიძლია ახსნა, რას გულისხმობ ამაში . . . “. ასეთი მიდგომა მოსწავლეებს უბიძგებს ახალი იდეების გამოთქმისაკენ. მასწავლებელი სთხოვს, გამოთქვან თავიანთი მოსაზრებები ისეთმა მოსწავლეებმა, რომლებიც ჩუმად სხედან.

დისკუსიის მეთოდს მასწავლებელი იყენებს გაკვეთილის მიზნის შესაბამისად. ამასთან, ითვალისწინებს მოსწავლეების საკომუნიკაციო უნარ-ჩვევებს და იმასაც, თუ რამდენად არიან მომზადებული დისკუსიისთვის.

დისკუსიის დასასრულს, მასწავლებელი მოსწავლეებთან ერთად აჯამებს დისკუსიას და განიხილავს დისკუსიის დადებით და უარყოფით მხარეებს.

დისკუსიის წესები:

1. მასწავლებელი დისკუსიის დაწყებამდე ურიგებს მოსწავლეებს სხვადასხვა ფერის სამ პატარა ალაშ;
2. მოსწავლეები ფერად აღმებს პატარა ღრუბლის ნაჭერში არტობენ და თავიანთ მერსზე ათავსებენ;
3. აღმები კარგად უნდა ჩანდეს;
4. მასწავლებელი აცნობს მოსწავლეებს თამაშის წესებს. თითოეულ მოსწავლეს უფლება აქვს, დისკუსიის მსვლელობის დროს მხოლოდ სამჯერ გამოთქვას აზრი.

ყოველი პასუხის შემდეგ მოსწავლემ უნდა ამოიღოს ალამი და გადადოს გვერდზე. როდესაც მას არც ერთი ალამი აღარ დარჩება, იგი მხოლოდ მსმენელის როლს შეასრულებს.

ამ ხერხით ჩატარებული დისკუსიები დაეხმარება მასწავლებელს დისკუსიის სწორად წარმართვაში და თუ მას სისტემატურად გამოიყენებთ, ნახავთ, რომ დროთა განმავლობაში ეოსწავლეთა პასუხები ლოგიკური და დისკუსიის თემის შესაბამისი იქნება. ასევე, ეს ხერხი შესაძლებლობას მოგცემთ, კლასში დისკუსია მხოლოდ წარმატებული მოსწავლეების ჩართვით არ ამოიწუროს და მოსწავლეთა მაქსიმალური რაოდენობა გააქტიუროთ. მასწავლებელმა, საჭიროებებიდან გამომდინარე, შეიძლება ან გაართულოს, ან გადააკეთოს ეს პროცედურა.

დისკუსიის ჩატრების სხავდასხვა ხერხი

ხერხი - 1. პრობლემის ან შეკითხვის დასმის შემდეგ სთხოვეთ მოსწავლეებს, შებრუნდნენ გვერდზე მჯდომი მოსწავლისკენ და გამართონ დისკუსია პასუხის მოსაძებნად. მიეცით მოსწავლეებს ამისათვის მცირე დრო (30 წამი).

გამოიყენეთ ეს მეთოდი მაშინ, როდესაც კითხვას ან პრობლემას აქვს მარტივი პასუხი და თქვენ გსურთ, მიიღოთ თქვენი მოსწავლეებისაგან სწრაფი პასუხი. ამ ხერხის გამოყენების მიზანია, გახადოთ ყველა მოსწავლე დისკუსიის მონაწილე.

გაითვალისწინეთ, რომ წყვილებში ერთი მოსწავლე დომინანტურია მეორეზე და თქვენ ხელი უნდა შეუწყოთ ყველა მოსწავლის ჩართვას პროცესში. შესაძლოა მოსწავლეებისათვის თავდაპირველად ასეთი დავალების მიცემა კლასში ხმაური გამოიწვიოს, მაგრამ დროთა განმავლობაში თქვენ მოახერხებთ პროცესის მართვას.

ხერხი - 2. ეს ხერხი არის პირველი ხერხის მსგავსი, მაგრამ განსხვავდება იმით, რომ მასწავლებელი სთხოვს, 30 წამის განმავლობაში დამოუკიდებლად იფიქრონ შეკითხვაზე ან პრობლემაზე და ამის შემდეგ დაიწყონ დისკუსია ერთმანეთში. მასწავლებელი, დისკუსიის მიმდინარეობიდან გამომდინარე, არეგულირებს დროს. წყვილებში დისკუსიის დასრულების შემდეგ ისინი მთელ კლასს უზიარებენ მოსაზრებებს.

სასურველია, მოსაზრებების გაზიარებაზე გადახვიდეთ მას შემდეგ, რაც წყვილებში რამდენჯერმე გაიმართება დისკუსია და მოსწავლეე-

ბი მიეჩვენებიან ამ ხერხით მუშაობას.

ხერხი - 3. ეს ხერხი წინა ორი ხერხის მსგავსია, მაგრამ მოსაზრებების გაზიარების ტექნიკამდე კიდევ ერთი საფეხური ემატება: წყვილები იცვლებიან, ახალი წყვილები ერთმანეთს უზიარებენ სხვა წყვილებში გამოთქმულ მოსაზრებებს და მხოლოდ ამის შემდეგ ხდება მთელ კლასთან მოსაზრებების გაზიარება. მნიშვნელოვანია ის, რომ მასწავლებელმა თავალეური ადვენოს ახალ წყვილებში დიკუსიას და განსაზღვროს, არის თუ არა იგი კონსტრუქციული.

დაუწესეთ დროის ლიმიტი წყვილებს აზრის გამოსათქმელად. სთხოვეთ მოსწავლეებს, მოუსმინონ ერთმანეთს და პატივი სცენ ერთმანეთის ნააზრევს.

ხერხი - 4. დისკუსია მიმდინარეობს 3-5 წევრიან ჯგუფებში. დასვა შეკითხვა, ან წამოჭერით პრობლემა და უთხარით მოსწავლეებს სწრაფად განიხილონ იგი ჯგუფში. ეს ხერხი კარგია მოსწავლეებისგან სწრაფი პასუხების მისაღებად. მიეცით თითოეულ მოსწავლეს ჯგუფში ერთი პასუხის გაცემის უფლება.

კითხვების დასმის შემდეგ მასწავლებელი აკვირდება, მონაწილეობს თუ არა ყველა მოსწავლე ჯგუფურ დისკუსიაში. იგი თავდაპირველად აკონტროლებს იმას, რომ მოსწავლეებმა არ გააკრიტიკონ ერთმანეთის იდეები. მას შემდეგ, რაც მასწავლებელი დარწმუნდება, რომ მოსწავლეები არიან მომზადებული და აქვთ შესაბამისი უნარ-ჩვევები, აძლევს ერთმანეთის მოსაზრებების და იდეების კრიტიკის საშუალებას.

ჯგუფური დისკუსიის დასრულების შემდეგ ჯგუფები უზიარებენ თავიანთ იდეებს ან პასუხებს მთელ კლასს. მასწავლებელი ჯგუფიდან შემთხვევითი შერჩევის საფუძველზე სთხოვს ერთ-ერთ მოსწავლეს, გადმოსცეს ჯგუფის მოსაზრება. იმავე ჯგუფის სხვა მოსწავლეებს შეუძლიათ რამე დაამატონ.

ხერხი - 5. მასწავლებელი კლასს აცნობს გარკვეულ მოსაზრებას.

მოსწავლეები, რომლებიც ეთანხმებიან მოსაზრებას, ჯგუფებიან კლასის ერთ კუთხეში, ხოლო მოსწავლეები, რომლებიც არ ეთანხმებიან - კლასის მეორე კუთხეში. მასწავლებელი მომხრეებს და მოწინააღმდეგეებს აჯგუფებს წყვილებად, ან მცირე ჯგუფებად და იმართება დისკუსია. მოსწავლეებმა უნდა დაასაბუთონ თავიანთი პოზიციები.

ხერხი - 6 (ჯიქსო) მასწავლებელი ყოფს დავალებას ნაწილებად. კლასს ყოფს 3-5 წევრიან ჯგუფებად და თითოეულ წევრს მხოლოდ დავალების ერთ ნაწილს აძლევს. შემდეგ ნება ახალი ჯგუფები იმ წევრებისგან, რომლებსაც ერთი და იმავე დავალების ნაწილი აქვთ მიცემული და ჯგუფში იმართება დისკუსია. საკითხის განხილვის შემდეგ თითოეული მოსწავლე უბრუნდება თავის ძველ ჯგუფს. ამ შემთხვევაში ყველა მოსწავლის მიერ მოტანილი იდეები და ინფორმაცია თანაბრად მნიშვნელოვანია დავალების შესასრულებლად, რაც ჯგუფის წევრებს ერთმანეთზე დამოკიდებულს ხდის.

ხერხი - 7 მოსწავლეები წინასწარ ამზადებენ საშინაო დავალებას. წერენ მოკლე ანალიზს და დასკვნას, მიცემულ საკითხთან დაკავშირებით. კლასში დაბრუნებულები ჯგუფში ან წყვილში განიხილავენ თითოეულს და დიკუსიის საფუძველზე აფასებენ ნამუშევარს. შეფასების კრიტერიუმები წინასწარ მზადდება მასწავლებლის და მოსწავლეების მიერ. თითოეულმა ჯგუფმა უნდა აარჩიოს ერთი დასკვნა, რომელიც მთელ კლასში დისკუსიის საგანი გახდება.

ხერხი - 8 დიკუსიაში მონაწილეობს მთელი კლასი. დისკუსიის საკითხს მასწავლებელი წინასწარ აძლევს/აცნობს მოსწავლეებს, ინფორმაციის მოსაძიებლად ასახელებს წყაროებს. მოსწავლეებთან ერთად ადგენს დისკუსიის წესებს. დისკუსიისთვის მომზადების დროს მასწავლებელი არ განსაზღვრავს პასუხებს და დისკუსიის დროს არ ცდილობს, მოსწავლეები წაიყვანოს წინასწარ განსაზღვრული პასუხებისკენ. მასწავლებელი დისკუსიას იწყებს მოტივაციის გამომწვევი კითხვით, პრობლემით ან მოკლე პრეზენტაციით. მასწავლებელი მხოლოდ მართავს პროცესს და სვამს შეკითხვებს დისკუსიის ევექტიანობისთვის.

თქვენ უკვე შევიძლიათ, იპოვოთ პასუხი ამ თავის დასაწყისში მოცემულ ყველა შეკითხვაზე. დაუბრუნდით კითხვებს და გაეცით პასუხები.

ძირითადი დასკვნები და რეკომენდაციები:

- მასწავლებელი გეგმავს გაკვეთილს, განსაზღვრავს დისკუსიის მიზნებს და პროცედურებს;
- მასწავლებლები და მოსწავლეები წინასწარ განსაზღვრავენ დისკუსიის წესებს და წესების დარღვევის შემთხვევაში განიხილავენ მიზეზებს;
- დისკუსია ეფექტიანია, როდესაც დისკუსიის სკითხი მოსწავლეებისათვის ნათელი და გასაგებია, ამადღებს მათ მოტივაციას და უზენს დისკუსიაში მონაწილეობის სურვილს;
- მასწავლებელი არ აძლავს მოსწავლეებს დისკუსიაში მონაწილეობის მიღებას, არამედ ქმნის კლასში ისეთ ატმოსფეროს, რომელიც განაპირობებს მოსწავლეების დისკუსიაში ჩართულობას;
- სწორად წარმართული დისკუსიის დროს მოსწავლეები თავისუფლად გამოხატავენ თავიანთ მოსაზრებებს, უსმენენ და გამოხატავენ პატივისცემას ერთმანეთის მიმართ და სწავლობენ ერთმანეთისგან;
- დისკუსიის დასრულების შემდეგ მასწავლებელი მოსწავლეებთან ერთად განიხილავს დისკუსიის შედეგებს: რას გაართვეს კარგად თავი, რა იყო დისკუსიის სუსტი მხარე და რას გააკეთებენ შემდგომში უკეთესი შედეგების მისაღებად.

ინკლუზიური განათლება

ამ თავის წაკითხვის შემდეგ თქვენ გეცოდინებათ:

რას ნიშნავს ინკლუზიური განათლება;

რა არის ინკლუზიური განათლების მიზნები და ძირითადი პრინციპები;

როგორ უნდა დაენერგოთ ინკლუზიური სწავლება სკოლებში;

საზოგადოების როგორი დამოკიდებულება ახდენს უარყოფით გავლენას განსაკუთრებული საჭიროებების მქონე ბავშვებზე.

გაცანით ქვემოთ დასმულ შეკითხვებს და დაფიქრდით პასუხებზე:

1. ვინ ჩაითვლება სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლედ?
2. როგორ უნდა მოვიქცეთ, როცა სკოლაში სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლე სწავლობს?
3. რას ნიშნავს ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მოსწავლისათვის?
4. როგორ უნდა შევავასოთ სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლის აკადემიური მიღწევები?
5. რა როლი ეკისრება მასწავლებელს ინკლუზიურ განათლებაში

ინკლუზიური განათლება ნიშნავს სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროებების მქონე მოსწავლეების თანატოლებთან ერთად ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლებში სწავლას.

სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროებების მქონე მოსწავლე დ იოვლება:

- შეზღუდული შესაძლებლობებისა და შეფერხებული განვითარების მქონე მოსწავლეები;
- სოციალურ-ემოციური პრობლემების მქონე მოსწავლეები;
- ნიჭიერი ბავშვები.

შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვს აღენიშნება განვითარების ერთი ან რამდენიმე შეფერხება (მათთან დაკავშირებით, სიტყვა „ინვალიდი“ 1995 წლიდან, საქართველოს პარლამენტის დადგენილებით, ამოღებულია ხმარებიდან და ჩანაცვლებულია ტერმინით „შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირი“). განვითარების შეფერხება სხვადასხვა კატეგორიის მიხედვით განისაზღვრება:

- ფიზიკური დარღვევები (მოძრაობის შეზღუდვა, კიდურების, მხედველობის და სმენის დეფექტები, მეტყველების პრობლემები);
- გონებრივი დარღვევები (ცენტრალური ნერვული სისტემის დაზიანებით გამოწვეული დარღვევები, ტვინის ტრავმა, ცერებრული დამბლა, ეპილეფსია, სწავლის უნარის დაქვეითება და სხვა);
- სოციალურ-ემოციური დარღვევები (ქცევის დარღვევები, ემოციური დარღვევები, ყურადღების დეფიციტი, გადაშტეტებული აქტიურობა (ჰიპერაქტიუობა), სოციალური დარღვევები, კომუნიკაციის პრობლემები).

ინკლუზიური განათლების ძირითადი პრინციპია, რომ ყველა მოსწავლე, მიუხედავად მათ შორის არსებული განსხვავებებისა და თავისებურებებისა, სკოლაში ერთად უნდა სწავლობდეს. სწორედ ამიტომ, ინკლუზიური განათლება გულისხმობს, როგორც შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე, ასევე ნიჭიერი, ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლების, უსახლკარო და სოციალური პრობლემების მქონე ბავშვების ჩართვას სასკოლო ცხოვრებაში. ყველა ეს მოსწავლე სპე-

ციალური საგანმანათლებლო საჭიროებების მქონე მოსწავლედ ითვლება.

ბავშვთა კონვენციის თანახმად, „შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ბავშვი“ (იგულისხმება როგორც გონებრივი, ასევე ფიზიკური შესაძლებლობების შეზღუდვა) სრულფასოვნად და ღირსეულად უნდა ცხოვრობდეს იმგვარ პირობებში, რომლებიც უძლიერებს მას ღირსების გრძნობას, ესმარება მისი თვითრწმენის ჩამოყალიბებას და ამსუბუქებს მის აქტიურ მონაწილეობას საზოგადოების ცხოვრებაში.

ინკლუზია ნიშნავს ჩართულობას - ანუ ამგვარი განათლების ძირითადი აზრია, რომ ყველა ბავშვი მაქსიმალურად იყოს ჩართული საგანმანათლებლო პროცესში და სხვებთან ურთიერთობაში. აქედან გამომდინარე, ინკლუზიური განათლების მიზანია სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროებების მქონე ბავშვების განათლების ხელშეწყობა; მათი სოციალური ინტეგრაცია; მათი ინტერესებისა და შესაძლებლობების გამოვლენა და განვითარება; დახმარება, რომ შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვებმა განვითარონ თავიანთი სულიერი სამყარო, დაიცვან საკუთარი აზრი, უფლებები და პიროვნული ღირსება.

ინკლუზიური განათლების დაგეგმვა დაკავშირებულია გარკვეულ აუცილებელ პირობებთან, რომელთა შორის უნდა აღინიშნოს:

- სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეების მიმართ საზოგადოების დამოკიდებულების შეცვლა;
- მასწავლებლის როლის განსაზღვრა ინკლუზიურ განათლებაში; სასწავლო გარემოს ადაპტაცია;
- მოსწავლის შეფასების, სწავლების მეთოდოლოგიისა და კლასის მართვის პრინციპების ინკლუზიური განათლების შესაბამისად გათვალისწინება.

ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი ბარიერი, რომლის გადალახვაც შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ადამიანებს უწევთ, სწორედ საზოგადოების დამოკიდებულებაა. მათ მიმართ ყველაზე გავრცელებული ნეგატიური მიდგომებია: შიში, თანაგრძნობა, თავის არიდება, არაკეთილგანწყობა, გადამეტებული მზრუნველობა, ზერელე ტოლერანტობა. აღნიშნული მიდგომების გაცნობა დაგვეხმარება ჩვენი დამოკიდებულების ამოცნობასა და, საჭიროების შემთხვევაში, შეცვლაში.

შიში – ზოგიერთი ადამიანი თვლის, რომ შეზღუდული შესაძლებლობები გადამდებია და მათ ზიანს მიაყენებს, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვთან ურთიერთობა დეპრესიის გამომწვევია, რადგან ისინი საზოგადოებისგან გაცალკევებულები და დეპრესიულნი არიან. ამ შემთხვევაში ადვილია იმის დანახვა, თუ რატომ არის შიში ნეგატიური მოდელი.

თანაგრძნობა – გაცილებით რთულია იმის დანახვა, თუ რატომ არის თანაგრძნობა ნეგატიური დამოკიდებულება. ხშირად გვეხმის: „ოჰ, საწყალი“, „როგორ მეცოდება“. ასეთი თანაგრძნობა მხოლოდ ამცირებს ბავშვის ღირსებას.

თავის არიდება - არის შემთხვევები, როცა ადამიანი შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვთან ურთიერთობისას დისკომფორტს განიცდის და ცდილობს, თავი აარიდოს ასეთ სიტუაციას.

გადამეტებული მზრუნველობა განსაკუთრებით აქტუალურია შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ბავშვებზე საუბრისას. თანაგრძნობის მსგავსად, გადამეტებული მზრუნველობა, ერთი შეხედვით, შეიძლება პოზიტიურ დამოკიდებულებად ჩაითვალოს. გადამეტებული მზრუნველობის ქვეშ მოქცეული ბავშვები ხდებიან დაუცველი, დამოკიდებული მოზარდები და ვერ ახდენენ საკუთარი შესაძლებლობების რეალიზაციას.

ზერელე ტოლერანტობა შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვების მიმართ ყველზე გავრცელებული ნეგატიური დამოკიდებულების ფორმაა. ისინი, ვისაც ასეთი დამოკიდებულება ახასიათებთ, მხოლოდ სიტყვიერი ან ფინანსური დახმარებით შემოიფარგლებიან და თავს არიდებენ მათთან ღია კონტაქტს. ეს ყველაზე ნაკლებად გულწრფელი დამოკიდებულებაა. ამ გზით კიდევ უფრო ღრმავდება ის ზღვარი, რაც შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვებსა და დანარჩენ საზოგადოებას შორის არსებობს.

შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვების უმრავლესობა გამოირჩევა განსაკუთრებული მგრძობიარობით და ინტუიციით, ისინი ადვილად განასხვავებენ სიყალბეს და ნამდვილ მეგობრობას. მათთან დამოკიდებულებაში, მნიშვნელოვანია, აქცენტით გაკეთდეს პირად

სკოლაში ვერ ნახავთ თუნდაც ერთ კლასს, სადაც მინიმუმ ერთი ბავშვი მაინც არ სწავლობს გონებაგაფანტულობის (კურადღების დეფიციტის) და გადამტეხული აქტიურობის (ჰიპერაქტიურობის) სინდრომით. ასეთი ბავშვი მოუსვენარია, ბევრს მოძრაობს, უჭირს კონცენტრირება და ყურადღების მობილიზება, გაკვეთილის მსვლელობისას ხშირად დგება და დადის, ამით ხელს უშლის პედაგოგსაც და თანაკლასელებსაც.

აუტისტური ბავშვები. აუტიზმი გამოიხატება ადამიანებთან ურთიერთობის დანაკლისსა და კონტაქტისთვის თავის არიდებაში. აუტისტური ბავშვები ვერ იტანენ ცვლილებებს, გაურბიან კომუნიკაციას, შეიმოხედვას. ზოგიერთ შემთხვევაში მეტყველებისას შესაძლოა მხოლოდ სხვის სიტყვებს იმეორებდნენ და საკუთარ თავს მესამე პირში მიმართავდნენ. გაუცხოებული არიან საზოგადოებასთან და საკუთარ თავთანაც კი. ზოგჯერ შეიძლება ყრუ ან ბრმა მოგვჩვენოთ. თუმცა, აუტისტური ბავშვები ძალიან კარგად ფლობენ საკუთარ სხეულს. ასევე, შესაძლოა, კარგად პასუხობდნენ კითხვებს, რომლებიც სცილდება მათ ქრონოლოგიურ ასაკს, მაგრამ ვერ პასუხობდნენ მათი ასაკისთვის მეტად მარტივ კითხვებს. აუტისტური ბავშვებისთვის იზოლაციიდან გამოსაყვანად განსაკუთრებული ძალა აქვს თოჯინების თეატრს. მშობლებმა და მასწავლებლებმა უნდა გაითვალისწინონ, რომ მაშინ, როცა სხვა სახის განვითარების შეფერხების მქონე ბავშვებისათვის დადებითი ეფექტი შეიძლება ჰქონდეს, როცა მათ გულთბილად, მაგრამ ძალდატანებით ვაძიულებთ წამოვიდნენ კონტაქტზე, აუტისტური ბავშვის მიმართ ასეთ მოპყრობას უარყოფითი შედეგები მოაქვს. მათთან საუბარი უნდა იყოს რბილი, ძალდაუტანებელი, თუ გვინდა რომ მოგვიახლოვდეს, თვალეში არ უნდა შევხედოთ, არამედ იმ ადგილისკენ გავიხედოთ, სადაც უნდა მოვიდეს.

სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეების მნიშვნელოვან ნაწილს სწავლის უნარის დაქვეითების მქონე მოსწავლეები შეადგენენ. სხვადასხვა კვლევის მიხედვით, სწავლის უნარის დაქვეითება სკოლის მოსწავლეების დაახლოებით 5%-ს აღენიშნება. მასწავლებლები ხშირად უჩივიან მოსწავლეების სიზარმაცეს, მოუსვენრობას. ამ დროს საქმე შეიძლება სწავლის უნარის დაქვეითების მქონე მოსწავლეებთან გვეკონდეს. როგორც ქვეყის, ასევე სწავლის უნარის დაქვეითების მქონე მოსწავლეებს ხშირად ახასიათებთ სერიოზული ემოციური დარღვევები და მსუბუქი კოგნიტური პრობლემები. ასეთ მოსწავლეებს სირთულეები აქვთ როგორც აკადემიურ მოსწრებაში, ასევე

თანატოლუბთან ურთიერთობაში. ახასიათებთ უყურადღებობა, იმპულსურობა, გადამეტებული აქტიურობა, განწყობის სწრაფი ცვლა, ხანმოკლე მეხსიერება. სწავლის უუნარობის მიზეზი მრავალია (თავისუფალი მსუბუქი დაზიანება, ნევროლოგიური დარღვევები, სხვადასხვა ინფექცია, არასათანადო კვება და სხვა გარემო ფაქტორები).

ინკლუზიური განათლების უმნიშვნელოვანესი პრინციპია, მოსწავლის რეალური შესაძლებლობების გათვალისწინების საფუძველზე მოხდეს სასწავლო მასალისა და გარემოს ადაპტაცია. ინდივიდუალური მიდგომა ინკლუზიური განათლების სტრატეგიის ქვაკუთხედს წარმოადგენს.

ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა და მოსწავლის შეფასება

სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროებების მქონე მოსწავლის სწავლას და აკადემიურ წინსვლას სკოლის მხრიდან ინდივიდუალური სასწავლო სტრატეგიის შემუშავება განაპირობებს. ამ მიზნით სკოლა შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე მოსწავლისათვის ინდივიდუალურ სასწავლო გეგმას ადგენს. ინკლუზიური განათლების პროცესში ჩართული მოსწავლეები ინდივიდუალური სასწავლო გეგმის მიხედვით სწავლობენ.

ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა აღწერს, თუ როგორ უნდა ჩაერთოს შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე კონკრეტული მოსწავლე საერთო სასწავლო პროცესში და განსაზღვრავს იმ საგანმანათლებლო საჭიროებებსა და მოთხოვნებს, რომელიც მოსწავლის შესაძლებლობების ფარგლებში მოიაზრება.

ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა დასახავს წლიურ სასწავლო მიზანსაც. ამ შემთხვევაში სკოლა განსაზღვრავს მოსწავლის მოსალოდნელ აკადემიურ წინსვლას. ეს მიზანი შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე მოსწავლეებისათვის შეიძლება მარტივი ან ძალიან მარტივიც კი იყოს. თუ შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე მოსწავლემ ინდივიდუალური სასწავლო გეგმით განსაზღვრული სასწავლო მიზანი დაძლია, ეს ნიშნავს, რომ მაღალი აკადემიური შეფასება დაიმსახურა. ასეთ შემთხვევაში ამოსავალია მოსწავლის შესაძლებლობის გათვალისწინება და ამ შესაძლებლობის შეფასება. რიგ შემთხვევაში შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე მოსწავლემ შეიძლება სასწავლო სტანდარტის მხოლოდ რამდენიმე მოთხოვნა დააკმაყოფილოს, მაგრამ ის მაინც მაღალ შეფასებას იმსახურებდეს, რადგანაც თავისი შესაძლებლობების მაქსიმუმს მიადწია. ამ შემთხვევაში მოსწავლე კლასიდან კლასში მაღალი ნიშნებით გადადის.

სიტუაცია 1.

ლიკა მესამე კლასის მოსწავლეა, ლიკას მკვეთრად გამოხატულია გონებრივი (მენტალური) შესაძლებლობების შეზღუდვა აღენიშნება. მიუხედავად ყოველდღიური დამატებითი მეცადინეობისა, შედეგი არ არის. როგორ უნდა მოიქცეს მასწავლებელი?

ამ მაგალითიდან ჩანს, რომ ლიკა სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეა. ის სკოლაში კონკრეტულად მისთვის შექმნილი სასწავლო გეგმის მიხედვით სწავლობს. ინდივიდუალურ სასწავლო გეგმაში ლიკას შესაძლებლობები გათვალისწინებული და დასახულია სასწავლო მიზნები. შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე მოსწავლეს, უმრავლესობისაგან განსხვავებით, შეიძლება ბევრად მარტივი წლიური სასწავლო მიზანი ჰქონდეს. მასწავლებელი პასუხისმგებელია, რომ მოსწავლეს ის სასწავლო მიზანი დაუსახოს, რისი მიღწევაც მას შეუძლია.

სიტუაცია 2.

ლიკა კლასიდან კლასში გადადის, რადგან სკოლაში მართებულად არის გაანალიზებული მისი შესაძლებლობები, შემუშავებულია მისი შესაძლებლობების შესაბამისი სასწავლო გეგმა და სასწავლო მიზნები.

ლიკას, სხვა მოსწავლეებისაგან განსხვავებით, ბევრად მარტივი წლიური და შუალედური სასწავლო მიზანები აქვს. ის წარმატებით ართმევს თავს ამ მიზნის მიღწევას, და ხშირად მაღალ ქულასაც კი იმსახურებს. ლიკას არ შეუძლია წაკითხოს მცირე ზომის მოთხრობა, ამ შემთხვევაში მასწავლებელი მას ამ მოთხრობის მხოლოდ ერთი პატარა მონაკვეთის წაკითხვას სთხოვს. სწორედ ეს არის ლიკასთვის სასწავლო მიზანი. ლიკა მხოლოდ პატარა მონაკვეთს წაკითხავს და კარგ შეფასებას იმსახურებს. ამ შემთხვევაში მასწავლებელმა მართებულად შეაფასა ლიკას შესაძლებლობები და შესაბამისი სასწავლო მიზანი დაუსახა მას.

სიტუაცია 3.

დათო გაკვეთილის მსვლელობისას ხმამაღლა ლაპარაკობს, აგრესიულად იქცევა, მასწავლებელს ეურხება და ცდილობს, თანაკლასელთან ჩხუბი გამართოს.

დათოს ჰიპერაქტიურობის სინდრომი აქვს, რაც ყურადღების გაფანტულობასა და ქცევის აგრესიაში ვლინდება. დათოს სო-

ციალური ქცევის განსაკუთრებული ინსტრუქციები სჭირდება. ამიტომ მისმა პედაგოგმა უნდა შეიმუშაოს გეგმა, როგორ ასწავლოს სოციალური ადაპტაციისთვის აუცილებელი ქვევები.

სოციალურ უნარ-ჩვევათა სწავლება ნიშნავს მოსწავლისათვის ადეკვატური საკომუნიკაციო ჩვევის გამომუშავებას, საკუთარი ქცევების რეგულირებისა და პრობლემების გადაწყვეტის უნარის ჩამოყალიბებას. ზოგიერთ მოსწავლეს არ შეუძლია დიდი დრო დაუმოს ერთი საქმის კეთებას, არ აქვს სხვების მოსმენის უნარი და გაკვეთილზე გამუდმებით საუბრობს.

ემოციური და ქცევის პრობლემების მქონე მოსწავლეებს მკაცრი გარემო არ უნდა შეუქმნათ. მათთან ურთიერთობის დროს უნდა გავითვალისწინოთ :

- თუ მოსწავლე უარს ამბობს მასწავლებლის მითითებების შესრულებაზე და აგრესიულად იქცევა, არ შეიძლება ის კლასიდან გავაგდოთ. პედაგოგი უნდა შეეცადოს, შეინარჩუნოს მის მიმართ კეთილგანწყობა; გამოავლინოს მოსწავლის ინტერესები და ამ ინტერესების მიხედვით შეურჩიოს მას დავალება;
- თუ მოსწავლე თანატოლებთან ხშირად ჩხუბობს და აგრესიულია, პედაგოგმა, სასურველია, არ აკრძალოს სხვა მოსწავლეების ასეთ ბავშვთან ურთიერთობა, არამედ მისცეს მას დამშვიდების დრო და შეეცადოს, ასწავლოს მას თანატოლებთან ურთიერთობების დამყარების წესები. სასურველია, მთელი კლასი ჩავროთ ამ პროცესში;
- როცა სწავლის უნარის დაქვეითების მქონე მოსწავლესთან გვაქვს საქმე, პედაგოგი, სასურველია, მუდმივად ცუდ ნიშანს არ უწერდეს მას, ან მისგან დავალების აუცილებლად შესრულებას არ იხოვდეს. მასწავლებელმა ასეთი მოსწავლის აკადემიური მიღწევების შეფასების ინდივიდუალური მეთოდი უნდა შეიმუშაოს და დავალებებსაც მოსწავლის ინტერესებზე დაყრდნობით უნდა ადგენდეს.

სიტუაცია 4.

ორმა ხშირად დებრესიულია გაკვეთილზე, შესვენებაზე თანატოლებთან ურთიერთობას არ ამყარებს, უჭირს საუბრის დაწყება, სწავლა და თავს გარიყულად გრძნობს.

ასეთ შემთხვევაში პედაგოგმა მას სწორი შენიშვნები არ უნდა მისცეს, არამედ შეეცადოს, თანატოლებთან დაამეგობროს და ამ პრობლემის მოგვარებაში აქტიურად ჩართოს კლასი.

სიტუაცია 5.

ნატო ცოტა ხანია, რაც ახალ სკოლაში გადმოვიდა. ის სუსტად მხედველია და, იმაედროულად, სწავლის უნარის დაქვეითება აღენიშნება. ყოველივე ამას ისიც ემატება, რომ ახალ გარემოში თავს უცხოდ გრძნობს.

ასეთ შემთხვევაში მასწავლებელმა მისი პრობლემა უნდა გაითვალისწინოს და შეეცადოს, რომ დაფაზე დიდი და მკვეთრი ასოებით წეროს; აგრეთვე, მასა და თანაკლასელებს შორის ურთიერთობების გასაუმჯობესებლად ნატო ჯგუფურ აქტივობაში ჩართოს.

სიტუაცია 6.

მარიკას შეზღუდული აქვს მეტყველების უნარი, არა აქვს თავისი ახაკისათვის შესაფერისი სიტყვათა მარაგი, უჭირს სიტყვებისა და ბგერების სწორი გამოთქმა, თანატოლებისა და მასწავლებლის საუბრის ვაკება. ეს ნაკლი მასში გულჩათხრობილობასა და არასრულვასოვნების კომპლექსს იწვევს.

ასეთ შემთხვევებში მასწავლებელი დიდი ყურადღებით უნდა მოეპყროს მოსწავლეს, აგრძნობინოს, რომ აინტერესებს მისი საუბარი, დაუკვირდეს მის ფესტიკულაციას და შეამოწმოს საკუთარი თავი, რომ სწორად გაიგო ბავშვის ნათქვამი; აქტიურად უნდა ჩართოს საკლასო დისკუსიებში, ყურადღებით უნდა მოუსმინოს და წაახალისოს; სასურველია, ისეთი კითხვები დაუსვას, რომ კითხვას გრძელი პასუხი არ მოჰყვეს.

სიტუაცია 7.

სალომე მოძრაობის შეზღუდვის მქონეა და ინვალიდის კტლით გადაადგილდება. ის განსაკუთრებულ მგრძობიარობითა და ინტუიციით გამოირჩევა, ძალიან კარგად სწავლობს, ნაკითხი და ინტერესიანი ბავშვია.

სასურველია, თუ მასწავლებელი მას პირდაპირ მიმართავს, თუ საუბარი გრძელდება, მაშინ მასწავლებელი ისე უნდა დაჯდეს, რომ მოსწავლესთან ერთ დონეზე აღმოჩნდეს; ასევე, სასურველია, განსაკუთრებულად არ მოექცეს მას, ხშირად ზედმეტი ყურადღება პრობლემაზე ყურადღების გამახვილებად აღიქმება, ეს კი ბავშვისთვის, რა თქმა უნდა, მტკივნეულია; აუცილებლად გასათვალისწინებელია, რომ მასწავლებელმა ყოველთვის ისე დაგეგმოს სასწავლო ღონისძიებები და სასწავლო პროცესი, რომ განურჩევლად ყველამ, მათ შორის განსაკუთრებული საჭიროების მქონე მოსწავლეებმაც მიიღონ მონაწილეობა.

როგორც ვნახეთ, ინკლუზიური განათლების სფეროში მასწავლებელს განსაკუთრებული როლი ეკისრება. ამ კუთხით მუშაობა მასწავლებლისგან მოითხოვს:

- მოსწავლის საგანმანათლებლო საჭიროებების სათანადოდ შეფასების უნარს;
- უნარს, რომ მოსწავლის განსაკუთრებული და განსხვავებული საგანმანათლებლო საჭიროებები ყოველთვის გაითვალისწინოს და დააკმაყოფილოს;
- უნარს, რომ მოსწავლეს, მისი შეზღუდული შესაძლებლობების მიუხედავად, საგანმანათლებლო შედეგის, მაღალი აკადემიური მოსწრებისა თუ სხვა კონკრეტული წარმატების მოლოდინი შეუქმნას;
- უნარს, რომ იზრუნოს მოსწავლის ყოველდღიურ აკადემიურ წინსვლაზე.

სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროებების მქონე ბავშვებთან დაკავშირებული გართულებული სიტუაციების დროს მასწავლებელმა კონსულტაციისთვის ექიმს ან ფსიქოლოგს უნდა მიმართოს.

ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი საკითხი სპეციალური საჭიროებების მქონე მოსწავლეების მშობლებსა და სკოლას შორის პარტნიორული ურთიერთობების ჩამოყალიბებაა. მშობლებს ინფორმაცია და პროფესიული დახმარება სჭირდებათ. მათ კარგად უნდა გაიაზრონ ოჯახის როლი განსაკუთრებული საჭიროებების მქონე მოსწავლეების განათლებისა და განვითარების საქმეში. სკოლა კი, თავის მხრივ, იმ

ინფორმაციას და გამოცდილებას საჭიროებს, რომელიც მშობელს აქვს. მშობელმა ბევრი იცის შვილის დაავადების ან ჯანმრთელობის პრობლემის შესახებ. სკოლის ადმინისტრაციამ და პედაგოგებმა კოლექტივმა გადაწყვეტილებების მიღების დროს მშობლები აქტიურ პარტნიორებად უნდა ჩათვალონ.

ძირითადი დაკვნები და რეკომენდაციები:

- ინკლუზიური სწავლების ძირითადი ამოცანები და სწავლების საბოლოო შედეგები გათვლილი უნდა იყოს სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე კონკრეტული მოსწავლის შესაძლებლობაზე;
- ინკლუზიური სწავლება ნიშნავს სწავლებისა და შეფასების ინდივიდუალური მეთოდის შემუშავებას;
- ინკლუზიური განათლების სფეროში განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მასწავლებლის როლი;
- მასწავლებელი, მშობლებთან თანამშრომლობის გზით, უნდა ეცადოს, რომ განსაკუთრებული საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე ბავშვმა თავი საზოგადოების სრულუფლებიან წევრად იგრძნოს.

ნიჭიერი ბავშვები

ამ თავის წაკითხვის შემდეგ თქვენ გეცოდინებათ :

როგორ განსაზღვრავენ ნიჭიერებას;

რა მახასიათებლებით გამოირჩევიან ნიჭიერი ბავშვები;

როგორ გავლენას ახდენს მასწავლებლის შეხედულებები და სწავლების სტილი შემოქმედებითობაზე;

რატომ სჭირდებათ ნიჭიერ ბავშვებს განსაკუთრებული ყურადღება;

როგორია მასწავლებლის პასუხისმგებლობა ინტელექტუალურად გამორჩეულ ბავშვებთან.

გაეცანით ქვემოთ დასმულ შეკითხვებს და დაფიქრდით პასუხებზე:

1. თქვენს რომელ მოსწავლეებს მიაკუთვნებდით ნიჭიერების კატეგორიას?
2. პირველ რიგში, მოსწავლეთა რა მახასიათებლები გაგახსენდათ, როდესაც ზემოთ დასმულ კითხვაზე დაფიქრდით?
3. სკოლის დირექტორმა გთხოვათ, რეკომენდაცია გაუწიოთ კლასიდან რამდენიმე ბავშვს ნიჭიერი ბავშვებისთვის ახლად დანერგილ სპეციალურ პროგრამაში ჩასართავად. რა კრიტერიუმებით იხელმძღვანელებთ მოსწავლეთა გადარჩევისას?
4. თქვენთან მოდის ერთ-ერთი მოსწავლის მშობელი და გიზიარებთ გადაწყვეტილებას ბავშვის ერთი კლასით წინ გადაყვანაზე, მოსწავლე მართლაც ნიჭიერია, რას ურჩევდით? რა ფაქტორებზე გაამახვილებდით ყურადღებას?

საზოგადოების ძირითადი ნაწილი ნორმის, ანუ საშუალო მასხაბ-თებლების ფარგლებში თავსდება, მაგრამ არიან ისეთებიც, რომლებიც გამოირჩევიან სხვებისაგან და საშუალო მაჩვენებლებს ერთიან რაოდენობაში ასპექტით ემიჯნებიან. ასეთ ინდივიდებს, პედაგოგიური და სოციალური თვალსაზრისით, განიხილავენ, როგორც განსაკუთრებულს, ანუ მათ განსაკუთრებული მიდგომა სჭირდებათ. მათ რიცხვში შედიან ნიჭიერი ან სპეციფიკური ტალანტის მქონე ბავშვებიც. თუ გავითვალისწინებთ, რა დიდი როლი ენიჭება მასწავლებლებს განსაკუთრებული საჭიროებების მქონე ბავშვებთან ურთიერთობაში, როგორც მათი გამოვლენის, ასევე შემდგომი მუშაობის თვალსაზრისით, ცხადი გახდება იმის აუცილებლობა, რომ მასწავლებლებმა მეტი იცოდნენ ნიჭიერი ბავშვების შესახებ, მითუმეტეს, რომ ასეთი ბავშვები სასკოლო პრაქტიკის ფარგლებში ხშირად შეიძლება შეგვხვდნენ.

ნიჭიერი ბავშვების გამოვლენის პრობლემა ყოველთვის იდგა მასწავლებლების წინაშე. პედაგოგიკას ყოველთვის არ შესწევდა უნარი, გამოეყვინა ტალანტები ან, უბრალოდ, ნიჭიერი ბავშვები. ისტორიულად თუ გადავაკლებთ თვალს, ვნახავთ, რომ ზოგიერთი გამონაკლისის გარდა, სკოლების უმრავლესობის კომპეტენციაში სულაც არ შედიოდა ნიჭიერი ბავშვებისათვის სპეციალური პროგრამების შემუშავება, ხოლო იმ სკოლებშიც კი, სადაც ასეთი პროგრამები არსებობდა, ყოველთვის იდგა პრობლემა იმის შესახებ, რომელი ბავშვი უნდა ჩაერთოთ აღნიშნულ პროგრამებში.

ტალანტის და ნიჭიერების განსაზღვრა

პრობლემა ძირითადად მომდინარეობს იქიდან, რომ ნიჭიერების განმარტება ძალიან ბუნდოვანია. ეს ცნება მოიცავს როგორც კარგ აკადემიურ მოსწრებას, მაღალ ინტელექტს, სწრაფი დასწავლის უნარს, ასევე რომელიმე ექსტრარორდინალური უნარისა თუ ტალანტის ქონას. ასეთი ბუნდოვანი განმარტება, ბუნებრივია, არ არის საკმარისი დასაყრდენი სკოლის მასწავლებლებისა თუ ადმინისტრაციისათვის, რომელთა წინაშეც დგას კონკრეტული პრობლემა, როგორ შეარჩიონ ასეთი ბავშვები სპეციალური პროგრამებისთვის.

თუმცა ყოველდღიურ მეტყველებაში სიტყვები: ტალანტი და ნიჭიერი ხშირად სინონიმებად გამოიყენება. რეალურად, ისინი განსხვავებულ ფენომენებს აღნიშნავენ. ნიჭიერება არის გამორჩეული ზოგადი უნარი, რომელიც სხვადასხვა სფეროში ვლინდება მაღალი ხარისხის შედეგებითა და შესაძლებლობებით. ტალანტი არის უფრო ვიწრო ცნება და ის გულისხმობს არაჩვეულებრივ უნარს რომელიმე სპეციფიკურ სფეროში, მაგ. როგორიცაა მუსიკა, ხატვა ან მათემატიკა. ბავშვებს, რომლებიც დიდ ტალანტს ავლენენ ადრეულ ასაკში, ვუნდერკინდებს

საც უწოდებენ. ვუნდერკინდებად მოიხსენიებენ ბავშვებს, რომლებსაც აქვთ ექსტრაორდინალური მუსიკალური, მხატვრული თუ ლიტერატურული ტალანტი.

რა თქმა უნდა, ძალიან ხშირად ნიჭიერი ბავშვები ტალანტის ავლენენ. პრაქტიკაში, ცოტა არ იყოს, ძნელია ასეთი ბავშვების დიფერენციაცია, უფრო ხშირად მათ აერთიანებენ ტერმინით „ნიჭიერი ბავშვები“, რითაც აღნიშნავენ ყველა იმ ბავშვს, რომელთაც განათლების სისტემაში სპეციალური ყურადღება სჭირდებათ.

ნიჭიერი ბავშვი - ბავშვი, რომელსაც გამოავლენს პროფესიონალი კვალიფიციური პერსონალი. ასეთ ბავშვს გამორჩეული უნარების წყალობით შეუძლია მიაღწიოს მაღალ შედეგებს. მათ სჭირდებათ სპეციალური საგანმანათლებლო პროგრამები, რომლებიც სცილდება ჩვეულებრივი პროგრამის ფარგლებს. ასეთი ბავშვები შეიძლება შეფასდნენ შემდეგი კრიტერიუმებით:

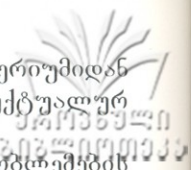
- ზოგადი ინტელექტუალური უნარები;
- კარგი აკადემიური მოსწრება;
- შემოქმედებითი ან პროდუქტიული აზროვნების უნარი;
- ლიდერობის უნარი;
- შემოქმედებითი უნარები სხვადასხვა სფეროებში;
- მუდმივი ინტერესი და მოტივაცია.

ნიჭიერი ბავშვების იდენტიფიცირება

პრაქტიკაში ნიჭიერ ბავშვებს, როგორც წესი, ავლენენ ინტელექტის ჯგუფური ან ზოგიერთი ინდივიდუალური ტესტის საშუალებით, ან მასწავლებლების რეკომენდაციით. სამწუხაროდ, მასწავლებლების რეკომენდაცია ხშირად არ არის სათანადოდ ობიექტური და იმ ბავშვების სასარგებლოდაა გადახრილი, რომლებიც სასკოლო დისციპლინებში კარგი მოსწრებითა და მაღალი სასწავლო მოტივაციით გამოირჩევიან. ეს იმას ნიშნავს, რომ ნიჭიერი, მაგრამ დაბალი მოსწრების ბავშვები არ იდენტიფიცირდებიან ნიჭიერების კატეგორიაში. როდესაც ამერიკელმა მეცნიერებმა როსტმა და ჰანენსმა გადაამოწმეს 7 000 მესამეკლასელი (ბავშვები შერჩეული იყო მასწავლებლების რეკომენდაციით), აღმოაჩინეს, რომ ნიჭიერი ბავშვების 2/3 ყურადღების მიღმა იყო დარჩენილი.

ინტელექტის ტესტის გამოყენებაც ვერ ხსნის პრობლემას, ვინაიდან, სამწუხაროდ, ხშირად არ არის ნათლად დადგენილი, კონკრეტულად რა უნარებს ამოწმებს ასეთი ტესტები და რამდენად ზუსტად.

ამგვარად, ის, რაც პრაქტიკაში ხდება, საკმაოდ შორს არის ნიჭი-

ერების ზოგადი განმარტებისგან, ანუ არსებული 5 კრიტერიუმიდან ძირითადი ყურადღება ექცევა მხოლოდ ორს – ინტელექტუალურ უნარებს და სასკოლო მოსწრებას.

ბევრი მკვლევარი შეეცადა, არსებული ნაკლისა და პრობლემების გათვალისწინებით, შეემუშავებინა ნიჭიერი ბავშვების გამოვლენის უფრო ობიექტური კრიტერიუმები. ზოგიერთი მათგანი მიიჩნევს, რომ მასწავლებელმა ნიჭიერება უნდა შეაფასოს სულ ცოტა 3 კრიტერიუმის კომბინაციით (ეს ფაქტორები შეიძლება იყოს როგორც გამოვლენილი, ისე პოტენციური):

- მაღალი სასკოლო მოსწრება; მაღალი ინტელექტის კოეფიციენტი;
- მაღალი შემოქმედებითი უნარები (ახალი იდეები, პრობლემის გადაწყვეტის ახალი გზების ძიება);
- მაღალი მიზანდასახულობა (ამოცანის ამოხსნის დროს შედეგისკენ დაჟინებული სწრაფვა).

ეს იძლევა ნიჭიერი ბავშვების წინასწარი გამოვლენის საშუალებას. რეკომენდებულია, გამოვიყენოთ შეფასების მრავალი, და არა მხოლოდ ერთი, მეთოდი. ეს მოგვცემს უფრო სანდო შედეგის მიღების საშუალებას.

ნიჭიერი ბავშვების ზოგიერთი მახასიათებელი

განმარტებების მიხედვით, ნიჭიერ ბავშვებს ახასიათებთ ინტელექტის თვალსაჩინო უპირატესობა კრეატიულობისა და მოტივაციის თვალსაზრისით. უნარებისა და მოტივაციის სწორი კომბინაციის პირობებში კულტურული გარემო ყველაზე მნიშვნელოვანი ფაქტორია ნიჭიერების ფორმირებისთვის.

ნიჭიერ ბავშვებს თუ ყურადღებით დააკვირდებით, შენიშნავთ, რომ მათ:

- დაკვირვების არაჩვეულებრივი უნარი აქვთ და არ გამორჩებათ მნიშვნელოვანი დეტალები;
- ინტელექტუალური აქტიუობა დიდ სიამოვნებას ანიჭებთ;
- აბსტრაქციის კარგად განვითარებული უნარი აქვთ;
- ადვილად ხედავენ მიზეზ-შედეგობრივ კავშირებს;
- კრიტიკულები არიან და ადვილად ამჩნევენ შეუსაბამობას;
- ცნობისმოყვარეები არიან და ხშირად სვამენ კითხვებს „რატომ“ და „როგორ“?
- ორიგინალურად აზროვნებენ და სჩვევიათ პრობლემის გადაწყვეტის ახალი, არასტანდარტული გზების ძიება.

სპეციალური პროგრამები ნიჭიერი ბავშვებისათვის

სპეციალური პროგრამების შექმნა ნიჭიერი ბავშვებისათვის ძალიან აქტუალური საკითხია. სამწუხაროდ, სწავლაში ჩამორჩენილი ბავშვების საკმაოდ მნიშვნელოვანი ნაწილი ნიჭიერია. სასკოლო პროგრამები ისე უნდა იყოს დამუშავებული, რომ როგორც საშუალო მონაცემების, ისე ნიჭიერ ბავშვებსაც ჰქონდეთ თავისი პოტენციალის მაქსიმალურად განვითარების საშუალება.

ნიჭიერი ბავშვების სწავლებასთან დაკავშირებით, არსებობს ორი ძირითადი მიდგომა: აქსელერაცია (დამქარება) და გამდიდრება (პროგრამის მეტად გაჯერება). თითოეული ეს მეთოდი გულისხმობს ბავშვთა დაჯგუფებას უნარების მიხედვით. უნარების მიხედვით დაჯგუფება ნიშნავს ნიჭიერი ბავშვების გადარჩევას და თავმოყრას ან ცალკე კლასში, ან სპეციალურ სკოლებში. ამჟამად უფრო აქტუალურია ნიჭიერი ბავშვების სწავლება ჩვეულებრივ კლასებში, და არა მათი განცალკევება.

აქსელერაციული პროგრამები უფრო სწრაფად გაატარებენ ბავშვს იმავე სასწავლო მასალას, რასაც სხვა მოსწავლეები უფრო ხანგრძლივი დროის მანძილზე სწავლობენ. ასეთ პროგრამებს კომპაქტურ პროგრამებსაც უწოდებენ, რადგან ისინი ცდილობენ, ჩატიონ ჩვეულებრივი პროგრამა დროის უფრო ხანმოკლე მონაკვეთში.

აქსელერაციის ყველაზე გავრცელებული ფორმაა კლასიდან კლასში გადასტომა, მაგრამ ეს მეთოდი, ფაქტობრივად, ორიენტირებულია ერთი კონკრეტული ბავშვის წარმატებაზე და სულაც არ გულისხმობს სასკოლო გეგმის მოდიფიკაციას და არც იმაზე ზრუნავს, რომ იგი უფრო ადეკვატური გახდეს ბავშვისათვის. სპეციალისტები ამ მეთოდს ხშირად ნეგატიურად აფასებენ.

საკმაოდ ცნობილია აგრეთვე სტენლის რადიკალური აქსელერაციის მოდელი, რომელიც თავდაპირველად საგანგებოდ იყო შემუშავებული მათემატიკური ნიჭით დაჯილდოებული ბავშვებისათვის. რადიკალური აქსელერაციის მეთოდი ცდილობს, დროში შეამჯიდროვოს ჩვეულებრივი სასწავლო გეგმა; შემდეგ ასეთი მოზარდების უმრავლესობა გადადის დამატებითი აქსელერაციის სპეციალურ საუნივერსიტეტო კურსზე. ასეთი კურსების პრაქტიკა არსებობდა ვაშინგტონში, ჩინეთში, ავსტრალიაში. ფაქტობრივად, უკვე 14 წლის ბავშვები ხვდებოდნენ ასეთი ტიპის საუნივერსიტეტო კურსებზე. მოსწავლეების გამოკითხვით დაფიქსირდა, რომ უმრავლესობა მათგანი, ჩვეულებრივი პროგრამების პირობებში, აქსელერაციული პროგრამის დაწყებამდე, უჩიოდა მოწყენილობას და მობუზრების გრძნობას. ხოლო პროგრამაში ჩართვის შემდეგ მათში შეინიშნება თვითშეფასებისა და მიღწევის მოთხოვნილების მომატება.

აქსელერაციის ნეგატიური მხარეებია – სოციალური წრის დარ-

ღვევა, თანატოლებისგან მოწყვეტა, ფრუსტრაცია. ეს ყველაფერი მეტყველებს იმაზე, რომ ხშირად არ არის რეკომენდებული ბავშვის მოწყვეტა საშუალო სოციალური და ფსიქოლოგიური განვითარების ჩარჩოებიდან. ამ დროს აუცილებლად გასათვალისწინებელია ბავშვის არამხოლოდ ინტელექტუალური, არამედ სოციალური და ფიზიკური სიმწიფეც; ასევე, ყურადღება უნდა მიექცეს იმასაც, რამდენად თანაბრად უსწრებს ბავშვი თავის ასაკს. იქნებ ის მხოლოდ ერთ კონკრეტულ სფეროშია წარმატებული და სხვა საგნებში დაჩქარებამ სულაც არ მოგვიტანოს სახარბიელო შედეგი?

გამდიდრებული პროგრამები უზრუნველყოფენ ბავშვის უფრო ღრმა განათლებას დამატებითი და მრავალფეროვანი მასალის მიწოდებით. ეს საშუალებას გვაძლევს, გავაფართოოთ მათი ცოდნა და განვაავითაროთ შესაძლებლობები.

გარდა ამისა, არსებობს გამდიდრებული სწავლის კიდევ ერთი მოდელი, რომელიც გულისხმობს ბავშვების შერჩევას ზემოხსენებული სამი მახასიათებლის მიხედვით. უნდა აღინიშნოს, რომ ეს შერჩევა არ ატარებს მკაცრ ხასიათს, უბრალოდ, შეირჩევა ყველა ბავშვი, რომელიც თავისი სასკოლო მოსწრებითა თუ ინტელექტუალური პოტენციალით მეტ-ნაკლებად აკმაყოფილებს აღნიშნულ კრიტერიუმებს და, დაახლოებით, 25% სკოლის საუკეთესო ბავშვებისა, ხვდება ნიჭიერების კატეგორიაში. შერჩევის შემდეგ, ამ მოსწავლეებიდან ნებისმიერს შეუძლია მონაწილეობა მიიღოს სპეციალურ გამდიდრებულ პროგრამებში. მას ასევე უფლება აქვს ნებისმიერ დროს მიატოვოს ეს პროგრამა. პროგრამები ცვალებადობს ბავშვების ინტერესებიდან გამომდინარე.

აღმზრდელები და კერძო მასწავლებლები

უფროდაუფრო მეტი პროგრამა იყენებს ნიჭიერი ბავშვებისათვის ინდივიდუალურ აღმზრდელებსა და მასწავლებლებს.

აღმზრდელი არის ის ადამიანი, რომელიც თავისებური ინტელექტუალური და ფსიქოლოგიური ხელმძღვანელის როლში გვევლინება და მჭიდრო კავშირშია ბავშვთან.

ინდივიდუალური მასწავლებელი აშკარად ეფექტური საშუალებაა არამარტო ნიჭიერ ბავშვთან სამუშაოდ. გამოკვლევებმა დაადასტურეს, რომ ინდივიდუალური მეცადინეობის ფონზე საშუალო მოსწავლეთა 98% შეიძლება ამადლდეს საშუალო ჯგუფის დონიდან.

საინტერესოა თავისებური აღმზრდელობითი ურთიერთობა თანატოლებს შორის, ან შედარებით უფროსი მოსწავლეების მხრიდან. ნიჭიერ ბავშვებს ხშირად ახასიათებთ მათზე უფროსებთან ურთიერთობის სურვილი, რადგანაც საერთო ინტერესებს მათთან უფრო პოულობენ.

ასეთი გეგმების შედგენა ხდება მოსწავლეთა ინდივიდუალური საჭიროებებისა და შესაძლებლობების შესაბამისად. ფართოდ გამოყენებული ეს გეგმები, როგორც წესი, გულისხმობს მიდგომისა და მასალების კომბინაციას, როგორც არის გამდიდრება, აქსელერაცია და აზროვნების განვითარების და მოტივაციის ამაღლების სტრატეგიები.

ინდივიდუალური გეგმები ითვალისწინებს ბავშვის როგორც უნარებს, ასევე მოთხოვნილებებს.

სპეციალური სკოლები

გარდა ზემოთჩამოთვლილი მიდგომებისა, არსებობს ისეთი სკოლებიც, რომლებიც ემსახურებიან მხოლოდ ნიჭიერ ბავშვებს. ასეთია, მაგალითად, საკვირაო ან ზაფხულის სკოლები. თუმცა ნიჭიერი ბავშვების უმრავლესობას ხშირად არ მიუწვდება ხელი ასეთ სპეციალურ პროგრამებზე და სკოლებზე და რჩებიან ჩვეულებრივი კლასის ფარგლებში. ეს სულაც არ ნიშნავს იმას, რომ ჩვეულებრივ კლასში მასწავლებლებს მათთვის არაფრის გაკეთება შეუძლიათ. პირიქით, ინკლუზიური სწავლება მაქსიმალურად მოითხოვს ყველა ბავშვის ჩართვას სასწავლო პროცესში და იმ გზების ძიებას, თუ რისი გაკეთება შეგვიძლია მათთვის.

რეკომენდაციები ჩვეულებრივი კლასისათვის

აკეთებენ თუ არა სკოლები იმას, რისი გაკეთებაც ძალუძთ ნიჭიერი და შემოქმედებითობისაკენ მიდრეკილი ბავშვებისათვის? სამწუხაროდ, სკოლები, ტრადიციულად, ორიენტირებულნი არიან დამჯერი, პუნქტუალური, ზრდილობიანი, თავაზიანი, მეგობრებთან კარგ ურთიერთობაში მყოფი, სხვისი იდეების ადვილად შემთვისებელი, არაკონფლიქტური მოსწავლეების ფორმირებაზე. აკადემიური მოსწრება შეფასების ძირითადი კრიტერიუმია, რაც ხშირად მზა მასალის შეთვისებაზე და ტრადიციულ სტანდარტულ პასუხებზეა ორიენტირებული. ამ ჩამონათვალში გვაკლია მოქნილობა, რისკისთვის მზადყოფნა, ორიგინალობა, არასტანდარტული აზროვნება, გამოგონებლობა.

ძალიან მნიშვნელოვანია, მასწავლებელმა წახალისოს და არ გააკიცხოს მოსწავლე. წახალისება სჭირდება ბავშვის შემოქმედებით და გაბედულ პასუხს მაშინაც კი, როცა ის არასწორია და წარუმატებელი.

ბევრი ნიჭიერი ბავშვი საკმაოდ მცირე წარმატებებს აღწევს. რითი

შეიძლება ავსხნათ ეს ფაქტი? ძირითადი მიზეზი არის მოტივის არქონა. მოტივაციის გაქრობას იწვევს ის, რომ:

- ბავშვები ვერ ხედავენ კავშირს რეალობასა და მასწავლებლისას შორის;

- ბევრი ნიჭიერი ბავშვი კარგავს მოტივაციას შეფასებითი სისტემის არაადეკვატურობისა და ზედაპირულობის გამო. სამწუხაროდ, მრავალი მშობელი და მასწავლებელი მხოლოდ ნიშნებზეა ორიენტირებული;

- ნიჭიერ ბავშვებს ხშირად უწევთ ისეთი დავალებების შესრულება, რაც მათთვის ძალიან მარტივია და, შესაბამისად, იკარგება ინტერესი. მეორე მხრივ, ამ პრობლემის თავიდან აცილების მცდელობაში მეორე უკიდურესობასაც ვხვდებით და ზოგიერთი პროგრამა ნიჭიერი ბავშვებისთვის ზედმეტად წინ წასული, აბსტრაქტული და ჭარბად თეორიულია;

- ბევრი სასკოლო პროგრამა ვერ ახერხებს, წახალისოს ნიჭიერი ბავშვები და ვერ აძლევს მათ თავიანთი უნიკალური შესაძლებლობებისა და სპეციფიკური ინტერესების დაკმაყოფილების შესაძლებლობას.

ყველა ზემოთნაშთვლილი მიზეზის გამო, შეიძლება შედეგად მივიღოთ მოტივაციისა და მიღწევის მოთხოვნების დათრგუნვა იმ მოსწავლეებთან, რომლებსაც, პოტენციურად, ბრწყინვალე შედეგების მიღწევა შეუძლიათ.

არსებობს საგანგებო საშუალებები ბავშვებში კრიტიკული აზროვნებისა და შემოქმედებითობის წახალისებლად. მოკლედ შეგვიძლია განვიხილოთ ერთ-ერთი, რომელიც „გონებრივი იერიშის“ სახელწოდებით არის ცნობილი: ეს მეთოდი პირველად შემოგვთავაზა ამერიკელმა მეცნიერმა ოსბორნმა და დღემდე წარმატებულად გამოიყენება სპეციალურ პროგრამებში. მეთოდს იყენებენ მცირე ჯგუფებში ამოცანის შემოქმედებითი ამოხსნის ძიებაში მაქსიმალური რაოდენობის იდეების წარმოსაქმნელად. შეფასება მოგვიანებით ხდება. ეს საშუალებას გვაძლევს, გაცილებით მეტი იდეა გამოვიმუშავოთ, ვიდრე შეფასების პირობებში. კლასის პირობებში „გონებრივ იერიშს“ შეიძლება დაეთმოს გაკვეთილის ნაწილი. ლიდერი ამ პროცესში არის მასწავლებელი. იგი ხსნის თამაშის წესებს: არ არის მისაღები კრიტიკა; გამოთქმული იდეების შეცვლა და ერთმანეთთან დაკავშირება შესაძლებელია; მისაღებია ყველა იდეა, ერთი შეხედვით, რაც უნდა უცნაური ჩანდეს. წესების ახსნის შემდეგ მასწავლებელი აყენებს პრობ-

ლემას და «გონებრივი იერიში» იწყება. რეკომენდებულია სხვადასხვა ხერხის გამოყენება იდეების სტიმულაციისა და შემოქმედებითობის გასაღვივებლად (მასწავლებელმა შეიძლება მიაწოდოს რამდენიმე ნიმუში, ან უბრალოდ, მისცეს ბიძგი მისთვის სასურველი მიმართულებით იდეების პროვოცირებას).

კიდევ რა ფაქტორებმა შეიძლება მოახდინონ ნიჭიერ ბავშვებზე უარყოფითი გავლენა:

- ნიჭიერი ბავშვები შეიძლება გაზარმაცდნენ – ექსპერიმენტები ადასტურებს, რომ ადამიანის ტვინი მით უფრო ვითარდება, რაც მეტად ღებულობს სათანადო დატვირთვას, ანუ მარტივად რომ ვთქვათ, ვარჯიშობს. ისევე როგორც კუნთი, რომელიც რაც მეტად ვარჯიშობს, მით მეტ ძაღას იძენს. თუ ნიჭიერი ბავშვი ეჩვევა სწავლას და წარმატების მიღწევას ძალისხმევის გარეშე, მისი გონებრივი შესაძლებლობები შეიძლება შესუსტდეს;

- ნიჭიერი ბავშვები ხშირად ისე ამთავრებენ საშუალო სკოლას, რომ განვითარებული არ აქვთ შრომის და სიძნელეების გადალახვის უნარი. – ამას სწორედ ის იწვევს, რომ მათ ყველაფერი ადვილად გამოხდით, საშუალო სკოლის ფარგლებში არსებული სტანდარტები მათთვის სიძნელეს არ წარმოადგენს და, შესაბამისად, ეჩვევიან წარმატების მიღწევას მინიმალური ძალისხმევით ფასად. პრობლემა იწენს თავს მაშინ, როდესაც სირთულის პირისპირ აღმოაჩენენ, რომ არ შესწევთ სიძნელეების გადალახვის უნარი და პანიკა იპყრობთ. მასწავლებლებს ყოველთვის უნდა ახსოვდეთ, რომ ნიჭიერ ბავშვებს უფრო რთულად მისაღწევი მიზნების დასახვა და ამ მიზნების მისაღწევად სათანადო მხარდაჭერა სჭირდებათ;

- ნიჭიერი ბავშვები შეიძლება პერფექციონისტებად ჩამოყალიბდნენ – ისინი ეჩვევიან ქებას, წარმატებებს, ჯილდოებს, არ იციან, რა არის მარცხი და, შესაბამისად, ცდილობენ, აიცილონ მარცხი ნებისმიერ ფასად, რამაც, თავის მხრივ, შეიძლება შეამციროს პროდუქტიულობა; მათ შეუძლიათ ჩიადწონ წარმატებას, მაგრამ მარცხის შიში არ აძლევთ საშუალებას, გარისკონ და შეეჭიდონ სირთულეებს;

- ნიჭიერი ბავშვები ადვილად ხდებიან ნიშნებზე ორიენტირებული – ასეთი მოსწავლეები ადვილად ექცევიან ნიშნების გაფლენის ქვეშ და ჰკონიათ, რომ უფრო მნიშვნელოვანია, მიიღო კარგი ნიშანი, ვიდრე შეეჭიდო რაღაც ახალს, რაც გრძელვადიან შედეგს მოგიტანს;

ხანგრძლივმა გამოკვლევებმა აჩვენა, რომ ბავშვის ნიჭიერება აუცილებლად და პირდაპირ არ განაპირობებს წარმატებას. მათი ნაწილი მართლაც აღწევს მნიშვნელოვან წარმატებებს პროფესიული კარიერის თვალსაზრისით, ნაწილი – ვერა.

ოჯახი მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს ბავშვის პოტენციური შესაძლებლობების განვითარებას. პერსპექტივა გაცილებით უკეთესია, როდესაც ნიჭიერებას და შესაბამის პიროვნულ თვისებებს სათანადო ოჯახური და სოციალური გარემოც უწყობს ხელს.

მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს, აგრეთვე, სწავლების სტილი და საკლასო კლიმატი.

სიტუაცია 1.

ნინიკო მესამე კლასშია. ის საკმაოდ ნიჭიერი და ინიციატივიანი ბავშვია. როდესაც მასწავლებელი ახალ მასალას ხსნის, ნინიკო ვერ ისვენებს, ახასიათებს სწორი პასუხების წამოდახება და გამოხატავს, რომ მან ეს უკვე იცის, რითაც მასწავლებლის გაღიზიანებას იწვევს. როგორ უნდა მოიქცეს მასწავლებელი, რომ არ დათრგუნოს ნინიკოს აქტიურობა და თან გაკვეთილის ნორმალური მსვლელობაც არ შეაფერხოს?

ფაქტია, რომ ნინიკო სკოლის მასალას უსწრებს. იმ მასალის ცოდნა, რასაც მასწავლებელი ხსნის, მას არ ასვენებს და სპონტანურ წამოდახილებს იწვევს. ხშირი შენიშვნების მიცემამ შეიძლება მასში სირცხვილის გრძნობა გამოიწვიოს და, მეორე მხრივ, ინტერესიც დაუკარგოს იმ გაკვეთილების მიმართ, სადაც მისთვის ახალი აღარაფერია, თუმცა არც ის არის კარგი, ჩვევად რომ გადაექცეს მასწავლებლის საუბრის ხშირად შეწყვეტა. კარგი იქნება, მასწავლებელმა, სანამ მასალის ახსნას დაიწყებს, წინასწარ დასვას შეკითხვები და „გონებრივი იერიშის“ მეთოდით გაარკვიოს, რა იციან ბავშვებმა ამა თუ იმ საკითხზე. ამ დროს ნინიკოც შეიძლება ბუნებრივად გამოთქვას თავისი მოსაზრებები და შემდეგ მასწავლებელსაც უფრო ყურადღებით მოუსმინოს.

სიტუაცია 2.

ირაკლი ყოველთვის გამოირჩეოდა კარგი აკადემიური მოსწრებით,

ვანსაკუთრებით მაღალ შედეგებს მათემატიკაში აღწევდა. მასწავლებელმა ურჩია მშობლებს მისი ისეთ სკოლაში გადაყვანა, სადაც მათემატიკა გაძლიერებულად ისწავლებოდა. ირაკლი მართლაც გადაიყვანეს მათემატიკურ სკოლაში, თუმცა ძალიან მალე მან სწავლა სავრძნობლად გააუარესა და ხშირად უარს აცხადებდა სკოლაში წასვლაზე. რას შეეძლო მასში ასეთი ცვლილების გამოწვევა?

შექმნილი სიტუაციის დეტალურმა შესწავლამ და ირაკლისთან საუბარმა გამოარკვია, რომ მიუხედავად ჩვეულებრივი სკოლის ფარგლებში მისი წარმატებებისა მათემატიკაში, გაძლიერებული პროგრამა მისთვის მაინც რთული აღმოჩნდა. ირაკლის უკვე დიდი ძალისხმევა სჭირდებოდა შედეგის მისაღწევად, რაც მისთვის უჩვეულო იყო. ამას ისიც დაერთო, რომ მუდამ პირველობას მიწვეული ვერ ეგუებოდა სხვების უპირატესობას, რამაც საბოლოო ჯამში მას აშკარა პროტესტი და უკმაყოფილება გაუჩინა ახალი სკოლის მიმართ. ირაკლის მშობლებს შეგვიძლია ვურჩიოთ, რომ ნახჭარევიც არ მიიღონ მისი ძველ სკოლაში დაბრუნების გადაწყვეტილება.

ს ა ს უ რ ვ ე ლ ი ა ,
 მ ა თ ე მ ა ტ ი კ ი ს
 მ ა ს წ ა ვ ლ ე ბ ე ლ მ ა ც
 მ ე ტ ი ყ უ რ ა დ ლ ე ბ ა
 გ ა მ ო ი ჩ ი ნ ო ს მ ის
 მ ი მ ა რ თ , ს ა ნ ა მ
 ა ხ ა ლ გ ა რ ე მ ო ს
 შ ე ე ჩ ვ ე ვ ა . ა ხ ა ლ ი
 გ ა რ თ უ ლ ე ბ უ ლ ი
 კ რ ო გ რ ა მ ი ს
 დ ა ს ა ძ ლ ე ვ ა დ ,
 ხ ა ნ მ ო კ ლ ე
 დ რ ო ს მ ა ნ ძ ი ლ ზ ე
 ი ნ დ ი ვ ი დ უ ა ლ უ რ ი
 მ ა ს წ ა ვ ლ ე ბ ლ ი ს
 დ ა ხ მ ა რ ე ბ ა ც ა რ
 ი ქ ნ ე ბ ო ლ ა ც უ დ ი . ძ ვ ე ლ
 ს კ ო ლ ა შ ი დ ა ბ რ უ ნ ე ბ ა
 მ ხ ო ლ ო დ მ ა შ ი ნ უ ნ დ ა

გადაწყვიტონ, თუ დარწმუნდებიან, რომ გაძლიერებული პროგრამა მართლაც ზედმეტად რთულია მისთვის.

თქვენ უკვე შეგიძლიათ, იპოვოთ პასუხი ამ თავის დასაწყისში მოცემულ ყველა შეკითხვაზე. დაუბრუნდით კითხვებს და გაცემთ პასუხები.

ძირითადი დასკვნები და რეკომენდაციები :

- ნიჭიერ ბავშვებზე, მათი უნარების განვითარებისა და ჩამოყალიბების თვალსაზრისით, გადამწვევებზე გავლენას ახდენს სასკოლო კლიმატი, სასწავლო პროგრამა და მასწავლებლის დამოკიდებულება;
- მუდმივად ცვალებად მათ მიმართ თქვენი მოლოდინი და დავალებების სირთულე; დავალებების სირთულის მომატებასთან ერთად გაზარდეთ მხარდაჭერაც, რომ არაადეკვატურ სირთულეებს არ შეეჯახონ;
- ყოველთვის დარწმუნებული იყავით, რომ ნიჭიერი ბავშვის სწავლის პროცესში თანაბრად არის დაბალანსებული სირთულეები და წარმატება.

- „ზოგადი განათლების შესახებ ” საქართველოს კანონი, 2004წ.
- მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ცენტრი. (2008). *მასწავლებლის პროფესიული სტანდარტი*. თბილისი.
- ეროვნული სასწავლო გეგმებისა და შეფასების ცენტრი. (2007). *ეროვნული სასწავლო გეგმა*. თბილისი.
- ეროვნული სასწავლო გეგმებისა და შეფასების ცენტრი. (2007). *როგორ ვასწავლოთ მოსწავლეებს აზროვნება* (1 ნაწ). თბილისი.
- ეროვნული სასწავლო გეგმებისა და შეფასების ცენტრი. (2007). *განმარტებითი ლექსიკონი განათლების სპეციალისტებისათვის* (1 ნაწ). თბილისი.
- ვაისი, თ. (2001). ბავშვები განსაკუთრებულ ზრუნვას რომ საჭიროებენ (მ.ბულია, თარგ.). თბილისი: გამომცემლობა „აწმყო“.
- იონსენი, ბ.პ., & შერტენი, მ .დ. (რედ). (2007). *განათლება - განსხვავებული საჭიროებების მქონე პირთა განათლება* (მ.ჯიქია, თარგ.). თბილისი: საქართველოს მაცნე.
- Bowling- Carr, C., & West-Burnham, J. (1997). *Effective learning in schools*. London: Pitman.
- Chapel, S., Leask, M., & Turner, T. (Eds.). (2005). *Learning to teach in the secondary school* (4th ed.). London & New York: Routledge .
- Fullan, M. & Hargreaves, A. (1992). *What's worth fighting for in your school*.
- Harmer, J. (2001). *The practice of English language teaching*. Cambridge: Longman Publishers.
- Heaton, J.B. (1997). *Classroom testing*. London & New York: Longman Publishers.
- Heaton, J.B. (1997). *Writing English language tests*. London & New York: Longman Publishers.
- Hopkins, D. (2001). *School improvement for real*. London & New York: Routledge, Falmer.
- Kyriacou, C. (1997). *Effective teaching in schools* (2nd ed.). Cheltenham, United Kingdom: Nelson Thornes.
- Kyriacou, C. (1998). *Essential teaching skills*. Cheltenham, United Kingdom: Nelson Thornes.
- Madsen, S. (1983). *Techniques in testing*. New York: Oxford University Press.
- Proctor, A., Entwistle, M., Judge, B. & McKenzie-Murdoch, S. (1996). *Learning to teach in the primary classroom*. London & New York: Routledge, Falmer.

-Quist, D. (2000). *Primary teaching methods*. London & Oxford: Macmillan Education Ltd.

-Ruddel, M. R. (2001). *Teaching content reading and writing*. New York: John Wiley & Sons. Ontario Public School Teachers' Federation: Open University Press.

-Rudner, M. & Schafer, C. (2002). *What teachers need to know about assessment*. Washington: National Education Association.

-Saphier, J., & Gower, R. (1997). *The skillful teacher*. Acton: Research for Better Teaching.

Jones, V. F., & Jones, L. S. (2001). *Comprehensive classroom management*. Boston: Allyn & Bacon.

-Spratt, M. (1996). *English for the teacher*. Cambridge University Press.

-Ur, P. (2002). *A course in language teaching*. Cambridge University Press.

მოტივაცია და მოტივაციის ამღლებების საშუალებები (ქ. თოფაძე)	3
დამოუკიდებელი, კონკურენტული და თანამშრომლობითი სწავლება (ქ. თოფაძე)	30
სწავლების სტრატეგიები (ქ. თოფაძე)	38
გაკვეთილის დაგეგმვა (ნ. დალაქიშვილი)	64
შეფასება (რ. ტყემალაძე)	73
შეფასების მეთოდები – ტესტირება (რ. ტყემალაძე)	81
შეფასების მათოდები - მასწავლებლის დაკვირვება და კომენტარი (რ. ტყემალაძე)	90
შეფასების სქემები (რ. ტყემალაძე)	98
თვითშეფასება და თანატოლთა შეფასება (რ. ტყემალაძე)	110
პრობლემის გადაჭრის პროცესის შეფასება (ნ. დალაქიშვილი)	118
კომუნიკაცია (ნ. დალაქიშვილი)	124
კომუნიკაციის საშუალებები (ნ. დალაქიშვილი)	132
საკლასო დისკუსია (ნ. დალაქიშვილი)	140
ინკლუზიური განათლება (თ. პაჭკორია)	150
ნიჭიერი ბავშვები (თ. ბუწაშვილი)	161
გამოყენებული ლიტერატურა	173

შენიშვნებისთვის

807

K 263.972
3
საქართველო
ბიბლიოთეკა

